

קול הבינני

בארה"ב: 718.686.8300

ארץ ישראל: 072.257.7726

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל נפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב.

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 053.315.0588
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העינים

מדור אמונה ובטחון - שיעור קנ"ג

יום שלישי פרשת בלק (חקת בחו"ל) - ו' תמוז תשפ"ב

ה איזוהי העבודה שיבור לו האדם לפרנסתו . . . . .

כי אם בתורת ה' חפצו | הסיבות וטרחתם | ויט שכמו לסבול | מה שלבו חפץ |
 ראייה מבעלי החיים | יסבול את מרירות עבודתו | וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה |
 מציאות הבריאה מחייבת את האדם | אהוב את המלאכה | מן הקל אל הכבד |
 מותר האדם מן הבהמה | יגעת ולא מצאת אל תאמין | כל אחד נברא בשלמות |
 מה' מצעדי גבר כוננו | אהבת המלאכה עצמה | חיותו של משפיע | כלים להשפיע |
 די מחסורו אשר יחסר לו

יום שלישי פרשת פנחס - י"ז תמוז תשע"ז

טז שבעה עשר בתמוז כיום חג . . . . .

חמש פורעניות כנגד חמשה פגמים | בקיעת העיר בראשונה לפי הבבלי | בקיעת
 העיר בראשונה לפי ה"ירושלמי" | מאגרא רמא לבירא עמיקתא | שבירת הלוחות
 פורענות או טובה? | הצדיק יורד ממדרגתו להעלות את החוטאים | לא בחנו הקב"ה
 אלא בצאן | התאים את התורה למדרגתם של ישראל | סתר על מנת לבנות | כך
 צריך להיות מנהיג בישראל | שבירת הלוחות רק למראית העין | כי חג לה' מחר |
 היום בהסתר ולמחר בגלוי | כל רודפיה השיגוה בין המצרים

יום ראשון פרשת פינחס (בלק בחו"ל) - יא תמוז תשפ"ב

כג הידיעה שכל עשייה משפיעה על כל הבריאה כולה . . . . .

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום | בדין הוא שיטול שכרו בהאי עלמא |
 גילוי כבודו יתברך בעולם | אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה | דרכו של יצר הרע
 | התבוננות בהשפעת המצוות | כך עושים בעלי תשובה | כל ישראל ערבים | שלא
 יהא... נשכר | בשבילי נברא העולם | חיל הצטרף ללגיונו של מלך | ויגבה לבו

יום שני פרשת פינחס (בלק בחו"ל) - יב תמוז תשפ"ב

ל סדר חשיבות בני האדם בעיני ה' . . . . .

אחת שאלתי | הרי אני לפניך ככלי מלא בושא | אחרי כוונת הלב הן הדברים |
 רחמנא ליבא בעי | כי הוא יודע כל תעלומות לב | על המחיה ועל הכלכלה | האדם
 יראה לעינים וה' יראה ללבב | והאמת נעדרת | שותפות יששכר זבולון | שיהיו
 דברי תורה מחודדין בפין | קודם כל יהודי

מדור עיון תפילה

יום רביעי פרשת בלק (חקת בחו"ל) - ז' תמוז תשפ"ב

לח יסוד קביעות מקום לתפילה . . . . .

יחוד כוחות הא-להים לשם האחד האמיתי | מתלמידיו של אברהם אבינו | מתלמידיו של בלעם הרשע | לא יהא לבך חלוק על המקום | יתגדל ויתקדש שמייה רבה | כל השערים נפתחים | עשרה יהודים הם בחינת צדיק | כעיני עבדים אל יד אדוניהם | גילוי כבודו יתברך בעולם | צדיק וטוב לו | נמשלתי עם יורדי בור | השתדלות אמיתית | עם זו יצרת לי תהלתי יספרו | מספרים כבוד א-ל | ובחרת בחיים | שיהא שם שמים מתאהב על ירך

מדור שבת קודש

יום חמישי פרשת בלק (חקת בחו"ל) - ח' תמוז תשפ"ב

ידיד נפש אב הרחמן - מתענוג גשמי לתענוג רוחני . . . . . מח

א-ל נא רפא נא לה | איש איש ותענוגו | פורתא מגרר גריר | כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה | עדותו של בעל תשובה | יש לו מנה רוצה מאתיים | תענוגים בראי החינוך | מידה טובה מרובה | תענוג בכח אינו תענוג | שמור את יום השבת לקדשו | תפילה להסכים לקבל תענוג | משוך עבדך אל רצונך | נתנית שם למחלה | שורש החולאים - חוסר השתוקקות | תאיר ארץ מכבודך | כי ממנו ניקח לעבוד את ה'

מדור אור החיים הק'

זהירות מדברים בטלים בשביל קיומה של תורה . . . . . נח

ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש | ערוכה לכל ושמורה | וכולם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה | לפוה משפחת הפוני | ודברת במ ולא בדברים בטלים | מדרגות בזכות מיעוט שיחה | לפום צערא אגרא

מדור הילולא דצדקיא

הרה"ק רבי שלמה (בהרה"ק רבי מאיר) הלוי מקארלין זיע"א הי"ד . . סא

שורש השרשים | לפני כבוד ענוה | ומטה ידו עמך והחזקת בו | תיקון הנשמות | מתהום ארעא לרום רקיעא | לבבו יבין ושב ורפא לו | דרכי תשובה לדורות

מדור אמונה ובטחון

שיעור קנ"ג

לזכות אליעזר בן פייגא ומשפחתו

פטרון מדור אמונה ובטחון

לע"נ

הרה"ח ר' יעקב שמואל ב"ר אתר אהרן

ז"ל

יום שלישי פרשת בלק (חקת בחול"ל) - ו' תמוז תשפ"ב

איזוהי העבודה שיבור לו האדם לפרנסתו

והפטיר שם המחבר שלפי זה אם יטריח האדם עצמו בתורה ועבודת ה', לא יתקיימו בו שתי הסיבות האלה, כי מעצמו יבחר בטוב בכל עת וגם יהיה טרוד בכל עת ולא יהיה לבו פנוי לעבירה, ואם כן לא יצטרך לטורח הפרנסה אלא יקבל מזונו מן המוכן. ועל זה שאל: ואם יאמר האומר הלא אנו רואים צדיק ורע לו וכו'. מזה נכנס לסוגית צדיק ורע לו רשע וטוב לו, ועכשיו שסיים לבאר את סיבותיהם, הוא חוזר אל הענין הראשון ומדבר במי שצריך לעבוד לפרנסתו לפי סדר העולם, איזו עבודה יבחר, איך יוכל לדעת איזו עבודה טובה בשבילו.

ודבר זה נוגע לכל אחד לדעת מה היא ההשקפה הנכונה, וכך יוכל לדעת מה התורה אומרת בענין זה ולחיות לפי מוצא פי ה'. והרי כל ההבלים המוצעים

כי אם בתורת ה' חפצו

אנו עומדים בסוף פרק שלישי ונכנסים לסוגיא חדשה ונחוצה אשר כדי לקבל עליה השקפה נכונה, נצטרך ללמוד הרבה מדברי רבינו המחבר בפנים. המחבר חוזר אל הסוגיא שעסק בה לפני שנכנס לסוגית צדיק ורע לו רשע וטוב לו. הוא דיבר אז בענין מה שרואים שבעלי החיים מקבלים את מזונם בנקל לעומת האדם שצריך להתגלגל בסיבות, לטרוח לחזר ולסבב עד שימצא את מזונו. וביאר שיש לזה שתי סיבות, הראשונה, כדי שיעמוד האדם בפני נסיונות בדרך עבודת פרנסתו ויצטרך לבחור בטוב, והשניה, כדי שיהיה האדם טרוד שעות הרבה ולא יבוא לידי עבירה, וזה על-פי מה שאמרו (כתובות נט, ב) שהבטלה מביאה לידי שיעמום וחטא.

המסחרים (היינו איסוף סחורה בשעת הזול כדי למכרו בשעת היוקר) **ושוכר האריסים והפועלים והשמשים בעבודת האדמה** (היינו הסרסור הנקרא בימינו מתווך [מעקלער - broker], שמקשר בין שוכרים לשכירים ומקבל שכר טרחה).

ומהו סבות יש בהן יגיעה וטרח, כעבוד העורות (יש בה עבודה פיזית קשה, להכניס במי המשרה ולהוציא וחזור חלילה, וכן יש בה ריח רע מה שמכביד מאוד על הנפש) **והוצאת הפרזל והנחשת והעופרת מן מוצאיהם** (מהמכרות [mines], שאף היא עבודה קשה ומפרכת עד מאוד, מה גם שנמצאים שעות ארוכות בחפירות האדמה שהן מקום סכנה), **וזקוק הכסף בעופרת** (מכניסים פירורי עופרת לתוך הכסף וזה מועיל לזקק אותו) **ונשא המשאות הכבדות, ולכת בדרכים רחוקים תמיד** (בימיהם היה הדבר כרוך בטרחה מרובה ובסיכונים גדולים, ואף בימינו שאין הדבר כך, עדיין יש בכך קושי המכביד על הגוף והנפש), **ועבודת האדמה וחרישתה וכיצא בהם.**

ויט שכמו לסבול

המחבר הציב כאן שני מיני עבודות, מין אחד של עבודות הקלות לגוף והמין השני של עבודות הקשות לגוף. אין הוא מתייחס כאן לא לכמות השעות ולא לתכונותיו של המעביד, כי אם לאופי העבודה בלבד, האם היא קשה לגוף או לא. ובזה הוא ממשיך:

ומי שהוא מבני אדם חזק בגופו וחלש בהפרכתו (כלומר, בשכלו), **ראוי לו מהם מה שיש בו מן היגיעה, כפי שייכול לסבל** (כי יש לו את הכלים לעבודות אלו דווקא), **ומי שהוא חלש בגופו**

בשוק אינם מעניינים אותנו. אנו רוצים לדעת מה התורה הקדושה אומרת, מה היא האמת, איזו עבודה יבחר האדם, איזו עבודה תנשא אותו על כנפי ההצלחה. אכן כשנלך עם התורה נגיע לעולם הזה ולעולם הבא ביחד. אנו הולכים ללמוד את האמת הצרופה של התורה הקדושה, איזו עבודה יבחר האדם, איך יוכל לדעת מה נכון לו, מה יעשה כשמשלמים פחות מדי, או כששעות העבודה קשות מדי, וכן הלאה כל השאלות הנוגעות לזה. יש פתרון לכל זה בתורה הקדושה וצריך ללמוד זאת ביגיעה ובתפילה לסייעתא דשמיא. נצא לדרך:

הסיבות וטרחתם

וכיון שהתברר חיוב הגלגול על הסבות על בני אדם (לאחר שהתברר שבני אדם מחויבים לקבל את מזונם על-ידי התעסקות בסיבות, כלומר, בעבודות), **נבאר עתה כי אין כל אדם חייב לחזר על כל סבה מסבות הטרף** (אין האדם מחויב לחפש עבודה מכל הבא ליד, העיקר שיוכל להתפרנס על ידה), **כי הסבות רבות** (יש כל מיני עבודות בעולם), **מהו נקלות** (עבודות קלות) **שטרחם מעט, כסחורה פחנות** (מכירת סחורה בחנות, שאין צריך לסחוב משאות, כי אם לשבת במקום אחד ולמכור) **או מלאכת יד שטרחה מעט** (היינו אפילו עשיית מלאכה שהיא יצירת דבר בידיים ולא רק מכירת דבר קיים, יתכן שתהיה טרחה מעט ולא תכלה את הגוף והנפש), **כתפירה, וכאחי** (איחוי בגדים קרועים) **והספרות** (יש מנושאי כלי רבינו שמנקדים הפ"א בשו"א ומפרשים הכוונה למושך בעט סופר, ויש מהם שמנקדים הפ"א בקמ"ץ ומפרשים הכוונה לספר המספר שערות הראש) **ואצור**

עכברים וגם את האהבה והחיבה לך, והכל כדי שיהיה לו מזון לאכול ויישאר בחיים), **וּבִטְבַּע הַנֶּזֶץ צִידַת מַה שְּׂרָאוּי לוֹ מִן הָעוֹף, וּבִטְבַּע הָאֵיל** (משבע החיות הטהורות) **צִידַת הַנְּחָשִׁים. וְכֵן יֵשׁ מִן הָעוֹפוֹת שְׂיֻצוֹרוֹ הַדְּגָיִם לְבַד, וְכֵן בִּטְבַּע מִיִּן וּמִיֵּן מַמִּינֵי הַחַיִּים, נְטִיָּה וְתֹאֵה אֶל מִיִּן מַמִּינֵי הַצְּמָחִים וְהַחַיִּים, הַטְּבַּע עֲלֵיו לְהִיּוֹת [מִיֵּן זֶה] סֶבֶה לְמוֹזְנוֹ, וּתְכֻנַּת גּוֹבּוֹ וְאַבְרָיו רְאוּיִן לְדַבֵּר הֵהוּא** (חוץ ממה שיש לו נטייה ותאוה אל המין שממנו פרנסתו, הוא גם נברא באברים המתאימים לך), **כִּפְּהַ הָאֶרֶץ וְהַשּׁוֹק הָאֶרֶץ לְעוֹף שֶׁהוּא צָד אֶת הַדְּגָיִם, יִכְשׁוּ וְהַצְּפָרוֹן הַחֹזֵק לְאָרִי** (כדי שיוכל לטרוף חיות גדולות), **וְהַקְּרָנִים לְשׁוֹר וְלֵאֵיל, וְאַשֶׁר תִּכְּן מוֹזְנוֹ מִן הַצְּמָח, לֹא נִתֵּן לוֹ כְּלֵי הַצִּיד וְהַטְּרָף** (אכן הדבר מעורר התפעלות גדולה כשרואים כיצד כל אחד נברא עם הכף המדויק לו להשיג את מזונו).

הנה אנו רואים בבירור מההתבוננות בשאר בעלי החיים, שכל אחד נברא הן עם היכולת להשיג את מזונו המיוחד לו והן עם האהבה והמשיכה לאותו דבר, כי כך גזרה חכמתו יתברך שזה יהיה מזונו של בעל חי זה, וזה יהיה מזונו של בעל חי זה.

מבאר רבינו המחבר: **וְעַל הַדְּמִיוֹן זֶה תִּמְצָא מִדּוֹת בְּנֵי אָדָם וְגוֹפּוֹתֵיהֶם** (כלומר, גם תכונות נפשם וגם כח גופם) **מוֹנְכָנוֹת לְסַחֲרוֹת וְלִמְלָאכוֹת [מְסִימּוֹת]. וּמִי שְׂמוּצָא בְּמִדּוֹתָיו וְטַבְּעוֹ כּוֹסֵף אֶל מְלָאכָה מִהַמְּלָאכוֹת, וְיִהְיֶה גּוֹבּוֹ רְאוּי לָהּ, וְיֻכַּל לְסַבֵּל אֶת טְרַחָהּ** (היינו שיש לו הכלים למלאכה זו), **יִחַזַּר עֲלֶיהָ וְיִשִּׂים אוֹתָהּ סֶבֶה לְהַבָּאת מוֹזְנוֹ.**

וְהַפְּרָתוֹ חִזְקָה, אֵל יִבְקֹשׁ מְסֻבוֹת הַטְּרָף מִה שְׂמִיַּע גּוֹבּוֹ, אֶף יִטָּה אֶל מַה שְׂיִהְיֶה קָל עַל גּוֹבּוֹ וְיֻכַּל לְהִתְמִיד עֲלָיו (יוכל לעשותה לאורך זמן מבלי להתעייף).

הנה לנו הכלל הראשון כשדנים איזו עבודה יבחר לו האדם, שיראה איזה כלים יש לו, ויקח עבודה מהמין המתאים לו, כי אם יקח עבודה שאינה לפי כליו, יתייגע הרבה בנפשו, ולא יוכל להתמיד בה, אלא כל כמה שעות יצטרך לצאת למנוחה.

מה שלבו חפץ

מכאן עובר רבינו המחבר אל היסוד השני: **וְלִכְּל אָדָם יֵשׁ חִפְּץ בְּמִלְאכָה אוֹ סַחֲרָה מִבְּלִתֵּי זוּלָתָהּ** (כל אחד יש לו משיכה למלאכה מסוימת או למסחר מסוים לעומת האחרות), **כִּבְּרֵי הַטְּבִיעַ הָאֶל-לָהּ בִּטְבַּעוֹ אֲהָבָה וְחֶבֶה** (הקב"ה הטביע בלבו של האדם אהבה וחיבה לאותה מלאכה).

ראיה מבעלי החיים

כאן בא רבינו המחבר להוכיח כן משאר בעלי החיים, והדבר נחוץ לנו מאוד, כי יש שהאדם טועה ואומר: "אני לא יודע, איני אוהב כלום, אין לי כשרונות מיוחדים". אומר לנו רבינו המחבר: "הסתכל סביבך ותראה שכולם נבראו במשיכה כזו, ואף אתה אינך שונה מהם".

וְכֵן בְּשָׂר הַחַיִּים (הקב"ה הטביע בנפשם היכולת והרצון והחיבה למה שמביא להם טרפם), **כְּמוֹ שֶׁהַטְּבִיעַ בִּטְבַּע הַחֲתוּל צִידַת הָעֵבְכָרִים** (התבונן בזה ותראה את הפלא הגדול מפלאי הבריאה, שיש לו לחתול גם את הכלים לצוד

הוא צריך להתמיד בה בלי קשר לגודל הכנסותיו),
אך יבטח בא-להים שיספיק לו טרפו
כל ימי חייו. ויכון בטרדת לבו (נפשו)
וגופו בסבה מן הסבות והסבוב עליה
 (כלומר, בכל מה שהוא עוסק בעבודת הפרנסה) -
לעמד במצות הפורא, שצוה האדם
להתעסק בסבות העולם, כעבודת
האדמה וחרישתה וזריעתה, כמו
שפחוב (בראשית ב, טו): ויקח ה' א-להים
את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה
ולשמרה, ולהשתמש בשאר בעלי חיים
בתועלתו ומזונותיו ובנין המדינות
והכנת המזונות, ולהשתמש בנשים
ולבעול אותן להרבות הזרע (הוי אומר):
 האדם מצווה לעסוק בשכלול העולם ולהשתמש בו.
 הקב"ה אמר לאדם: חרוש וזרע את האדמה ועסוק
 בהכנת המזונות ואז תוכל להשתמש במזונות. עסוק
 בבנין המדינות ואז תוכל לדור באותן מדינות, וכן
 הלאה. כך דיבר אל אדם הראשון: אתה יכול ליהנות
 מעצי הגן, אבל תהיה מחויב לעבדה ולשמרה,
 לחרוש ולזרוע וכן הלאה. והרי זה כמו "לא תוהו
 בראה לשבת יצרה" אשר רבינו המחבר מביא גם
 אותו כדוגמא. הקב"ה אומר לאדם: הרי לא תישאר
 כאן לנצח, על כן מחול נא והבא עוד אנשים
 לעולם. כך בכל דבר הקיים בעולם, מותר לך
 להשתמש בו, אבל אתה מחויב לבנותו).

וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה

לשון המחבר ממשך, אך לעת עתה
 נעצור כאן, וכעת נבאר את הנקודות
 שלמדנו אחת לאחת. נתחיל מהנקודה
 האחרונה שזה עתה ראינו, וממנה נגיע
 אל הנקודות האחרות, וכשיתבהרו כולן,
 זה יעזור לנו לכשנבוא לחפש עבודה
 ונצטרך לבחור בין שתיים לדעת לעשות
 את הבחירה הנכונה.

עד כאן היסוד השני. היסוד הראשון
 היה שהאדם צריך לראות אם יש לו
 כוחות הגוף, והיסוד השני היה שהוא
 צריך לראות אם יש לו כוחות הנפש,
 דהיינו נטיה טבעית, ורק כשיהיה לו את
 שניהם, גם כוחות הגוף וגם כוחות
 הנפש, אז יחזר אחר העבודה לשים
 אותה סיבה להבאת מזונו. וכאן עובר
 רבינו המחבר ליסוד שלישי:

יסבול את מרירות עבודתו

ויסבל מתקה ומרירותה (לאחר שבחר
 לעצמו עבודה המתאימה לו, הוא צריך להיות מוכן
 לסבול גם את החלקים המרים שלה, ויזכור שכל
 דבר יש בו גם חלקים מתוקים וגם חלקים מרים
 ואין אדם יכול לבחור בחלקים המתוקים בלבד. הנה
 יש מי שיאמר: "אני אוהב את עבודתי, אבל איני
 רוצה לעבוד ביום שלישי, או איני רוצה להתחיל
 בתשע בבוקר אלא באחת עשרה". זה לא הולך
 ככה. אם עבודה זו שייכת אליך, אתה צריך לעשות
 אותה כעבד. זה שאומרים לך שאתה צריך לבחור
 בעבודה האהובה עליך, אינו אומר שאתה יכול
 להשליך את החלקים הקשים ולעשות רק מה
 שאהוב עליך. זה רק אומר שהיות שעבודה זו
 אהובה עליך, סימן הוא שרצון ה' שבה תעבוד, כי
 לכל אחד הוא נותן את הכלים הראויים לו לעבודתו
 כפי שראינו אצל בעלי החיים, אבל עכשיו אתה
 צריך לקיים את שליחותך במלואה על החלקים
 המתוקים והמרים שלה), **ואל יקוץ כשימנע**
ממנו הטרף בקצת העתים (אל ימאס
 בעבודתו כשרואה בקצת העתים שהכנסותיו יורדות
 ואין לו כדי חייו. אכן רבים טועים בזה. רבים
 עוזבים את עבודתם כשרואים שאין מרוויחים ממנה
 מספיק. האדם אומר לעצמו: "לעבוד כאן סתם אינו
 תכלית. אם אני עושה כסף - מה טוב. אם לאו -
 אני הולך". כאן הודיע לנו רבינו שזו טעות גדולה,
 כי אם עבודתו שייכת לו לפי הכללים האמורים,

ברירה אחרת נעשית אצלו מצוה, והביא שם כמשל ההתעסקות בסיבות העולם להשיג מזון ומחיה. והדברים פשוטים, כי הנה יש סדר הנהגה שעל פיו העולם פועל. אמנם יש אנשים רבים שאינם מרוצים מזה. הללו רוצים היו שהעולם יתנהל אחרת, שיוכלו לישון עד אמצע היום ושלא יצטרכו לעבוד קשה. הם שוכחים שהם נבראים ושבעל כרחך הם חיים ובעל כרחך הם מתים. אכן כן, האדם צריך לזכור שהוא רק נברא ושהוא צריך לעמוד בכללים של העולם הזה. מי שיש לו שכל בקדקדו, יודע שאם הוא רוצה להצליח בעולם, הוא צריך לעמוד בכללים שלו. ובכן, אחד מהכללים שקבע הבורא הוא שהאדם לא ימצא את מזונו כדרך הבהמה. הבהמה מסתובבת כל היום עם הראש למטה ואוכלת עשבים. איננה צריכה ללכת לעבודה ואף לא ללכת לחנות לקנות אוכל. האדם אינו כן. עליו להכיר במציאות ולהבין שכדי להשיג את מזונו, הוא צריך כסף.

אכן יש שהאדם אומר "אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי", מצד אחד אינו מסתפק בקב חרובין, אלא רוצה מחמת יצרו לאכול בשר ולשתות יין וכן לקנות דירה חדשה ומכונית יקרה כפי שראה אצל חבריו, ומצד שני יוצרו אוסר לו לגנוב כסף מאחרים ומצוה לו לעבוד קשה ולהגיע כל יום לעבודה בתשע בבוקר. עכ"פ **נעצם זה שהקב"ה הכניס את האדם למצב זה שבו יש לו צרכים מחד ומצד שני אינו יכול להשיגם בלי עבודה, הוא צוה עליו לעבוד**. פירושו של דבר שאם האדם אינו עושה את מה

הנה רבינו המחבר הודיע לנו כאן שהאדם צריך לעבוד מפני שכך נצטוה על-ידי הקב"ה בשעה שהניח את האדם בגן עדן, כלשון הפסוק: "ויקח ה' אלוקים את האדם ויניח את בגן עדן לעבדה ולשמרה". והנה יש הרבה שמפלפלים בטעם זה ותולים אותו בשיטות, כי יש **במדרש** שלעבדה ולשמרה הכוונה לענין אחר. ובכן, נבוא בזאת להעמיד את הדברים על דיוקן. תחילה נבאר את דברי רבינו המחבר על-פי דבריו במקום אחר (שער עבודת אלוקים פ"ד). שם הוא מציב יסוד אשר רבים כבר שמעו אותו מבלי לדעת מקור הדברים ומבלי להכיר את הדוגמאות שרבינו המחבר מביא שם ואשר מוסיפים עליו הסבר.

היסוד הוא **שכל עשיה בעולם היא או מצוה או עבירה**. לא תתכן עשיה שאינה לא מצוה ולא עבירה. כי תמיד יש לשאול: "הקב"ה רוצה בעשיה זו או אינו רוצה בה?". הן אמת שלא על כל עשיה אפשר להראות באצבע היכן היא מופיעה בתורה והאם היא כלולה באחת מתרי"ג המצוות, אבל כל עשיה יש לדון עליה אם היא עולה לרצון לפני ה' אם לאו. וכפי שהבאנו מהגאון ר' **אלחנן וואסערמאן** זצ"ל שזה היה חטאו של בלעם הרשע שהלך לקלל את ישראל כנגד רצון ה', כי הגם שלא צוה לו בפירוש שלא ללכת, הלא הבין ממנו שרצונו שלא ילך, ואעפ"כ הלך.

מציאות הבריאה מחייבת את האדם

והביא שם רבינו המחבר שדבר שהאדם מוכרח לעשותו מפני שאין לו

ותראה שכך הוא הסדר. הסתכל קצת על הדבורים ותראה פלאים. הן, הן, צא לך יום אחד בחודשי הפריחה והתבונן באילנות ותראה איזו תכלית נפלאה יש לדבורים לעבור מאילן לאילן ורק על ידיהן יכולים הפירות לצמוח. זה נפלא ביותר. לפני תקופת הפריחה ואחריה אין דבורים. רק בתקופה זו, במשך שבועיים ימים, כשצריך אותן, הן נמצאות שם. מאיפה הן הגיעו? מי סיפר להן? ויבואו. הן באות להן בהמוניהן ומעבירות ברגליהן את אבק הפרחים, הולכות להן לחיים ולשלום, ואח"כ הפירות צומחים. זוהי תכליתם.

אף אנו יש לנו תפקיד. איך יתכן שלא יעשה האדם את תפקידו? אין הוא מבין שהוא עבד?! אין הוא מבין שהוא נברא?! אתה מצווה לזה! עצם הימצאותך בעולם זהו הצווי שלך. כך אומר לנו רבינו המחבר שם. כי זוהי מציאות הבריאה, האדם בונה בנינים ודר בהן, וזה נכלל בפסוק לא תוהו בראה לשבת יצרה שמתרחב גם לזה. כאן רבינו המחבר רק הוסיף והביא פסוק להראות שכבר בתחילת הבריאה לקח הקב"ה את האדם והראה לו מהו תפקידו.

מן הקל אל הכבד

אמנם כן, **אין ספק שיש בזה תכלית יותר גדולה**, כי בוודאי אין להעלות על הדעת שהתכלית היא רק לבנות בנינים כדי שיוכלו בני אדם לדור בהם, כמו שאין להעלות על הדעת שהתכלית בפרו ורבו היא רק שייולדו בני אדם שיתהלכו בעולם. אבל **זהו הדרך להגיע**

שהבריאה מכריחה אותו לעשות, דהיינו לעבוד ולהרוויח באופן ראוי וכשר, אינו מקיים את מה שהוא מצווה.

זה מה שרבינו המחבר כתב שם, ואף כאן התכוון לזה, אלא שהוסיף להביא לזה פסוק "ויקח ה' אלוקים את האדם ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", דהיינו לחרוש ולזרוע. אמנם דברי המדרש ידועים שלעבדה ולשמרה עולה על המצוות עשה ומצוות לא תעשה, ולא מצאנו לראשונים, מלבד רבינו המחבר, שילמדו את חובת ההשתדלות מפסוק זה, אבל באמת כבר מבואר כן **באבות דרבי נתן** (פי"א), וכך כתוב שם: רבי שמעון בן אלעזר אומר אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה שנאמר ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ואח"כ מכל עץ הגן אכול תאכל.

אהוב את המלאכה

האדם צריך להבין שהוא הגיע לעולם לעשות מלאכה. לכל נברא ניתן תפקיד אחר, **ולאדם ניתן התפקיד לעבד את העולם**. וכפי המבואר מאבות דרבי נתן תפקיד זה ניתן לאדם עוד לפני חטא עץ הדעת. אכן זה ברור שאז היה התפקיד לעבדה ולשמרה התקיים באופן אחר, באופן יותר רוחני, מה גם שכח הקליפה לא היה אז חזק כל-כך ולא היה נצרך אז לעשות כל הבריורים. אבל עצם זה שהאדם קיבל תפקיד לעבד את העולם, כבר קיים מתחילת הבריאה. ולכן אמר התנא **באבות** (א, י) "אהוב את המלאכה". וזה מה שאמר לנו רבינו המחבר כאן - הסתכל על הבריאה, הסתכל על כל הנבראים,

כבר עומדים על תילם וכל הצטרכויות האדם כבר נמצאות לפניו בדומה לשאר בעלי החיים, ואז לא היתה העבודה נחשבת כמצוה. על זה כבר דיבר רבינו המחבר בתחילת הפרק, לפני שנכנס לסוגיית צדיק ורע לו שהוא מפני **שרצה הקב"ה שנצטרך לטרוח לטובתינו** משני פנים. הראשון, **כדי שנצטרך לבחור בטוב**, וזה כולל הן מה שהאדם צריך לבחור שלא לעשות דברים בלתי נכונים, והן מה שהוא צריך לכוון את הכוונה הראויה בשעת עבודתו, והשני, **כדי שנהיה טרודים ועסוקים ולא נהיה פנוים לעבירה**. את כל זה כבר ביאר רבינו המחבר שם, ועכשיו הוסיף שזהו **העולם ושמחמת כן האדם מצווה להשתדל ולעסוק בבניין**.

מותר האדם מן הבהמה

מה שצריך לשים לב בדברי רבינו הוא מה שביאר שבעלי החיים מאחר שהם צריכים למצוא את מזונם מיד, קיבלו כוחות הגוף והנפש להשיג את מזונם מיד. לעומת כן, **האדם, היות שתכליתו לעסוק בסיבות העולם**, דהיינו לטרוח ולהתייגע עד שיקבל כסף ועם הכסף לקנות מזון, וזאת מפני שזוהי **דרכו לבחור בטוב ולהתקרב לה' אשר זוהי תכלית הבריאה, קיבל כוחות הגוף והנפש להשיג את מזונו על-ידי עיסוק בסיבות העולם**. ונמצא שמה שהשווה רבינו המחבר את האדם לבעלי החיים, הוא רק לענין זה שכל נברא מקבל כוחות הגוף והנפש המתאימים לו לפי צרכיו, אך בזה הם חלוקים, כי בעלי החיים

אל התכלית. זהו הא"ב שהאדם מחויב לעשות ורק לאחר שהוא עושה, הוא יכול להוסיף את הכוונה כפי שיבואר בהמשך דברי רבינו המחבר.

הדבר דומה לחינוך הילדים. ילד קטן אינו מבין עדיין מה שלומד, ואעפ"כ כיון שהוא יודע לדבר, אביו מלמדו לומר "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב", שיידע מה יש לו לעשות, עד כדי כך שיש **מהראשונים** (רשב"א יבמות קיד, ותרומת הדשן) שחינוך יש רק על מצות עשה ולא על מצות לא תעשה, ולכן קטן אוכל נבילות אין ביד מצווין להפרישו. הוא אומר: עוד לפני שחושבים איך למנוע ממנו מעשים מסוימים, צריך ללמדו מה עליו לעשות.

אף כאן, מלמדים את האדם - כך עושה הנברא. אתה אדם? כך עושה אדם, הוא עובד ותורם לבריאה ומשתמש עם הבריאה. אי-אפשר לקחת ולא לתת כלום.

נמצאנו אומרים שהמדרגות הגבוהות שבצווי לעבדה ולשמרה, אינן גורעות מהמדרגה הראשונה. כלומר, לא בגלל שבגן עדן לא היו צריכים לעבודה גשמית, אין הצווי יכול לסבול פירוש גשמי. סוף כל סוף **אנו נמצאים בעולם גשמי ובעולם כזה 'לעבדה ולשמרה' פירושו לחרוש ולזרוע**.

וכי תשאל: למה באמת ברא הקב"ה את העולם באופן זה שיהיה האדם מוכרח לעבדה ולשמרה ושבגלל כן ייחשב לו הדבר כמצוה? ולכאורה היה יכול לברוא את העולם כשכל הבניינים

לבדוק את כוחות נפשו ואיזה כשרונות יש לו.

קיבלו כוחות להשיג את מזונם מיד, והאדם **קיבל כוחות לעסוק בסיבות**.

כל אחד נברא בשלמות

נמצאת אומר שהאדם יש לו כל מה שצריך. כל אחד נברא בשיא השלמות. אנשים אינם מאמינים שזה כך. אך **אנו צריכים להתחזק באמונה**. אנשים אינם מאמינים כך על בניהם. האדם אומר בלבד: מתוך שנים עשר בני אולי זכר הקב"ה את אחד מהם ליתן לו מוח חזק ונפש בריאה. בלי עין הרע, זהו הבן שלי. כל השאר, כולם פגומים וחסרים.

אמת נכון הדבר, שעדיין אינם בשלים, עדיין הם צריכים למצוא מהו תפקידם ולפעול על פי זה. אבל הם לא פגומים ולא חסרים. הם שלמים. **הקב"ה בורא רק דברים שלמים, ואף הם נבראו בשלמות עם כל כוחות הגוף והנפש הדרושים להם למלאות את תפקידם.**

כך כתב האוה"ח הק' על הפסוק "מי שם פה לאדם", שהקב"ה אמר למשה: "כבודות הפה שלך, זו היא שלמותך". ככה זה מגיע. ואצל כל אחד הוא כך. אל תתמרמר כל-כך! אילו היה לכולם אותו סוג של מוח, לא היתה תכלית הבריאה מתקיימת. בחור זה קיבל מוח חלש בשביל הבחירה שלו. אסור שיהיה לו מוח חזק. אילו היה נולד עם מוח חזק, לא היתה לו בחירה ולא היה מגיע לשום מקום. דברים פשוטים הם שכבר דיברנו עליהם רבות.

אמור מעתה: האדם לא קיבל כוחות למשוך ולהוציא כסף מאחרים. כי **אם יוכל להשיג את מזונו בלי יגיעה, הלא יפסיד את תכלית חייו, ותכלית חייו הלא היא המלאכה עצמה אשר על ידה הוא מגיע אל תכליתו**, כי שם יש לו את נסיונותיו ושם הוא צריך לבחור בטוב ושם הוא צריך לסמוך על הקב"ה. האדם קיבל כוחות הגוף והנפש אך ורק בשביל לעסוק במלאכה וסחורה שזה תכלית חייו, וכיון שהוא עושה כן, הקב"ה נותן לו מזונו.

יגעת ולא מצאת אל תאמין

ומעתה לא יעלה האדם בדעתו לחשוב - "אין לי עבודה". מה פירוש אין לך עבודה. היתכן שהקב"ה דאג לכל החיות והעופות ורק לך לא דאג?! אם עדיין לא מצאת עבודה, **עליך לבדוק איזה כוחות גוף ונפש יש לך, ולחפש את העבודה השייכת לך לפי כוחותיך** ולא את העבודה המכניסה ביותר. ועל זה דיבר רבינו המחבר, **שאם אתה רואה שאין לך כוחות גופניים חזקים, עליך להבין שהקב"ה לא נתן לך תפקיד לעבוד במלאכות הדורשות כח גופני**. כפי הנראה לא שם יהיה מהלך הבחירה שלך בעולם ולא משם תגיע אל תכליתך, אחרת היה נותן לך כוחות גוף יותר חזקים. אם הוא יכול ליתן רגליים ארוכות לציפור, הוא יכול גם ליתן לך כוחות גוף יותר חזקים. כמו כן צריך האדם

המכניסה, אלא אל העבודה המתאימה לו לפי כוחות גופו ונפשו.

אכן רבינו המחבר הוסיף עוד חלק והוא שהאדם צריך גם לאהוב את עבודתו, כי **הקב"ה הטביע אהבה וחיבה בלב האדם אל העבודה המיועדת לו**. וזה פותח לנו פתח לענין גדול שצריך להרחיב בו הרבה, וכעת נבאר אותו רק בקצרה.

ראשית כל, הדבר ברור שהאהבה צריכה להיות לעצם העבודה ולא למה שסובב אותה. אין די בכך שהאדם אוהב שקוראים לו ראש ישיבה ושהוא יכול לעשות שידוכים נאים. הוא צריך לאהוב את העבודה עצמה. רבינו המחבר נותן לזה סימן, האם הוא יכול להתמיד בעבודתו. דוגמא לדבר: הסופר. כל אחד יכול לשבת רבע שעה ולכתוב, אבל עדיין אין זה מוכיח שעבודה זו מיועדת לך. הבה ונראה האם אתה יכול לשבת כמה שעות ולכתוב. לא יום אחד, אלא כמה ימים, יום אחרי יום. אתה יכול לכתוב כל יום כמה שעות? רק מי שיש לו נפש כזו יכול להראות זאת. זהו הסימן. **אם תצליח להתמיד בעבודתך, תדע שהיא העבודה המיועדת לך.**

חיותו של משפיע

כעת נבין, מה באמת גורם לאדם לאהוב את עבודתו? רוב בני אדם אינם יכולים להגדיר זאת. "אני לא יודע; אני אוהב לעשותה. אתה שואל אותי שאלות?! אני אוהב לבשל, שאסביר לך

מה' מצעדי גבר כוננו

עוד יש להוסיף לפני שמתקדמים הלאה, שבספרי החסידות מבואר עוד על-פי פנימיות התורה, שהסיבה שהקב"ה רצה שנעסוק בסיבות, היא מפני שיש תיקון מיוחד לנשמת האדם כשהוא עוסק בעבודה המיוחדת לו, וכידוע פירוש הבעש"ט הק' זי"ע¹ על הפסוק (תהילים לו, כג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, שהקב"ה נותן חפץ באדם לצאת לדרך המובילה למקום נידח, כדי שיבוא שם ויברך ברכת שהכל ויעלה את הניצוצות הנמצאים שם.

כך צריך לזכור תמיד שיש גם עומק זה, אבל גם בלי עומק זה, מעצם זה שרואה האדם שכל עבודה כרוכה בנסיגות אחרים - כאן הנסיון הוא שלא לעבור על מדבר שקר תרחק וכאן הנסיון הוא שלא לפגום את הראיה, וכאן הנסיון הוא גם זה וגם זה, וכאן הנסיון הוא שלא לעבור על אונאת דברים - הוא מבין שהוא צריך לבחור בעבודה המיוחדת לו דווקא.

אהבת המלאכה עצמה

כעת נבאר עוד: הנה עד כה למדנו שהאדם מצווה לעבוד וראינו את המקור בתורה וכיצד זה עולה בקנה אחד עם דברי רבינו המחבר במקום אחר, ונתבאר שיש לו לאדם כלים המיוחדים לו לפי עבודתו ותפקידו, אשר מהם יבין מה היא העבודה השייכת לו, כי לא יביט אל העבודה

א. בספח"ק 'מאור עינים' ויקהל, הובא בספר 'בעל שם טוב' עה"ת לך לך (אות כ והלאה).

אתה יכול לתת חיוך לאחרים? תן חיוך לאחרים. ואם בדרך כלל אין משלמים על זה, עליך למצוא עוד דבר שמשלמים עליו. אבל תתחיל עם זה.

נקודת הדבר היא שהקב"ה נתן לכל אחד כלים להשפיע לאחרים. אפשר להשפיע על-ידי בניית בניינים, כי בני אדם זקוקים לדירות. אפשר להשפיע על-ידי תפילה על אחרים, כפי שיש היום אנשים שהולכים להתפלל במקומות הקדושים בשליחות הנצרכים לכך. אכן, אם עושים זאת נכון, הרי זה דבר ראוי, אלא שבאמת קשה לעשותו נכון.

האהבה שיש לו לאדם לבשל אינה נובעת מעצם הדבר שהוא אוהב לבשל, אלא מזה שהוא יכול על ידי כן לסעוד לבם של בני אדם, לשמחם ולהחיותם. האחד יכול ליתן חיות על-ידי בישול מאכלים מזינים, השני יכול ליתן חיות על-ידי נתינת עצה טובה, והשלישי יכול ליתן חיות על-ידי שהוא עובד בחברא קדישא. זה אותו דבר. הן לא כל אחד יכול לעבוד בעבודה זו. רק יחידים יכולים.

הכשרונות שיש לו לאדם הם אלה שנותנים לו להבין היכן הוא יכול להשפיע. ורק לאחר שבאמת יבין שעליו לחפש היכן הוא יכול להשפיע לאחרים, רק אז ירגיש אהבה לאותה עבודה השייכת לו לפי כישורנותיו, ורק אז יוכל להבין מה היא העבודה השייכת לו.

מי שיבחר בעבודה שמשלמים בה הרבה, למה? כי הוא רוצה לקבל

למה?! אפשר להסביר טעם של תפוח?! כשם שאי אפשר להסביר טעם של תפוח, כך אי אפשר להסביר את הטעם שאני מרגיש בעבודתי. אחרים יתנו הסברים צדדיים - "אני אוהב את עבודתי כי כך אני יוצא קצת לרחוב ומתרענן", אבל כבר דיברנו שצריך להסביר את המהות ולא את הסיבות הצדדיות.

אכן הסיבה שהאדם אוהב מה שאוהב מיוסדת על שורש עמוק שכאשר יבין אותו האדם, זה יועיל לו להגדיר את הנאתו וכך יוכל למצוא את עבודתו המיועדת לו.

הענין הוא שהאדם יכול להרגיש חיות וחיבור לחיי החיים רק אם הוא משפיע. והאמת היא שהאדם צריך להיות גם משפיע וגם מקבל. אם יעסוק האדם בשניהם באופן נכון וראוי, יהיה מלא חיות. מה שאין כן אם יעסוק רק באחד מהם, כגון בהשפעה בלבד או בקבלה בלבד, יהיה שבור ורצוץ, שבר כלי ממש. הוא מוכרח לעסוק בשניהם.

כלים להשפיע

מעתה נאמר שדבר זה שהאדם אוהב לעסוק בו, הוא מה שבאמצעותו הוא יכול להשפיע, כגון צייר, סופר, תופר בגדים, טבח, זמר, יועץ וכן הלאה. כולם דרכים הם להשפיע ולספק לאחרים את צרכיהם. רבינו המחבר מסביר שהאדם יכול לאהוב רק את מה שהוא יכול להשפיע באמצעותו. אמור מעתה: **האדם צריך לשאול את עצמו מה הוא יכול לתת לאחרים ובו לעסוק.**

כשהאדם ישנה את ענין העבודה מסתם דבר שאפשר לעסוק בו ולגרוף כסף **לדבר שעל ידו אפשר לתרום לאחרים ולהשפיע**, יהיה לו יותר קל למצוא את מה שהוא אוהב לעסוק בו, או יותר נכון את מה שהוא מחויב לעסוק בו. נגענו בסוגיא זו רק בקצה המזלג ועוד חזון למועד.

עכ"פ אלו הם היסודות שלמדנו: א. **שכל אדם מצווה לתרום לבריאה**. ב. **מקור הציווי בפסוק**. ג. **איך הוא תואם עם שתי הסיבות להשתדלות שהביא רבינו המחבר קודם לכן**. ד. **איך האדם יכול לאטו לבחור את הדבר הנכון לו לעסוק בו בשביל פרנסתו**, ובע"ה בשבוע הבא נמשיך לעסוק בסוגיא זו להלכה למעשה.

משכורת יותר גדולה, או מפני שהוא באמת צריך יותר כסף, אם לא יוכל להשפיע באמצעות עבודה זו, לא יוכל להרגיש בה חיות והכל יהיה שם חולה.

די מחסורו אשר יחסר לו

והנה פעמים הרבה יש אנשים הטוענים: "איני יודע למה אני מוכשר. יש אנשים שיש להם כשרונות מיוחדים. אני איני כך". על זה נענה ונאמר **שהדרך לגלות את מה שהוא טוב בו, היא על-ידי שהוא שם לב מה חסר לאחרים ומתבונן איך הוא יכול למלא להם חסרון זה**. אח"כ כבר נראה איך עושים מזה עבודה מתגמלת. אבל אם **שם לב שחסר משהו אצל אחרים, סימן הוא שיש לו הבנה לדבר זה ושיש לו מה לתרום בעניינו**.

יום שלישי פרשת פנחס - י"ז תמוז תשע"ז

שבעה עשר בתמוז כיום חג

שפגמו בספר דברים, כי בו נאמר "אלה דברי הברית", וכשפגמו בספר זה נפגמה הברית בין ישראל לאביהם שבשמים והועמד צלם במקום המקודש ביותר.

בקיעת העיר בראשונה לפי הבבלי

עוד איתא **במסכת תענית** (כח, ב): הובקעה העיר בשבעה עשר הוה? והכתיב (ירמיה נב, ו) בחודש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר, וכתוב בתריה ותבקע העיר וגו'! אמר רבא: לא קשיא, כאן בראשונה, כאן בשניה, דתניא: בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז, בשניה בשבעה עשר בו.

ונמצא לפי זה שמה שאנו מתענים ב"ז בתמוז ולא בט' בתמוז, הוא מפני שאנו נמצאים בגלות אדום ואנו מתאבלים על בקיעת העיר של הבית השני ולא של הבית הראשון. אולם בעל "מנחת חינוך" כתב (מצוה שא) שבמה שאנו מתענים ב"ז בתמוז אנו מתענים גם על בקיעת העיר של הבית הראשון, וזה מפני שהחיוב מדברי קבלה הוא להתענות ביום אחד מימי החודש תמוז אך לא נקבע לזה יום מיוחד.

וזה לשונו: ד' צומות הללו מדברי קבלה אין נקבע להם יום מיוחד י' טבת או ט' באב וכדומה, רק הדברי קבלה הוא על אלו החדשים, דבטבת ותמוז ואב ותשרי מחויבים להתענות בהם יום אחד, אבל לא נתייחד יום מיוחד רק

חמש פורעניות כנגד חמשה פגמים

איתא **במסכת תענית** (כו, א): "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל". ומפני חמשה אלה נקבע יום זה ליום צום, וכבר הוזכר צום זה **במקרא** (זכריה ח, יט) ונקרא "הצום הרביעי", מפני שהוא בחודש הרביעי.

ה'חתם סופר' בדרשותיו הביא מספר **"בית מועד"** שחמש פורענויות אלה היו **כנגד חמשה הפגמים שפגמו בני ישראל בחמשה חומשי התורה**. נשתברו הלוחות הוא כנגד מה שפגמו בספר בראשית, כי הלוחות הם מעשה האלוקים כמו מעשה בראשית. שרף אפוסטמוס את התורה הוא כנגד מה שפגמו בספר שמות, כי בספר שמות נמצאות פרשיות קבלת התורה, פרשת יתרו ופרשת משפטים. בטל התמיד הוא כנגד מה שפגמו בספר ויקרא, כי ספר ויקרא מדבר על תורת הקרבנות. הובקעה העיר הוא כנגד מה שפגמו בספר במדבר, כי בו מסופר על הדגלים שנעשו לבני ישראל והיו לאחדים והקב"ה השרה עליהם שכינתו כפי שהשרה שכינתו בירושלים עיר הקודש. העמיד צלם בהיכל הוא כנגד מה

זכרו ולא ידעו היום ההוא, אע"פ שהקב"ה הודיעו לו לירמיה, פקד עליו שלא יעלה אותו על הספר כדי להודיע כמה החטא והצרות גורמים השכחה בעוונותינו הרבים.

והוסיף ה'חתם סופר' לבאר, שמטעם זה נתקלקל החשבון רק בחורבן הבית הראשון ולא בחורבן הבית השני, מפני שבעת חורבן הבית השני שהיה אז המנהיג רבי יוחנן בן זכאי מחוץ לעיר ויצא את העיר עוד בטרם הובקעו חומותיה כדאיתא במסכת גיטין. מה שאין כן בבית הראשון שהמנהיג ירמיהו הנביא שהיה אז בתוך העיר והיה עצוב כמבואר בפסוקים, לכן שכח אף הוא את היום שנגמרה בהם בקיעת העיר.

מאגרא רמא לבירא עמיקתא

מכאן נעבור אל שבירת הלוחות. הנה ביום זה, יום י"ז בתמוז, ירדו בני ישראל מאגרא רמא לבירא עמיקתא, שהרי קודם לכן למד משה רבינו עם הקב"ה ארבעים יום וארבעים לילה, ועתה כשבא למסור את התורה לישראל מצא אותם בקלקלתם ומיד הפיל את הלוחות ושבר אותם לעיניהם. וכן הוא לשון הפסוק **בשיר השירים** (א, יב) "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו", וכמו שפירש **רש"י** שם: "בעוד המלך על שולחן מסיבת חופתו, קלקלתי בעגל".

ונמצא לפי זה שקריאת "ויחל משה" ב"ז בתמוז שונה מקריאת פרשה זו בשאר התעניות, כי בעוד בשאר התעניות היא באה רק לעורר רחמים, ביום זה היא מעניינא דיומא ממש. ואכן מנהג ישן היה בכמה קהילות לקרוא

איזה יום שרוצה יוכל להתענות רק באלו החדשים, וראיה לדבר דבפסוק אינו מבואר איזה יום כלל רק צום הרביעי וצום החמישי וצום העשירי דהיינו החדשים אבל לא באיזה יום.

בקיעת העיר בראשונה לפי ה'ירושלמי'

אכן דעת הירושלמי שגם בראשונה הובקעה העיר ב"ז בתמוז, ומה שכתוב בספר ירמיה שהובקעה בתשעה לחודש, הוא קלקול חשבונות. וזה לשון ה'ירושלמי' (תענית ד, ה): "כתיב בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין?! אמר רבי תנחום בר חנילאי קלקול חשבונות יש כאן". והובא דברי ה'ירושלמי' **בפירוש הרמב"ן** ואחריו ב"בית יוסף" תחילת הלכות תשעה באב (סי' תקמט).

והנה לכאורה דברי ה'ירושלמי' מופלאים מאוד, היתכן לומר על פסוק הנאמר בנבואה שהוא נובע מקלקול חשבונות?! אכן ה'חתם סופר' בדרשותיו כתב לבאר שגם ה'ירושלמי' מסכים לכך שבראשונה התחילו לבקוע את העיר על-ידי זריקת אבנים וחיצים בתשעה בתמוז, ואילו היו בני ישראל שבים אז מעוונותיהם היה הדבר מועיל להם בוודאי, כי א-ל רחום ה' מחי ומסי. ורק ב"ז בתמוז נגמרה הבקיעה ונכנסו חיילי נבוכדנצר אל תוך העיר, ואז כבר היו בני ישראל משובשים בדעתם מרוב הצרות, ולכן נתקלקל להם חשבונם ולא זכרו שנגמרה הבקיעה ביום זה. ואע"פ שהיה ראוי להעלות על הספר זכרון יום האחרון, אך הואיל והם מעצמם לא

לך רד ממדרגתך הגבוהה והשתווה אתם במדרגתם כי רק כך תוכל להיות להם לעזר. הרהר משה במחשבתו: היאך אוכל להשתוות אליהם במדרגתם והלא עבדו כעת עבודה זרה. ומיד אמר: הלא המשבר כלים בחמתו כאילו עבד עבודה זרה (שבת קה, ב), אשבור את הלוחות ואשתווה אתם במדרגתם. אמר ועשה - שבר את הלוחות ובזה נגע בקצה חוט מדרגתם של ישראל והיה ביכולתו להוציא אותם מן הרפש שהיו שקועים בו.

זאת היתה תכונת נפשו של משה רבינו מנהיגן של ישראל. יכול היה לעשות מעשה חטא כדי לרדת על ידי כן ממדרגתו ולהעלות עמו את הנפשות החוטאים. ונקרא דבר זה בלשון הצדיקים "עבירה לשמה".

לא בחנו הקב"ה אלא בצאן

וכבר כתוב כן בספרים על מה שאמרו חז"ל שמשה רבינו נבחר להיות מנהיג על ישראל בעת היותו רועה צאן, וזה לשון המדרש (שמו"ר פ"ד, ב): אף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו כשהיה משה רבינו ע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית, כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר: אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא. עייף אתה. הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה: יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, כך חיך אתה תרעה צאני ישראל.

בי"ז בתמוז גם את כל הפסוקים בין כהן ללוי אשר בהם מופיע כל מעשה העגל ואשר אנו נוהגים לדלג עליהם.

שבירת הלוחות פורענות או טובה?

והנה מאוד יש לתמוה על מה שאנו מתענים על שבירת הלוחות, שהרי מי ששבר את הלוחות הוא משה רבינו ע"ה בכבודו ובעצמו, הוא ולא אחר, ואינו דומה לשאר הפורעניות שבאו עלינו על-ידי אויבינו וצרנו - וכי אפשר לומר שאנו מתענים על פורענות שהביא עלינו מנהיגנו האהוב והנאמן?! ואין לומר שאנו מתענים עבור מעשה העגל שגרם לשבירת הלוחות, כי אם כן היו להם לחז"ל לומר "בי"ז בתמוז נעשה העגל והמסתעף" ולא כפי שאמרו "נשתברו הלוחות".

ויותר מזה קשה שהרי איתא במסכת **בבא בתרא** (יד, ב): "אמר ריש לקיש, אשר שברת, אמר לו הקב"ה למשה יישר כוחך ששברת", ומבואר מזה ששבירת הלוחות טובה היתה עבור כלל ישראל ואם כן מה יש לנו להתענות על זה?

הצדיק יורד ממדרגתו להעלות את החוטאים

אכן רבים מן הצדיקים, וכתובם הגה"ק **רבי צדוק הכהן והרה"ק מקאמארנא** זיע"א, ביארו על דרך זה: כשנודע למשה רבינו בהיותו בשמים מה שעוללו בני ישראל, ביקש לעזור להם בשעתם הקשה ושאל מהקב"ה עצה היאך לעשות זאת. אמר לו הקב"ה (כי תשא לב, ז): "לך רד כי שחת עמך" -

(מצאתם מארץ מצרים), ולכאורה אין לזה ביאור, שהרי קיבלו את התורה לאחר חמישים יום ולא לאחר ג' חדשים. וביארו בספרים¹ שהכוונה לתורה שבעל-פה שניתן להם לישראל בי"ז בתמוז, כי **בזה שחטאו בעגל ניתן להם לישראל התורה שבעל פה.**

וביאור הדבר: אילו לא היו חוטאים בעגל, היו בני ישראל נמצאים ברום המדרגה והיו משיגים בעצמם את כל פרטי התורה כפי שהיו האבות הקדושים משיגים אותם, וכמו שאמר ה'שרף' **מקצק** זיע"א: "א היימישער פארשטייט מיט א וואונק" [בן בית מבין ברמזיה]. אך עתה כאשר חטאו בעגל, ירדו ממדרגתם ולא היו יכולים יותר להשיג לבד את פרטי התורה. והתעוררה מעתה השאלה: היאך יידעו בני ישראל פירוש המלים "היו לטוטפות בין עיניך", והיאך יידעו את כל שאר פרטי התורה? לזה בא משה ושבר את הלוחות ובכך הוריד את התורה ממדרגתה וגרם לכך שיוכלו לדרוש אותה ולהסבירה ולהאכיל אותה בכף לאנשים שכבר אינם מזוככים כל-כך.

סתר על מנת לבנות

משה רבינו לא נצטווה על זה מאת ה', אבל עשה כן מדעת עצמו. וכך אמר: יודע אני שיותר היה טוב להם לישראל אם היו משיגים בעצמם מחמת מדרגתם את אור התורה, אבל כיון שחטאו בעגל וירדו ממדרגתם, לא יוכלו מעתה להשיג את אור התורה בעצמם.

והקשו הספרים: מה גדולה היא זו שריחם על הגדי? והלא רועה היה ודרכו של רועה לדאוג לצאנו ולא להזניח אותם! וביארו בזה הדרך: הכבשים הם בעלי מזג נוח ודרכם תמיד ללכת אחר הרועה ולא לברוח ממנו. וכשנמצא כבש אחד בין הכבשים הבורח לו לבדו, מדרכם של רועים לראות אותו כסורר ומורה ולהניח לו ללכת לדרכו עד שיסתאב כי אין מקומו בין שאר הכבשים. אך משה רבינו לא התנהג כדרך הרועים, אלא כך אמר: **אע"פ שגדי זה משונה וחוטא, לא אזניח אותו, אלא אלך אחריו ואעלה אותו מן הרפש,** כי אף הוא מקומו בין שאר הכבשים. וכיון שראה כן הקב"ה נתגלה אליו ואמר לו: **אם כך אתה נוהג, ראוי אתה להיות מנהיג על ישראל, כי גם כשיחטאו לא תזניח אותם אלא תרד אליהם ותעלה אותם ותחזירם אלי** כדי שלא ידח ממנו נדח.

התאים את התורה למדרגתם של ישראל

שבר משה את הלוחות וירד על ידי כן ממדרגתו כדי להעלות את בני ישראל מרפשם. אכן **בספרים הקדושים** מבואר, שעל-ידי שבירת הלוחות, לא זו בלבד שירד ממדרגתו, אלא אף **פעל להם לישראל שיוכלו ללמוד את התורה מתוך מדרגתם הנמוכה.** וכן כתבו הספרים על מה שכתב רש"י בפסוק (שמות ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה", שהוא לאחר שלושה חדשים

ג. עיין שפתי חכמים.

נשקו על מצחו ואמר לו: "ישר כוחך ששברת! כך צריך להיות מנהיג בישראל".

שבירת הלוחות רק למראית העין

והנה לפי כל האמור עד כה מבואר ששבירת הלוחות אינה נחשבת כפורענות אלא נחשבת בעבורנו כמתנה גדולה, שהרי **על ידה דווקא היתה לנו עדנה וזכינו להשתייך אל התורה למרות ירידתנו ממדרגתנו בחטא העגל.**

ויותר יתבאר הדבר על-פי אמרה נאה שמצאתי מהרה"ק בעל "אמרי אמת" זיע"א בספר "אור זרוע לצדיק". כשהגיע אחד הפליטים, מהמלחמה הנוראה לארץ ישראל, היה שבור ורצוץ בראותו את היהדות החרדית שירדה עשר מעלות אחורנית, והיה נראה עליו שטוב לו מותו מחייו. הזמינו הרה"ק בעל "אמרי אמת" זיע"א לסעוד אצלו את סעודת השבת.

בתוך הסעודה אמר לו ה"אמרי אמת" כך: **חז"ל** אמרו "שברי לוחות מונחים בארון" (בי"ב יד, ב), והסיבה לכך משום שהלוחות נשתברו רק בחיצוניותם כדי שיוכלו בני ישראל לקבל את התורה מתוך מדרגתם השפלה, אבל **בפנימיותם הלוחות הם אותם לוחות והתורה היא אותה תורה.** ולכן אמר משה (עקב ט, יז): "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם" - לעיניכם דווקא, כלומר **למראית העין**, אבל **בפנימיותם נשאו שלמים...**

אעשה דבר אחד שקשה מאוד לעשותו ואשר יתכן שאפסיד את שני העולמות שלי מחמת כן, אבל מה לא אעשה כדי להציל את צאן מרעיתי. שבר את הלוחות ובזה הוריד את עצמו ממדרגתו והוריד את התורה ממדרגתה, אך לא הפסיד את עולמו, אלא אדרבה, יצא קול מפי הגבורה ואמר - ישר כוחך ששברת.

משה רבינו לא קלקל אלא תיקן, שהרי סתר על מנת לבנות, וכן איתא בילקוט שמעוני: אמר ריש לקיש פעמים שביטולה של תורה זו היא יסודה, דכתיב אשר שברת, אמר לו הקב"ה למשה ישר כוחך ששברת. הקב"ה אמר לו למשה: שמחתני, כי **זו צריכה להיות תכונתו של מנהיג, למסור את הנפש למען צאן מרעיתו כדי להצילים** מרדת לבאר שחת.

כך צריך להיות מנהיג בישראל

צא וראה גודל מסירות נפשו של משה מדבריו הנוראים של הרה"ק **רבי שמואל מסלאנים** זיע"א בספר "דברי שמואל": "כיון שחטאו בני ישראל בעגל, אמר הקב"ה למשה (כי תשא לב, ט-י): "ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא, ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול". מה עשה משה? "וייחר אף משה וישלך מידיו את הלוחות וישבר אתם תחת ההר", ובזה בא אל הקב"ה ואמר: "לא תוכל מעתה לכלותם ולעשות אותי לגוי גדול שהרי אף אני חטאתי עמהם. אין לך מעתה אלא למחול להם על חטאם". וכיון ששמע כזאת הקב"ה

היום בהסתר ולמחר בגלוי

ואם לחשך אדם לומר: "לעתיד לבוא יהיה יום זה יום חג, אבל כעת הוא עדיין יום אבל", אף אתה השב לו מדברי השל"ה הקדוש המפורשים שגם היום נחשב יום שבעה עשר בתמוז כיום חג, שהרי בו ביום נשתברו הלוחות וקיבלו בני ישראל את התורה בתוך מדרגתם הנמוכה, אלא שהיום הוא חג בהסתר, כי עדיין יש בזה גם כאב שהרי יותר היה טוב להם לישראל אם לא היו נופלים ממדרגתם ולא היו צריכים להגיע לשבירת הלוחות, ולעתיד לבוא כשיבואו אל תיקונם יהיה יום זה יום חג בגלוי.

ויותר מזה כתב השל"ה הקדוש, שהצום ביום זה מצד שבירת הלוחות הוא גם ממצוות היום כדי להמשיך את הארת היו"ט על האדם בדומה לצום יום הכיפורים, כי לכך נקראים המועדים ימים טובים, משום שנמשכים בהם אור שנאמר בו כי טוב על האדם באמצעות קיום מצוותיהם. וכפי שהאדם ממשיך על עצמו בפסח את הארת הפסח על-ידי אכילת מצה, ובסוכות את הארת הסוכות על-ידי אכילה בסוכה, כן ממשיך האדם על עצמו את הארת יו"ט בתמוז על-ידי הצום.

ומעתה מתיישבות הקושיות הפלא ופלא, כי הנה שאלנו היאך יתכן שאנו מתענים עבור פורענות שהביא עלינו משה רבינו המנהיג האהוב והנאמן, ועוד שאלנו שהרי לפי המבואר בחז"ל שהקב"ה אמר לו "יישר כוחך ששברת"

יהדות פולין אמנם נשברה, אבל היהדות בכללה לא נשברה, ומה שנראה שנשברה, זה רק לעיניכם, רק למראית העין - הגויילים נשרפים אך האותיות פורחות באוויר. אל לכם להיות מדוכאים! כל מה שסתר ה' הוא רק על מנת לבנות, וללא ספק תקום היהדות לתחיה ותלך ותפרח מעלה מעלה...

כי חג לה' מחר

נמצא לפי-זה שיום שבעה עשר בתמוז הוא יום חג לישראל, כי ביום הזה זכו שתהיה להם שייכות אל התורה למרות מדרגתם הנמוכה, ובפרט הוא נחשב כיום חג לדברי ה"אמרי אמת" שהתורה עצמה לא ירדה כלל ממדרגתה, כי שבירתה היתה רק למראית העין.

וכבר כתב האר"י ז"ל¹ על דברי אהרן הכהן "חג לה' מחר", שיום יו"ט בתמוז הוא יום חג לה', אלא שיש מחר שלאחר זמן ולעתיד לבוא, יהיה יום זה יום חג, וכלשון הנביא (זכריה ח, ט): "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים". ואם יום ט"ו באב נחשב ליו"ט מפני שניתנו בו הלוחות השניות, בוודאי שיום יו"ט בתמוז נחשב ליו"ט מפני שניתנו בו הלוחות הראשונות. ומה שאי-אפשר לחגוג בימינו יום זה בגלוי, אין זה אלא מפני שסוף כל סוף נשתברו אז הלוחות, אבל בוודאי יום זה נחשב בפנימיותו כיום חג.

ג. מובא בשל"ה ק פרשת בלק, ומסכת תענית, תורה אור.

יכולים לבוא אליו ולהתחנן על נפשנו שיחזירנו אל ארץ אבותינו ויושיבנו בה על המנוחה ועל הנחלה ויביא את הגאולה השלימה.

ופירשו **צדיקים**¹ הפסוק (איכה א, ג) "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" שבימים אלו יכולים אנו להשיג את המלך, אך **לשם כך אנו צריכים לרדוף אחריו על-ידי שנוסיף בלימוד התורה ובבכייה על החורבן ועל גלות השכינה** (ובספר "מאור ושמש" איתא ללמוד בבין המצרים את פשטות התורה דווקא) **ועל-ידי שנתקן את מעשינו, וכשנרדוף אותו כראוי,** נזכה ויתקיים בנו הפסוק במהרה בימינו "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו.

לא היה זה פורענות כלל. אך לפי המבואר הקושיא האחת מתורצת בחברתה, כי באמת לא הביא עלינו משה רבינו פורענות אלא מתנה גדולה, ומה שאנו מתענים עבור שבירת הלוחות, אינו מחמת הפורענות שבה, אלא כדי להמשיך עלינו את הארת היו"ט.

כל רודפיה השיגוה בין המצרים

וכבר דיברו **הצדיקים** בקדשם שהימים האלו של ימי המצרים הם ימים גבוהים ונעלים מאוד - דווקא בגלל שהמלך נמצא אז בהסתר, ולכן קוראים בין המצרים בפרשת פנחס מפני שבה נאמרו כל המועדים, ואף נאמר בה "לאלה תחלק הארץ", לרמז כי בימים הללו שהמלך נמצא בהם בשדה אנו

יום ראשון פרשת פינחס (בלק בחו"ל) - יא תמוז תשפ"ב

הידיעה שכל עשייה משפיעה על כל הבריאה כולה

צבאות בלי שום כוונה אחרת. והשני, שבמסירות נפשו שהשיב את חמתו יתברך מעל בני ישראל שלא יתחייבו כליה חס ושלוש עבור הערבות.

ועל דבר זה השני נטל פינחס שכרו בהאי עלמא, על דבר אשר נסתעף ממצוה זו שעשה, אבל שכר מצוה ממש שעשה לשם שמים לקנאות קנאת ה' צבאות קיים לעד ולעולמי עולמים לעולם הבא. וזהו שאמר **המדרש** בדין הוא שיטול שכרו, רוצה לומר גם בהאי עלמא.

וזהו מפורש גם כן באר היטב בפסוק השיב את חמתי כו' בקנאו את קנאתי כו', היינו שהוא עשה רק בכוונה זו לקנא קנאתי, ועל ידי זה נסבב הדבר ממילא שהשיב את החימה שלי מעל בני ישראל, לכן אמור לו גו' והיתה לו גו' תחת אשר קנא גו' ויכפר על בני ישראל, היינו תחת דבר זה שקיים המצוה לקנא קנאת ה' צבאות עוד נוסף לזה ויכפר על בני ישראל, ולזה בדין הוא שיטול שכרו, אבל שכר המצוה גופא קיים ועומד לו לעולם הנצחי שכולו טוב.

גילוי כבודו יתברך בעולם

עד כאן מדברי ה'אוהב ישראל' ונבוא לבאר בס"ד: **בכל מצוה שהאדם עושה**, ננקוט לשם דוגמא מצות תפילין, **יש**

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום

וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כְלִיטִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי, לְכֵן אֲמַר הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם, וְהִיְתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִי וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. ואיתא במדרש: לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום - אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו.

ובספה"ק **"אוהב ישראל"** הקשה: א. מה משמיענו המדרש בזה. ב. הלא ידוע ומפורסם בדברי **חכמינו ז"ל** (קידושין לט, ב) ואנו מאמינים בזה ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואם כן מהו זה שאמר ה' יתברך למשה רבינו ע"ה פינחס בן אלעזר גו' הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו, הלא זה העולם אין בו כדאי להשתלם בו שכר מצוה.

בדין הוא שיטול שכרו בהאי עלמא

מבאר ה'אוהב ישראל': פינחס בן אלעזר בהרגו את זמרי, עשה שני דברים, הראשון שקיים ההלכה למשה מסיני (סנהדרין פא, ב) הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, וקנא בזה קנאת ה'

שלום בין אדם לחבירו וכו'. ועיקר דבריו שם שכל המצוות שהאדם מתקן בהן את העולם (מלבד החלק שבינו לבין קונו), הרי הוא אוכל פירותיהן בעולם הזה. שם הוא מבאר בפשיטות שמצוות אלה מתקנות את העולם אף כי באופן גשמי, ולמשל, הבאת שלום בין אדם לחבירו, הלא אין מה שבונה את העולם יותר מזו, כי כששני אנשים עם כשרונות מנוגדים עובדים כתף אל כתף, האחד משלים חסרונותיו של השני ויוצא מביניהם תולדות נפלאות. וכן הוא בענין שאר המצוות המנויות שם ובברייתא המובאת בגמרא, וכיון שהאדם מתקן בהן את העולם הזה, ראוי לו שיאכל פירותיהן בעולם הזה, ועם כל זה הקרן קיימת לו לעולם הבא, היינו שאין נגרע משכרו השמור לו לעולם הבא.

ומדברי ה'אוהב ישראל' שמענו שבמדה מסוימת הדבר קיים בכל מצוה ולא רק באותן מצוות המנויות שם (אם כי יש מצוות שהדבר יותר בולט ויש מצוות שהוא פחות בולט) ולדוגמא אצל פינחס אירעו שני דברים, האחד **מה שהוא עצמו עלה בהרבה מדרגות** בקנאו את קנאת ה' במסירות נפש עצומה, והדבר השני **מה שהסיר את הקטרוג הנורא מעם ישראל** והמגפה נעצרה.

דרכו של יצר הרע

יסוד זה יש בכוחו לחזק בנו ההכרה בחשיבות כל מצוה שאנו עושים. הן ידוע מה שאמר הרה"ק **רבי אשר מסטאלין** זיע"א בנו של ה'בית אהרן'

שני חלקים, החלק האחד הוא בינו לבין קונו. כיהודי מחויב הוא להניח תפילין, ואם לא יניח - יהיה זה כתם שחור לנשמתו, וייחשב קרקפתא דלא מנח תפילין. ואם יניח - תהיה לו תועלת גדולה לנשמתו כי על ידה שעבוד תאוות ומחשבות לבו לעבודתו יתברך שמו. **החלק השני הוא גילוי כבודו יתברך בכל העולם כולו. אפילו האדם עומד בחדרו ומניח תפילין ואף אחד אינו רואה ואינו יודע, הוא מפרסם בעולם שיש אלוקים.**

וכן הוא בכל מצוה. האדם נותן צדקה בסתר - אף אחד אינו רואה, ואפשר שאף העני אינו רואה מי נותן לו, ואולי אינו יודע כלל שנותנים לו, כפי שיש כזה שמשלמים לאדם את חובו מבלי שיידע על כך מאומה - חוץ ממה שהוא מקיים מצות צדקה אשר שכרה הרבה מאוד ושמורה לו לעולם הבא, עוד הוא מפרסם שמו הגדול בעולם, **כי כל מעשה מצוה גורם לאורו יתברך שיבוא בזה העולם באתגליא.** אין צריך בשביל הפרסום שכולם יחזו באדם מקיים את המצוה, **כי הפרסום נעשה על-ידי המציאות, כשהאדם מקדש עצמו בעשיית מצוה ממצוות ה', ממילא נעשה העולם יותר מואר ופחות חשוך.**

אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה

הנה כבר ראינו כמה פעמים דברי **הרמב"ם** על המשנה **ריש פאה:** אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת

שמתייסרים, יש אנשים שחיהם מלאי יגון ואנחה. וכוח אחד יש להסיר את כל הקטרוגים ולהקל מכל המאורעות הקשים המתרגשים ובאים לעולם והוא גילוי כבודו יתברך בזה העולם. כשהאדם צועק יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם, ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, הוא מגלה כבודו יתברך בעולם וזה מסיר קטרוגים, מסלק מחלות, ומבטל מגיפות, ומביא שפע ברכה לעולם. אין עוד דבר שיכול להלחם עם החושך, כי חושך אי אפשר לגרש עם מקלות, אלא עם אור - מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. ואחת מהדרכים לגלות כבודו יתברך בעולם, היא על-ידי עשיית המצוות.

אכן בשביל זה צריך האדם להאמין בכח המצוות. ואולם אין צריך להבין איך המצוות מגלות כבודו יתברך, אלא די באמונה שכך הוא. יש שסבורים שכדי לגלות כבודו יתברך מוכרחים לדבר עם אנשים הרחוקים משמירת תו"מ ולהוכיח להם שיש מנהיג לבירה, או צריך לתלות שלטים שכתוב עליהם באותיות מאירות "אין עוד מלבדו". נו, נו, אף זה דבר טוב הוא, וח"ו אין כוונתנו לזלזל בזה, ואדרבה, אם יש היום ברחובות קריה מודעות זולות עם תמונות מגושמות וכדו', מה טוב שיהיה כנגדם מודעות כאלה כמשקל נגד, ואולי יהיו אנשים שיקבלו בזכותם הרהורי תשובה.

אך יש דרך שפועלת יותר טוב, הדרך שהתורה לימדה אותנו - להתפלל בכונה ובהתלהבות, לקיים מצוות

זיע"א שהסיבה שאין האברכים מתעלים היא מפני שאינם מחשיבים כל עובדא שהם עושים, ופירושו שלכן עושים הכל מצות אנשים מלומדה. כן ראיתי בספר "אור הגנוז" בשם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטעבסק זיע"א שאמר: דרכו של יצר הרע לגרום לאדם להשתוקק דווקא למצוות שאין לאל ידו לעשותן. למשל, אם עני הוא, היצר הרע גורם לו להשתוקק ליתן צדקה וכיו"ב, וכנגד זה מקרר אצלו את כל המצוות האחרות שבידו לקיימן כדי שלא יקיימן, וכך האדם יוצא קירח מכאן ומכאן.

ברם עבודת האדם היא לייקר ולהחשיב כל מה שהוא יכול לעשות ולעשותן בשמחה גדולה על הזכות הגדולה שנפל בחלקו. והלא ידוע מה דאיתא בזוה"ק שמצוה בלי אהבה ויראה לא פרחא לעילא. הוי אומר: מצוה היא בנין שלם של לב ומח ועשיית ידיים, ואם הלב אינו נמצא בשעת קיום המצוה, אין המצוה לעלות למעלה.

התבוננות בהשפעת המצוות

ובכן אחד מהדברים שגורמים לאדם להתרגש ולהתפעל ממעשה מצוה, הוא ההתבוננות במה זה מועיל לעולם. שכח לרגע מעצמך. יש כאן עולם גדול, ובעולם בעיות קשות מאוד, יש קטרוגים בגלל עבירות שבני אדם עושים. לפעמים אנו מנסים לעצום את העינים כי קשה מאוד להסתכל. אבל זו המציאות. יש מחלות קשות, יש אסונות מאוד קשים, יש ילדים קטנים

עושה מצוה, הוא מביא אור לעולם ומסייע בכך ליהודים אחרים. התורה מלמדת אותנו דבר זה, ואחת מהפעמים היא בפרשה זו - פינחס עשה מעשה מצוה ועל ידי כן הסיר קטרוג נורא ועצר את המגיפה. והכל משום שלמצוה יש כח גדול, כי היא מביאה אלוקות לעולם.

כשהאדם מברך ברכת המזון לאחר שסעד את לבו, לא רק לעצמו הוא מביא שפע, אלא לכל העולם כולו. וזכירת דבר זה תועיל לאדם לכשיבוא לקיים את המצוות השגורות אצלו, שיוכל להחשיבן ולהתפעל מהן מצד ידיעה זו שהן מועילות לכל העולם. ולא די לשמוע זאת פעם אחת, אלא צריך לשנן זאת שוב ושוב ולהזכר בה תמיד לפני עשיית כל מצוה.

כל ישראל ערבים

הנה ידוע שכל ישראל ערבים זה לזה, וידוע מה שהמשילו זאת ה**ספרים** לספינה שאם אחד עושה חור בחדרו, כולם נטבעים יחד אתו. אולם לדאבון לב אנו שמים לב רק אל החלק השלילי, כמה האחד יכול לקלקל להרוס ולהחריב המון רב. הוא עושה ליצנות אחת שדוחה מאה תוכחות וגורם לאנשים רבים להתקרר; הוא שולח לשון הרע אחת ואלפי אלפים מקבלים אותה וחוטאים בנפשם. אך האמת שהקב"ה מראה לנו את כל אלה כדי שנלמד ממנו מדה טובה מרובה, שהאדם יכול להועיל במעשיו הטובים הרבה מאוד. וכבר אמרו לנו חז"ל (קידושין מ, ב) שהאדם צריך לראות את עצמו שקול,

מתוך הכרה שעל ידן מביאים אלוקות לעולם.

כך עושים בעלי תשובה

הן כך לימדונו **צדיקים** שכאשר האדם מקיים מצוה במקומו, יהודי אבוד הנמצא בארץ נידחים מהרהר בתשובה. וכבר אמר הרה"ק **רבי אשר** בנו של ה'בית אהרן' זיע"א בענין פ"ד האלפים בעלי תשובה שעשה זקנו הרה"ק **רבי אהרן הגדול** זיע"א שלא החזירם בתשובה כדרכם של מחזירי בתשובה בזמננו על-ידי נסיעה מעיר לעיר ומכפר לכפר ונשיאת דרשות חוצבי להבות. ובלשונו: לא עמד עם הגב לארון קודש ונשא דרשות, אלא על-ידי היראה שהיתה לו בהיותו ביני לבין עצמו, גרם לכל אותם פ"ד אלף אנשים לחזור בתשובה.

עוד הביא ב'**שיח שרפי קודש**' שפעם ביכה אחד את מצבו בפני ה'**חידושי הרי"ם**' זיע"א שהמצוות שהוא עושה אינן בכוונה הראויה. אמר לו ה'חידושי הרי"ם': לא יתכן ששום מצוה תלך לאיבוד, שהרי אנו רואים שחז"ל קבעו לברך על המצוות עובר לעשייתן, ואילו היה מעשה המצוה תלוי בכוונה ובלעדיה לא עשה ולא כלום, מדוע לא חששו שמא לא יכוון האדם ותהיה ברכתו ברכה לבטלה.

עלינו להוציא מתשובת ה'חידושי הרי"ם' שכל מעשה מצוה, יהיה איך שיהיה, פועל גדולות ונצורות, אך לא רק בעולמות העליונים, אלא גם בעולם הזה תיכף ומיד. כל פעם שהאדם

העולם". וכעין זה במי שיש לו נסיון להיות מן המאחרים לבוא, שהרי כבר אמר הרה"ק **רבי יוחנן מסטאלין** זיע"א שהמאחר לבוא אל התפילה מביא אתו את הסטרא אחרא ר"ל.

מי אינו זוכר את החסיד הנלהב ר' **ישראל גלויברמאן** זצ"ל¹ שהיה מכין את עצמו שעה או שעתיים קודם התפילה ועוד לפני שהתחילו לומר את התיבות "לעולם יהא אדם" כבר היה בוער אש להבה. זכורני שהיה ניגש לאלה שאיחרו לבוא אל התפילה ובא אליהם בטענה של ממש - "למה אתם עושים לי עול? מה עשיתי לכם? אני מתאמץ כל-כך לבוא מוקדם ולהכין את עצמי והנה אתם באים ומביאים את הסטרא אחרא". בוודאי עשה זאת בשיא העדינות והרגישות בהיותו מושלם במידותיו, אבל זו היתה הרגשתו וזה מה ששידר.

עכ"פ זוהי המציאות, **כשהאדם אינו מקיים את חלקו, כל הציבור יוצא נפסד**, ומידה טובה מרובה, **כשהאדם מקיים את חלקו, כל הציבור מרויח**. זוהי השקפת התורה. כך פסוקי התורה מלמדים אותנו שהאדם צריך לדעת שכל מצוה שהוא עושה, היא זכות לו ולכל העולם כולו. הוא מביא בזה לימוד זכות לבני ישראל, ברכה לבני ישראל, רפואה לבני ישראל, וכן הלאה כל הדברים הטובים.

התרגלנו שרק כשפוקדת איזו צרה קשה את האדם, כל קרוביו וידידיו

חציו זכאי וחציו חייב, ואת כל העולם שקול, וכיון שעשה מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

אילו היה האדם חי באופן זה, זה היה מועיל לעמוד בנסיונותיו, ואפילו בנסיונות הפשוטים ביותר, כגון אם לצאת מבית הכנסת לפני גמר התפילה, **כי היה מבין שאין זה קשור אליו בלבד, אלא כל העולם כולו**.

שלא יהא... נשכר

זה עתה סיפר לי אחד שיום אחד בשבוע שעבר מיהר לצאת לדרכו ויצא מבית הכנסת חמש דקות לפני גמר התפילה. לקח את רכבו ונסע, אך כיון שעלה על הכביש הגדול המוביל למחוז חפצו, טעה ועלה על הנתבי הבלתי נכון והוצרך מפני כך להקיף דרך ארוכה מאוד, או אז נודע לו שאין מרוויחים כלום מהיציאה המוקדמת, כי הנה שילם על כך בריבי ריבית.

אכן גילוי נפלא הוא. הקב"ה אומר לאדם: "הלא מבני העליה אתה, אם כן הבה והראה לך מה אינך עושה נכונה". לדאבון לב יש אנשים שאינם במדרגה כזו שהקב"ה יראה להם תיכף ומיד. ועוד יש אנשים שהקב"ה מראה להם, אך אינם קולטים שזה נעשה אחד על אחד, חמש דקות כנגד חמש דקות.

אך כאמור, על האדם לחשוב בעמדו בפני נסיון כזה: "אם בשבילי, יוצא הייתי מוקדם, אבל אני מרחם על

ה. נלב"ע י"ג תמוז תש"ע.

מיותר במכונה האדירה, או כסיני החי בין שלוש מאות מיליוני הסינים בארצם ובמולדתם.

להבין יותר, הנה הקב"ה סיבב שהיו תקופות עם אנשים גדולים וחכמים ידועים לשבטיהם, גדולים בתורת הנגלה כדוגמת הנודע ביהודה והאבני נזר ועוד, וגדולים בעבודה ובמדרגות רוח הקודש כדוגמת הבעש"ט הק' ותלמידיו. וכנגד זה בדורנו, דור עקבתא דמשיחא, סיבב שהתורה תתפשט לרחבה, שהרי לא היה דור כדור זה (עכ"פ בדורות האחרונים) שיהיו בו כל-כך הרבה לומדי תורה, כל-כך הרבה ישיבות וחדרים. אך כדי שהכמות באמת תמלא את חסרון האיכות, צריך בוודאי שכולם יהיו בפנים ואף אחד לא יפול החוצה ח"ו.

אכן אחד מהדברים לתקן זאת הוא להתחיל להחדיר בנפשות הבנים מאז הגיעם לגיל הפעוטות **עד כמה הכלל זקוק להם**. הנה היום כשרוצים לחזק נפש הילד, מצוי שמטפחים בו חשיבות על פני אחרים - "אתה חשוב כל-כך כי אתה שונה מכולם". אך השקפת התורה לא כך היא. **צריך להסביר לו שהוא חשוב, לא מפני שהוא שונה, אלא מפני שכולם צריכים לו**.

חיל הצטרף ללגיטונו של מלך

מסופר על **הגה"ק מסאטמאר** זיע"א שכאשר היה נוטל ידיו בסעודת ברית מילה, היה קורא בהתרגשות: "יום שמחה הוא היום שהרי נתווסף היום עוד חיל בצבא האומה הישראלית". התכוון לומר - הבריאה השתנתה. אין

מקבלים על עצמם איזו קבלה טובה, כגון לשמור על הפה במשך שעה אחת ביום לזכותו. אמת נכון הדבר, אבל אין זה קשור למצבים כאלה דווקא, אלא זה קשור לחיי היום יום, שיחיה האדם בהרגשה של ערבות, היינו שבכל **מעשה מצוה שהוא עושה, הוא מביא שפע לכל העולם ומצילם מכל מיני גזירות קשות אכזריות**.

בשבילי נברא העולם

הן גם מה שאמרו **חז"ל** שהאדם צריך לומר "בשבילי נברא העולם" הוא מהאי טעמא, כי ההכנה לתורה ולמצוות היא שיבין האדם כמה הוא נחוץ בשביל הכלל. ונבאר על פי זה ענין אחד שיכול להועיל מאוד לנו ולבנינו, בפרט שבשנים האחרונות הוא נזנח מעט.

פעם כאשר בכל כפר היו גרים יהודים מתי מעט וכל אחד היה נצרך להשלמת מניני התפילות ולטיפול בצרכי הדת, כגון העמדת חופה לחתן כלה וטיפול בצרכי הקבורה של הנפטרים וכן הלאה, הרגיש כל אחד שמשא הקהילה עומדת עליו ובמקום שאין איש השתדל להיות איש. אולם כיום שעזר ה' וגדלה האוכלוסייה, נתרבו בתי הכנסת והישיבות ויש בלי עין הרע אברכים ובחורים לאלפים בכל קהילה וקהילה, הרגשה זו אבדה מן העולם. יש שהאברך הפשוט מרגיש בראותו את גודל האימפריה אשר אלפים נמנים על צבאה, שאין בו כל צורך, ואדרבה, הוא רק מפריע להצלחת המקום. בפרט ירגיש כן הבחור הנדכא או האברך הטעון חיזוק, כי יראה את עצמו כבורג

יסודות היהדות הם, כי עליהם נבנים התורה והמצוות. כשהם קיימים, האדם יכול לעמוד איתן בנסיבותיו, כי יבין שאם יטמא את עיניו ח"ו, ימותו אנשים, ולהיפך, אם ימסור נפש לקיום איזו מצוה, ינצלו אנשים מחמתו מכל מיני צרות קשות ורעות, ובשמים יזקף הדבר לזכותו, ויקבל שכרו עוד בהיותו בעולם הזה כדברי האוהב ישראל, וסיבת הדבר כאמור, כי הוא מתקן את העולם הזה על-ידי שהוא ממשיך עליו את אור האלוקות.

האדם צריך לזכור זאת הן כלפי עצמו שאינו מיותר, אלא בכל מה שעושה הוא משפיע כל עולם, והן כלפי כל אחיו היהודים שאין אחד מהם מיותר. וכשניתן לכל הסובבים אותנו את ההרגשה שכל העולם צריך להם, נוכל להציל נפשות רבות מרדת שחת. והרבה המה המעידים שהיו במדרון תלול ובזכות מחמאת פה שקיבלו ממאן דהו התחילו ללמוד ולהתפלל ולנוע בדרך הסלולה. הם הבינו שאינם מיותרים...

זו עוד אותה בריאה שהיתה עד כה. למה? - כי היום התווסף עוד אחד שהולך לעבוד את ה'. עוד אחד הוזיל דם לכבוד השי"ת.

אכן באותן קהילות קטנות שנמצאות בתחילת התבססותן, כשאחד מצטרף אליהן, נעשה אצלן שמחה גדולה, והאמת שכך היה צריך להיות בכל קהילה וקהילה, שהרי נצטרף עוד אחד לגינונו של מלך. אולם מחמת ריבוי הכמות בקהילות הגדולות, קהתה ההתרגשות ונבלמה ההתפעלות, ואין גורם להתפעמות רק כשעובר הקול שבבית כנסת פלוני היה שבע בריתות.

ויגבה לבו

ובחזרה אל הנקודה, צריך לחנך את הילד שאי-אפשר בלעדיו - "אתה חיל. מה זה נקרא לא התפללתי היום? הרי כל העולם בוכה בגלל שלא התפללת היום". אין לחשוש מגאווה, כי גאווה זו גאווה רצויה היא, גאות היהודי שנולד יהודי.

יום שני פרשת פינחס (בלק בחו"ל) - יב תמוז תשפ"ב

סדר חשיבות בני האדם בעיני ה'

אחת שאלתי

התורה חשוב לימוד התורה יותר מכל המצוות, והדבר נוגע להלכה למעשה, כי לתלמיד חכם יש הלכות הרבה שאינן קיימות אצל אחרים.

ומצד שני ידוע לנו מאז שכל אחד נולד עם תכונות נפש לפי תפקידו, ולכל אחד תפקיד המיוחד לו על-פי גזירתו יתברך. האחד צריך לעסוק בתורה, השני במעשי חסד, והשלישי בענינים אחרים. מה גם שאנו רואים **שהעולם נוסד באופן זה שבני האדם יצטרכו לצאת על המחיה ועל הכלכלה**, והרי **הקב"ה הוא זה שמצוה על כך**, כי הוא זה שמצוה לאדם להקים בית ולקיים מצות פרו ורבו ומצות בערב אל תנח ידך, ואין אדם רשאי להשתמט מזה. רק בן עזאי היה יוצא מן הכלל, כי היה במדרגה גדולה מאוד כמבואר בספרים, אבל האדם הפשוט אין לו רשות לומר 'נפשי חשקה בתורה' ולא לשאת אשה, אלא הוא מחויב לשאת אשה ולהוליד ילדים ולפרנס את כל משפחתו כפי שהוא מתחייב בכתובתו, כי כך הוא רצון הבורא. אולי יש מי שזכה לחותן עשיר שמחזיקו על שולחנו או לנס אחר שמחמתו הוא יכול להשאר עד זקנה ושיבה בין כתלי בית המדרש, אבל רובא דרובא של בני אדם אינם כן, אלא לאחר כמה שנים מאז נישואיהם כאשר הטרדות עולות צפות למעלה ראש, אינם יכולים להמשיך לשבת כל היום

שאלה יש שרבים מתחבטים בה, והיות שהיא נוגעת ביסודות היהדות, יש לדון בה ולהגיע בס"ד לבהירות מסוימת. השאלה היא: כשעומדים בפני ציבור אנשים ורוצים לדעת מי מהם יותר חשוב ממי בעיני ה', אנו מוצאים שתי גישות. מצד אחד אנו מוצאים השקפת התורה שהעוסק בתורה יותר חשוב מהעוסק במצוות. כך הוא על-פי נגלה, כדאיתא בריש **מסכת פאה** "ותלמוד תורה כנגד כולם". וכן הוא בירושלמי בפירושו הפסוק "וכל חפציה לא ישוו בה", שחפצי שמים אינם מגיעים בערכם ללימוד התורה. וכן אנו רואים בכל מקום **בדברי חז"ל שהתלמיד חכם נמצא במדרגה יותר גדולה משאר בני אדם** שאינם עוסקים בתורה הגם שהם יראים ושלמים. וכך הוא על-פי נסתר, כדאיתא **בזוה"ק** תחילת פרשה זו, פרשת פינחס, ובעוד מקומות הרבה, שהקב"ה שש ושמח עם כל מילה של תורה שיוצאת מפי האדם ואין חשוב יותר מלומדי התורה. וכפי שהוא **בזוה"ק**, כך הוא **באוה"ח הק'** אשר מתלהב עד מאוד כל אימת שהוא מדבר בענין התורה, וכן הוא בפרשה זו שמבאר שפה של לומדי תורה הוא כלי שרת, וכן ידועה אמרתו (פרשת תצוה) שאין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה. אין ספק שעל-פי השקפת

לזכות לחיים שמחים וטובים בעוה"ז ובעוה"ב, מדוע אי-אפשר לדעת מי חשוב יותר בעיני ה' צא והסתכל מי עוסק יותר בלימוד התורה!

לסיכום, השאלה היא איך צריך הדבר להתפס במוחנו ואיך אנו צריכים לחנך את בנינו? האם אנו צריכים לחנך שהתורה היא הכל וכל מה שמתחתיה בדיעבד ובדרך אפשר הוא, או שמא אנו צריכים לחנך שאין הדברים ברורים וכל אחד צריך לעשות כפי מה שייעד לו הבורא?

נבוא אל התשובה, אם כי בוודאי לא נוכל במסגרת שיעור זה להקיף את כל הנושא ולהגיע אל כל הפינות, אך נעסוק הפעם בענין אחד שנשכח מן הלב ואשר יכול לשפוך אור בסוגיא זו.

אחרי כוונת הלב הן הדברים

בדרשות הר"ן (דרוש ו) כתוב בזה הלשון: **אין ספק שתלמוד תורה שכרו גדול מאד**, עד שאמרו **רבתינו ז"ל** (מדרש רבה ריש איכה) ויתר הקב"ה על עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על תלמוד תורה, רצה לומר כי אלו השלשה היו בבית המקדש הראשון ולא תלה החורבן רק בביטול תורה כאמרו (ירמיה ט, יב) על עזבם את תורתך, ואף על פי כן רואה אני בדברי רבתינו ז"ל **שמי שמוסר גופו ונפשו להשם יתברך וחושק בעבודתו, ישיג מדרגה גדולה** ממי שיהיה בתכלית החכמה.

ומביא הר"ן ראייה לדבר: אמרינן **בברכות** (כ, א) מאי שנא קמאי

בבית המדרש. ואי-אפשר לומר שיציאתם לשוק העבודה דבר של בדיעבד היא, שהרי הקב"ה בחר בכך, כי כך בחר לסדר את העולם, ומצטרף לכך מה שאמרנו בתחילה שיש הרבה בני אדם שהקב"ה נתן להם כלים אחרים, כלים שמתאימים יותר לעסוק במצוות.

ומעתה כשנעמיד שני אנשים אשר האחד יושב ולומד כל היום כי יש לו חותן עשיר והשני עובד לפרנסתו כי כך סיבבה ההשגחה, איך נוכל לומר שזה חשוב מזה בעיני אלוקים, והרי שניהם עושים רצון ה', שהרי אותו בחר ה' לתפקיד זה ואותו בחר לתפקיד זה. ונמצאת השאלה מחודדת יותר: מצד אחד אנו רואים במקורות חז"ל שהלומד תורה חשוב יותר מכולם, ומצד שני, איך נוכל להעלות על הדעת שהמבטל רצונו לרצון ה' הוא במדרגה נחותה.

הרי אני לפניך ככלי מלא בושה

על כל זה יש להוסיף כי ידוע שהצדיקים בהיטם על עצמם, ראו את עצמם כבעלי העבירה הגדולים ביותר בין כל אנשי קרוביהם. כידוע הסיפור עם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א שבהגיעו אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך **מליזענסק** זיע"א לא אבה לקבלו עד שהיה ברור לו בעיני עצמו שהוא בעל עבירה הגדול ביותר. וטמון בזה שלעולם לא יוכל אדם לדעת מי יותר חשוב ממי בעיני ה', ובכן אם היה הדבר ברור כל-כך שלימוד התורה חשוב מהכל, וכפי שמחנכים תמיד ומחזקים התשוקה בלב להשאר תמיד בין כתלי בית המדרש, כי אין כמו לימוד התורה

השם יתברך עבודה גמורה, ומי שאין כוונתו דבקה בשם יתברך, גם כשהוא חושב לעבוד את השם הוא ממרה אותו. וכיוצא בזה אמר הנביא (ישעיה כט, ג) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני וכו' כי אין העיקר מעשה המצוות ובקשת השפתיים, אבל אחרי כוונת הלב הן הדברים. ע"כ לשון הר"ן.

רחמנא ליבא בעי

ובכן נבין שהיסוד דרחמנא ליבא בעי אינו ביטוי בעלמא, אלא הוא זה שקובע למעשה מי עומד במדרגה יותר גבוהה. הר"ן אומר לנו דברים ברורים ומפורשים שלא רק כשעומדים בפנינו שנים שעשו מעשה מצוה, האחד עשאו עם כוונת הלב, דהיינו לשם שמים מבלי שאף אחד בעולם יידע, באהבה וביראה, והשני עשאו בלי כוונת הלב, כי אז הדבר פשוט ואין צריך להיאמר שהראשון עומד במדרגה יותר גבוהה. אלא אפילו יש בפנינו שנים שהאחד לומד תורה כל יום והשני אינו לומד כל היום, אם לשני יש יותר כוונת הלב, הרי הוא עומד במדרגה יותר גבוהה מהראשון.

אכן הדברים פשוטים שמי שזוכה לשקוד על דלתי תורה כל היום ויש לו עם זה כוונת הלב רצויה, אין גדול ממעלתו, אם כי יש מדרגות אין שיעור בלימוד תורה לשמה. כוונתנו רק לבאר מדוע צריך תמיד להתהלך בענוה ומדוע אין אנו יכולים להראות אף פעם באצבע זה חשוב יותר מזה, מאחר שאנו חפצים לדעת מי חשוב יותר בעיני ה' ולא מי חשוב יותר בעיני בני אדם.

דמיתרחיש להו ניסא ומאי שנא בתראי דלא מתרחיש להו ניסא, אי משום תנויי (שלמדו תורה יותר מאתנו) - בשני דרב יהודה כולי תנויי בניזיקין הוה (כל לימודם לא היה אלא בהלכות נזיקין), ואנן קא מתנינן שיתא סדרי (הרי שאנו לומדים הרבה יותר מהם. בשפת ימינו: יש היום כוללים שלומדים טהרות, כוללים שלומדים קדשים, חושן משפט, אבן העזר, כל חלקי התורה נלמדים בימינו), וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה, ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר: הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא (כלומר, טעם המשניות הללו קשה עלי ככל הקושיות שהיו שני רבותי מתקשין בהן בכל הגמרא), ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא (אנו שונים עוקצים בשלוש עשרה פנים), ואילו רב יהודה, כי הוה שליף חד מסאניה - אתי מטרא, ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן - ולית דמשגח בן. והשיבו **רחמנא לבא בעי דכתיב וה' יראה ללבב** (כך הוא הלשון בסנהדרין קו, ב. ובברכות שם לשון הש"ס: אמר ליה: קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם. כי הא דרב אדא בר אבהה חזייה לההיא כותית דהות לבישא כרבלתא בשוקא (בגד אדום), סבר דבת ישראל היא, קם קרעיה מינה וכו'), הנה ביארו כי אין עיקר המדרגה החכמה, אבל הכוונה השלמה במעשים, כי המעשים הטובים אין תכליתם שיעשו הדברים, אבל כוונת הלב בהם.

ומסיים הר"ן: וראו ענין הכוונה מהו, כי מי שכוונותיו דבקות בשם יתברך, גם כשהוא מתעסק בדברים המוניים, בעיני העסקים והקנינים, הוא עובד

כנגעים ואהלות. כאן יש לו סדר בחומש רש"י, כאן יש לו סדר בגמרא ותוספות כי הוא רוצה להזדכך ולנקות את הראש. את הכל הוא עושה כדי להיות יהודי ירא ושלם.

אכן אי אפשר לומר על אדם זה שאין לו שום חטא כישי אבי דוד וכבנימין, והרי אמרו אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אבל הוא עובד ומשקיע כדי שכל התורה והמצוות שלו יהיו בכוונת הלב באופן נפלא ביותר.

דע לך שהבעל הבית הנ"ל יותר חשוב בעיני ה' מאנשים אחרים, כי **כוונת הלב יותר חשובה אצל הקב"ה מכל דבר אחר**, כמו שאמרו חז"ל רחמנא ליבא בעי.

כי הוא יודע כל תעלומות לב

אמנם כן, אין בכל זה לחזק את העומד מבחוץ ומזלזל באנשים, כי העומד ומזלזל באנשים בוודאי אינו יכול להמנות על אלה שלבם בוער בעבודתו יתברך. אך הדבר נוגע לנו בינינו לבין עצמנו להבין מה שהדריכו אותנו הצדיקים להיות בענוה ולזכור שאין אנו יכולים לדעת מי חשוב ממי. טוען האדם: מה פירוש? אני מסתכל בדברי חז"ל ושם כתוב שבן תורה יותר חשוב. משיב לו הר"ן: **צדקת שבן תורה הוא יותר חשוב, אך זאת בתנאי שלשניהם כוונת הלב באותה דרגה ממש** (באופן שיעיד על כך אליהו, שהרי אי אפשר לצמצם), **כי אז מעלת הבן-תורה גדולה ממעלת העוסק במעשים טובים,**

אומר לנו הר"ן **שסוף כל סוף הקב"ה בודק האם האדם חושב ממנו והאם הוא מוכן למסור לו משלו, האם יש לו דברים של מסירות נפש במשך היום.** הנה יש מי שצריך לקרוע את עצמו כל יום כדי לשמור את עיניו. אף אחד אינו יודע. למעשה, הוא בעל הבית העובד לפרנסתו, אבל הוא קורע את עצמו כל יום כדי להיות יהודי כשר. תפילתו נכונה, קביעות העתים שלו מתוקנת. הוא איש אמונה שמתרחק מכל מה שאינו שלו. וכך הוא בוער להשי"ת כאשר כל תשוקתו אינה אלא להיות ירא ושלם.

יהודי כזה הוא יהודי חשוב עד מאוד, כי יהודי כזה **כשהוא עושה משהו, הוא עושה אותו מכל הלב.** אך מסירות נפש היא לא רק כשעושה דבר שקשה עליו ביותר, אלא גם **שכאשר הוא עושה מה שעושה, הגם שאין לו נסיון שלא לעשותו, הוא עושה אותו עם כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.** חסד הוא חסד, לימוד התורה הוא לימוד התורה. מאחר שהוא עובד לפרנסתו, הוא מרגיש אושר גדול באותן שעות מועטות שהוא יכול לשבת וללמוד, וממילא הוא לומד אז בחשק גדול ובלהב אש קודש. בטרם הוא מתיישב ללמוד, הוא אומר שהוא רוצה ללמוד כדי להשקיט את היצר הרע, והוא בוחר לעצמו לימודים כאלה שימלאו את לבו ביראת שמים. יש לו את הסדרים שלו אשר אף אחד לא הכריחו ללמוד אותם. כאן הוא לומד חובת הלבבות כי זה טוב לנשמתו, כאן יש לו סדר של אמירת תהלים כי הוא רוצה שזה ינקה אותו

טעות מוחלטת היא! למה החלטת שאתה דרגה ב' **הדבר שצריך להיות נגד עיניך הוא להתבטל לגמרי להשי"ת ועל ידי זה תוכל להגיע רחוק מאוד.** וחוץ מזה, כל תשכח שהשעות של **קביעות העתים שלך, הן שעות יקרות מאוד של לימוד התורה.** וזה באמת מוביל אותנו לחלק נוסף, והוא כי השמות והתארים המורגלים, מבלבלים את ההשקפה. מחלקים תארים, הוא נקרא 'עובד', הוא נקרא 'בן תורה', הוא נקרא 'כלי קודש', הוא נקרא 'אברך', הוא נקרא 'מגיד שיעור', הוא נקרא 'ראש כולל', הוא נקרא 'מנהל גשמי', הוא נקרא 'מנהל רוחני', הוא נקרא 'מלמד'. ההרגל הזה בן ימינו לדון את בני האדם לפי תואריהם החיצוניים, מהווה חושך גדול. הגעו עצמכם! האם תואר כזה או אחר באמת מעיד על יראת השמים של האדם? האם הוא באמת מעיד על כוונת לבו?

כמבואר בכל הספרים ובפרט בספרי הקבלה שהיחוד הנעשה כשהאדם לומד תורה גדול מהיחוד שנעשה כשהוא מקיים מצוות, כי המצוות נעשות בכלי המעשה וחכמת התורה נמצאת במח שאין שם שום דבר המפריד. אבל **אם כוונת לבו של הבעל הבית יותר חזקה משל הבן-תורה, אזי הדבר בהיר ונהיר שהוא יותר חשוב בעיני ה', ותפילותיו יותר רצויות.**

אכן הדבר פשוט שאיננו מדברים עכשיו במי שצולע על יריכו, פעם עובד את ה' ופעם אינו עובד, פעם לומד תורה ופעם אינו לומד, אלא שיש לו תכונה שכאשר הוא עובד את ה' ולומד תורה, הוא מתלהב. לא על זה אנו מדברים, אלא על מי שבאמת עובד את ה' ומנצל את זמנו כיאות, אלא שעובד לפרנסתו ומקיים את תפקידו בעולם.

על המחיה ועל הכלכלה

הלא מציאות היא שירא שמים אמיתי העובד לפרנסתו, מוצא כמה שעות ביום שבהן הוא לומד תורה ביגיעה עצומה, ואם כן גם מצד לימוד התורה אינו נופל בהרבה מזה שנקרא באופן רשמי 'בן תורה'. הא לך שאין זה נמדד כלל לפי התואר, **ורק הקב"ה הצופה ומביט וחוקר כליות ולב יודע מי הוא הירא את ה', למי יש כוונת הלב,** ומי הוא בן תורה אמיתי. הלא יתכן בימינו מי שעוסק באיזה דבר שמכתירו ככלי קודש, ולמעשה, לא יצדק כלל לקראותו 'בן תורה' ואף לא 'קובע עתים לתורה', ולעומתו חבירו שעובד לפרנסתו, נחשב כבן תורה, כי

כמו כן יסוד זה נחוץ מאוד למי שנבחר לצאת על המחיה ועל הכלכלה וחשקו גדול ללמוד תורה. יש שהחשק כבר היה אצלו מתחילה, ויש שרק לאחר כמה שנים מאז צאתו לפרנס את ביתו, התחזק והתחיל לבו לכאוב לו - למה אני צריך להיות דרגה ב'? למה אני יכול להיות דרגה א'? המפני שלפלוני יש חותן עשיר ולי אין, נגזר עלי להיות נחות ממנו? מחשבות אלו מנקרות לו במוחו עד שהוא מתחיל לחפש איך לעזוב את עבודתו ולחזור לחבוש את ספסלי בית המדרש מבוקר עד ערב.

והאמת נעדרת

אכן זה אחד מהדברים שגדולי הדור כואבים אותו מאוד. לאור ריבוי הספסלים בבית המדרש, אותם בני תורה אמיתיים הלומדים תורה לשמה וממיתים עצמם באהלה של תורה ומביאים בתורתם רפואה ופרנסה וכל עניני השפע לעולם, אינם מקבלים את צרכיהם, והרי הם טרודים בגלגולי חובות, ואין בני אדם שמים לבם אליהם, כי אומרים: "הלא נהרות של כסף זורמים היום ליושבי אוהלים, ומה עוד נוכל לעשות?". אבל בעיני ה' אין כל שלוש מאות לומדי הכולל נכללים בחדא מחתא, אלא מתוכם יש כאלה שמחזיקים את העולם, וכנגדם יש כאלה שהגם שיושבים ולומדים ומפלפלים, הקב"ה אומר: "אין שום קשר ביניהם לבין הראשונים". הוא אומר: ראית איך פלוני התפלל היום? אני ראיתי. אין לו שום שייכות אל הראשונים". אצל הקב"ה אין המספר קובע. מה שקובע אצלו הוא הלב. רחמנא ליבא בעי.

הנה יהודי פלוני חי עם הקב"ה, חידושי התורה שלו נובעים מתחנוניו באהבה רבה. הוא אינו קולט אפילו שהוא מחדש עכשיו חידושים. הוא אומר לחבירו באיזו פשטות שנראה לו שאולי אפשר לומר פשט בתוספות כך וכך. מי השתיל ברעיונו את החידוש? הלא זה בא ממקום אחר גמרי, ממקום קדוש מאוד. הקב"ה נתנו לו כי הוא אברך שמור כל-כך. הסתכל על פיו. אין אצלו לא פוליטיקה ולא שום דברים בטלים. אולי הוא עדיין צעיר לימים,

במשך כמה שעות ביום הוא לומד בהתמדה ויגיעה וחוזר על תלמודו.

האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב

הר"ן ממשיך בדרשתו ונותן לזה משל, וזה לשונו: ומה מאוד דומה לזה מה ששאל אבוקר"ט בספר הנהגת המידות, למה לא יכירו ההמון בין הרופא הטוב והרע, והשיב כי באותן הדברים בעצמם שמתעסק בהן הרופא הטוב במשקים ומרקחות ומשיחות ואבקים, הרופא הסכל משתמש בהם ומתעסק גם כן בהן, אלא שהרופא החכם עושה בכוונה ודבר בעתו, והסכל בלא כוונה ובלא עתו.

כן עניני המצוות והענינים ההמוניים בשוה, החסיד וההמוני מתעסקים בהם, אך **הטובים כל ענינם עבודה שלמה מפני הכוונה השלמה בהם**, והאחרים גם כשעובדים את השם אין עבודתם שלמה, כי **הכוונה היא העיקר במצוות**.

הוי אומר: יתכן **ששנים יעשו אותו דבר ומבחוץ לא יראו עליהם שום הבדל והחילוק ביניהם יהיה עצום**. יכולים להיות אפילו שנים היושבים ולומדים בחברותא. אחד מהם השכינה שורה עליו, כי הוא לומד באהבה ויראה ובכוונת הלב, והתפלל קודם לכן שיזכה להזדכך על-ידי התורה. הנה הוא הרופא הטוב, שהרי הוא מביא רפואה לכל העולם. אילו היו בני האדם יודעים איזה טובה הוא עושה אתם בלימודו, היו מחזיקים אותו כל ימי חייו שיוכל ללמוד בלי שום טרדה. ואילו השני, יושב עם הגמרא אך אין לבו עמו.

בימינו יש הרבה לומדי תורה לשמה, יראי ה' העובדים את ה' באמת, אחרת לא היה העולם מתקיים, ועלינו להתפלל כל היום להימנות על אותם לומדי תורה.

ויחד עם כן עלינו להבין שבשביל להמנות על אותם לומדי תורה העובדים את ה', אין צריך לשום 'פרוטקציה', אין צריך להפוך את העולם כדי להכנס לכולל המצוין ביותר ששמו הולך לפניו. הן כך אמרה תורה: לא נפלאה היא ולא רחוקה היא, **כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו**. הוי אומר: **אין צריך ללכת לשום מקום בשביל זה, צריך רק את הלב - רחמנא ליבא בעי**. אין אף אחד מנוע מלהיות יהודי ירא ושלם. אם יחזור האדם בתשובה להסיר את העבירות מלבו ותהיה כל כוונתו לשום, יהיה היכן שיהיה ויגיע אל התכלית.

כוונת הלב היא הקובעת מי חשוב יותר. הצדיקים חששו שמא הם הגרועים מכולם משום שאמרו: "מי יודע, אולי כוונת לבו של פלוני חזקה משלי, ואם כן מה תועיל תורתך?". הר"ן למד שמה **שמתקבלת תפילתו של מי שיש לו מסירות נפש וכוונת הלב, מוכיח שהוא יותר חשוב בעיני ה'**. וזוהי הסיבה שבגלל האמת עליונים למטה ותחתונים למעלה, כי החשיבות תלויה בכוונת הלב, וה' יראה ללבב בעוד האדם יראה לעינים.

שיהיו דברי תורה מחודדין בפניך

לסיכום, **לימוד התורה הוא דרגה יותר גבוהה**, והדבר נוגע תחילה לאדם

אולי אינו נקרא רשכבה"ג, אבל הוא שמור. הסתכל עליו, תורתו מאירה כל-כך.

השני לעומתו, אין לו שום שייכות אליו, שהרי הוא ממלא את פיו בדברים בטלים ומבוטלים. לא באמצע הסדר. חס ושלום! רק בבין הסדרים. אבל איך נוכל להשוות את פיו לזה של הראשון?

שותפות יששכר זבולון

וכי תשאל: אם כן איך יידע 'זבולון' עם מי לעשות שותפות? הנה ברור הדבר שצריך בשביל זה זכות גדולה להגיע אל ה'יששכר' ההגון (בכלל, אין מתפקידנו להורות באצבע ולהראות מי כן ומי לא, אלא שאנו חייבים לדעת זאת כדי שלא נטעה), ואמנם אם זבולון הגון הוא, דהיינו שהוא עצמו כוונת לבו להרבות כבוד שמים ולא לשום מטרה אחרת, וכה יאמר: איני צריך את השכר, איני צריך כלום. אני צריך רק את השראת השכינה בעולם, בוודאי יזמן לו הקב"ה את השותף ההגון. מה שאין כן אם זבולון שאינו הגון הוא, וכל מטרתו אינה אלא לפרסם בחוג ידידיו שהוא שותף עם כך וכך תלמידי חכמים וזורק לשותפיו עצמות קטנות כפעם בפעם כדי שיוכל להצטלם אתם, כי הוא לא יזמין לו הקב"ה את ה'יששכר' ההגון, אלא יאמר לו: חזור לעבודתך. וכי ספק יש בדברך? הלא האדם צריך שתהיה לו זכות כדי שיוכל באמת לתמוך באותם לומדי תורה לשמה אשר כל השפע בא על ידם.

עכ"פ הר"ן מלמדנו שיש לומדים ויש לומדים, ומבחוץ הם נראים אותו דבר, ובאמת אין ביניהם שום קשר. אכן אף

שראוי להם להשקיע את כל מרצם בלימוד התורה ובביסוס המעמד החברתי בלבד, וטעמם ונימוקם עמם כי בשידוכים רק על אלה מסתכלים, או שמא סבורים הם שכאשר יהיו להם דברים אלה, יהיו גם יהודים. והאמת היא שאם אין האדם מתייגע הרבה להיות יהודי אמיתי, לא יהיה לו לא זה ולא זה, לא תורה ולא יהדות. דבר ראשון צריכים כולם לעבוד להיות יהודים אמיתיים, ורק לאחר מכן מי שיוסיף על זה תורה, יהיה במדרגה יותר גבוהה ממי שיוסיף על זה מעשים טובים.

וזה צריך לזכור שאין האדם נעשה יהודי אמיתי לא על-ידי כשרון ולא על-ידי מעמד טוב. בשביל להיות יהודי אמיתי עם כוונת הלב ככל האמור לעיל, צריך לעבוד ולהתייגע. כך צריך האדם לקנא בחבירו בבחינת קנאת סופרים תרבה חכמה על שחבירו כבר הגיע להיות יהודי אמיתי, ורק לאחר שיהיה אף הוא יהודי אמיתי, רק אז יוכל לקנא גם בלימוד התורה של חבירו אשר מעלהו למדרגות יותר רמות במעלת היהודי. בלי זה, תהיה קנאתו קנאה חולה שנובעת מגאווה על שחבירו יותר מוצלח ממנו, ולא קנאה בריאה על שפלוני עולה במעלות היהודי.

עצמו. כשהאדם עומד במצב שהוא יכול לבחור בין תורה למצוה, עליו לדעת שעל-ידי התורה היחוד יותר גדול, התורה מבערת את היצר הרע, וכמו שאמרו חז"ל שהתורה היא אבוקה והמצוה היא רק נר. אל ירגיע האדם את עצמו לאמור אני מקיים מצוה פה, מקיים מצוה שם, אלא יבין **שהוא צריך להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה, כי התורה היא אבוקה. וכשיראה שפלוני לומד יותר ממנו, זה יעורר בו קנאת סופרים, כי התורה כל חפציה לא ישוו בה.**

אבל בשביל לקבוע **מי חשוב יותר** בעיני ה' ובעיני התורה, אין שום ספק **שזה תלוי בכוונת הלב.** אין אנו יכולים לדעת מי יש לו את כוונת הלב, אבל שזה תלוי בכוונת הלב, בזה אין שום ספק. **וכוונת הלב כוללת את כל סדר יומו של האדם, ואף גם איך הוא מתנהג כשאף אחד אינו רואה.** זהו המבט הנכון, **והאדם צריך לזכור זאת בעיקר לענין עצמו, שיידע שעליו להתקדם ושהוא יכול להתקדם.**

קודם כל יהודי

עלינו לזכור תמיד שתחילה לכל צריך להיות יהודי, ואח"כ אפשר להדר עוד ועוד. אך יש הטועים וחושבים

מדור עיון תפלה

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה צפורה
פטרון מדור עיון תפלה

יום רביעי פרשת בלק (חקת בחו"ל) - ז' תמוז תשפ"ב

יסוד קביעות מקום לתפילה

הדברים האלה, כי הגם שכוחות אלו באים מהקב"ה, בזה שהוא קובע מקום אחד לתפילתו בלי שינוי, הוא מייחד כוחות האלהים לשם האחד האמיתי. וזהו אומרו אלוקי אברהם בעזרו וכו' והוא מבואר כמו שאמרו **בפסחים** (ק"ז, ב) שאמר לו הקב"ה והיה ברכה, כך חותמין בשם ההויה, שם המיוחד, שעל ידי אברהם נתייחד שמו יתברך ב"ה בעולם.

ומסיים מהרש"א, והוא נפלא מאוד: וראוי לומר עליו אי חסיד כו' שזו **ממידת חסידות הוא שמבקש צרכיו ממידת הרחמים ואין פונה פניו לבקש גדולות בדרך אחר.**

הנה כי כן, זהו חסיד, זהו עניו, זהו תלמידו של אברהם אבינו. אין הוא מחפש סגולות, אלא **מבטל עצמו להקב"ה**. מי שפונה כל יום לצד אחר, פעם לצפון, פעם לדרום, פעם עושה סגולה זו, פעם עושה סגולה אחרת, אע"פ שכל הסגולות אמיתיות ומופיעות

יחוד כוחות האלהים לשם האחד האמיתי

שנינו **במסכת ברכות** (ו, ב): אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו. ואברהם אבינו מנלן דקבע מקום, דכתיב (וירא יט, כז): וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפילה, שנאמר (תהלים קו, ל): ויעמוד פינחס ויפלל.

וכתב מהרש"א לבאר מדוע נקרא עניו וחסיד ומדוע נחשב כתלמיד של אברהם אבינו בעבור כך. כי הנה **חז"ל** אמרו **במסכת ב"ב** (כה, ב): הרוצה להחכים ידרים, הרוצה להעשיר יצפין. מבואר שהקב"ה הטביע כוחות בבריאה שכאשר יטה האדם לצד מסוים יקבל שפע מסוים כפי אותו המקום והרוח. ובכן, הקובע מקום לתפילתו פירושו שאינו עושה ככל

כשרואה שלזולתו יש חיים מסוג אחר, הוא מאחל לו הצלחה מכל הלב. בגלל שיש לו עין טובה, אין הוא צריך להסתכל על חבירו בזלזול או לקנא בו. כל הדברים האלה נובעים מזה שהאדם יש לו חסרון בנפשו, אך מי שיש לו עין טובה, חי בשלמות נפלאה ואין מרגיש חסרון, ולכן אינם קיימים אצלו.

מתלמידיו של בלעם הרשע

וכמה נפלא הוא כשאנו לומדים את הפרשה, פרשת בלק, ורואים שבלעם עשה בדיוק את ההיפך מקביעות מקום לתפילה. הוא הלך ממקום למקום. לא הלך לו לקלל מגבעה זו, עלה לגבעה אחרת. הקב"ה אמר לבלעם: לא אתן לך לקלל את ישראל. אבל הוא אינו מתייאש - "אם לא הלך לי מכאן, אנסה משם". **תכונה היא שקיימת אצל האדם כשהוא רוצה משהו ברצון עז ואינו מוכן להכנע לרצון ה', וכשרואה שאין הולך בדרך אחת, הוא מנסה בדרך אחרת, בתקוה שיוכל לעקוף את רצון ה'.** אכן הקובע מקום לתפילתו אינו עושה כדברים האלה.

הנה אנו רואים שבסוף פנה בלעם לפעור שהוא עבודה זרה, והיינו הך, כי כשהאדם נעשה כל-כך להוט אחר רצונו עד שאינו יכול להעלות בדמיונו מציאות אחרת, הוא מגיע עד לעבודה זרה ממש, כי אין מה שיעצור אותו מלממש את רצונו. ותחילת דבר זה, הוא מה שאין האדם קובע מקום לתפילתו.

במקורות חז"ל, מכל מקום יש בזה כדי להוכיח שחסר לו בביטולו להקב"ה ושאין תוכניתו של הקב"ה מקובלת עליו. מה שאין כן מי שקובע מקום לתפילתו, ואינו פונה לא לצפון ולא לדרום, אלא אומר: "אם ירצה הקב"ה, יוכל להביא את כל השפע מכאן", כי הוא מראה בזה שהוא מבטל את דעתו כליל לדעת קונו, וכאילו אומר: אם אין הקב"ה רוצה להביא את העשירות או את החכמה מכאן, אף אני איני רוצה. איני רוצה להבין יותר מהקב"ה.

מתלמידיו של אברהם אבינו

והאמת שהדבר מרומז גם בדברי התנא באבות (ה, יט): כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע. מי שיש לו רוח נמוכה ונפש שפלה, סימן הוא שיש לו עין טובה כלפי הנהגתו של הקב"ה עמו. אכן בדרך כלל מפרשים עין טובה שהוא שמח בטובת זולתו, והוא כנגד עין רעה שפירושו שעיניו צרה בטובת זולתו. אך שורש הדבר אחד הוא למתבונן, כי הסיבה שאין האדם יכול לשמוח בטובת זולתו היא מפני שאינו שבע רצון עם מה שיש לו, ואינו יכול לסבול שלחבירו יש ולו אין. אבל מי שטוב לו - הוא מרגיש שהקב"ה בחר לו חיים בדיוק כפי שהוא אוהב ורוצה - אזי

זהו חסיד ועניו מתלמידיו של אברהם אבינו, היפך תלמידו של בלעם הרשע המבקש בכל עת להטיב לעצמו.

יתגדל ויתקדש שמיא רבה

כעת נבאר שגם האמונה בכח התפילה והתפילה בציבור, אשר דיברנו עליה בשיעורים האחרונים של מדור עיון תפילה, קשורה לענין זה. הנה כלל הוא **שכאשר שמו של הקב"ה מתגדל, מגיע ברכה גדולה לעולם**, ברכה ישועה רפואה פרנסה, וכל הדברים הטובים מגיעים לעולם. כך כתב הרשב"א **בתשובה** (ס" תכ"ג) שאם נתגדל ונתקדש שמו של הקב"ה בעולם, באופן ממילא מגיעה ברכה גדולה לעולם. זוהי המציאות. כשאין שמו מתגדל, יש הסתר פנים, וכשיש הסתר פנים, באות צרות רבות ורעות כי השפע נעצר. **וכשהקב"ה מסייע ובני ישראל מגדלים שמו, באופן ממילא מגיע לעולם כל הטוב.**

והנה יסוד יש שרק בני ישראל יכולים לגדל ולקדש שמו של הקב"ה. ונקדשתי בתוך בני ישראל (אמור כב, לב), בתוך בני ישראל דווקא. אתם עֲדֵי נאום ה' (ישעיה מג, י). רק אנו יכולים להעיד על גדלות שמו יתברך, רק אנו יכולים לומר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לא-להים (תצוה כט, מה). הוי אומר: הכח לקדש את ה' ולהביא בהירות לעולם שיש אלוקים, נמצא רק בידי היהודי. און וואס מער איד, וואס מער גאט [כמה שיותר יהודים נמצאים, יש יותר גילוי כבודו יתברך]. אם יש מנין יהודים

לא יהא לבך חלוק על המקום

נאמר באופן כללי, אע"פ שתמיד יש בזה יוצאים מן הכלל, כי טוב להכיר את הרעיון. מי שנמצא במקום, בקהילה מסוימת או בחסידות מסוימת, אך קופץ ממקום למקום, פעמים הרבה זה נוגע במה שאין האדם רוצה לקבוע מקום לתפילתו, אינו רוצה להתבטל. אמת נכון הדבר שבכל קהילה ימצא האדם חסרונות וקשיים, והאדם מרגיש שאינו יכול לסבול. אבל היהודי מדבר עם הרבונו של עולם ואומר: אני יודע שאתה נמצא כאן ואיני צריך לעבור למקום אחר.

הן כך פירש הרה"ק רבי שלמה **מקארלין** זיע"א מאמר חז"ל (רש"י ואתחנן ה, ה מספרי) "שלא יהא לבך חלוק על המקום", שיקבל את מקומו ולא יחשוב שאילו היה במקום אחר היה יכול לעבוד את ה' יותר טוב. וזהו גם היוצא מדברי המהרש"א הנ"ל שאע"פ שאמרו חז"ל הרוצה להחכים ידרים, והרי החכמה יקרה היא מאוד, עם כל זה מי שנמנה על תלמידיו של אברהם אבינו אומר: "אני מאמין שהקב"ה יכול להביא לי חכמה מכאן". אדם זה מייחד שמו של הקב"ה, כמו שכתב מהרש"א, כי הוא אומר: הקב"ה אינו מוגבל במקום, ולכן בכל מקום שאני נמצא, אם אני רוצה להתקרב אל ה', אני מביא לאותו מקום את כל כוחות השפע הנמצאים בכל צידי העולם, צפון דרום מזרח מערב. אדם זה מבין שלא צד צפון מביא חכמה, אלא הקב"ה מביאה, ולכן הוא אומר - אני איני זז ממקומי אלא מבטל עצמי להקב"ה ועובדו בלב שלם.

שהוא מתרוצץ מהכא להתם ומהתם להכא, סימן הוא שחסר לו, אין לו מה שהוא צריך. דומה הוא לעני, כי הנה העני בגלל שאין לו לחם לאכול, צריך הוא לחזר על הפתחים ולצרף פרוטה לפרוטה. יתכן שבסוף יהיה לו מה לאכול, אבל ישאר עני. אף כאן, כשאתה רואה אדם שברצותו לעזור לעצמו, הוא מתרוצץ ממקום למקום, סימן הוא שחסר לו, מקור השפע העיקרי סתום אצלו, כי על כן הוא צריך לחזר על הפתחים. אין עני אלא בדעת. כששואלים אותו אם הוא מתפלל בציבור, הוא משיב בגמגום: כן, לא, אולי. אבל סגולות הוא עושה מכל הבא ליד. הא לך שלא הבין סדר הנהגת העולם. **יש סדר בהנהגת העולם**, והסדר הוא שאם האדם עושה מה שצריך, הוא מתכוון לתפילה ומתפלל עם כל שלמות הבנין, דהיינו כל חלקי התפילה עם כל הקדישים עד עלינו וקדיש בתרא, כל השפע מגיע אליו ואינו צריך לשום דבר אחר.

מי שמאמין בזה ובגלל כן קובע מקום לתפילתו, יקבל כל מה שצריך, וגם כי יראה שמשוהו שביקש עליו טרם הגיע אליו, לא יפנה לצדדים, כך כתב מהרש"א. וכל-כך למה? כי הוא אומר: "עשיתי את כל מה שהייתי צריך לעשות כדי לקבל את השפע המוכן לי, ואם אחרי כל זאת עדיין לא קיבלתי איזה דבר שחשבתי לקבל, איני רוצה אותו, כי בוודאי אינו בשבילי".

זהו היסוד שאנו צריכים להבין, שלא יתכן בעולם שלא ייושע האדם על-ידי תפילה בציבור, שהרי היא מביאה

שעומדים ואומרים אמן יהא שמיה רבה מברך, כבודו יתברך מתגלה יותר, והרי זה מביא ברכה לעולם, אך לא סתם ברכה, אלא כל הברכות, ולכן זה מבטל כל הגזירות. וסיבת הדבר כי כשמנין אנשים נאספים ומעוררים בנפשם ההכרה במציאות ה' והנהגתו את הבריאה, הם מביאים הכרה זו לעולם, וכשהכרה זו באה לעולם, נעשה גילוי כבודו יתברך ויורד שפע וברכה לעולם. לא ענין סגולי הוא, אלא כך היא המציאות.

כל השערים נפתחים

ובכן, כשהאדם מתבונן בכח זה, בכך סדר התפילה, סדר הקדישים, ברכו, חזרת הש"ץ, קדושה, קדושת יוצר, קדושת התפילה וקדושת דסדרא, נעשה גילוי כבודו יתברך בעולם. וכבר דיברנו בשיעור הקודם שזהו מה שאמרו חז"ל במסכת ברכות (ח, א) שהקב"ה אומר על המתפלל עם הציבור - מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם. הגלות מתבטלת. כי גלות פירושה שיש הסתר כבוד שמים, וגאולה פירושה שיש בית המקדש, יש השראת השכינה, כל השערים פתוחים, רואים שיש אלוקים בעולם. וכשרואים שיש אלוקים בעולם, ממילא מגיעות כל הברכות כמו שכתוב (יתרו כ, כ) ובכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

אולם כשהאדם פונה לצפון או לדרום, סימן הוא שאינו מאמין בכח התפילה, כי אילו היה מאמין בו, לא היה צריך לחפש דברים אחרים. זהו

הרעות, אלא שהצדיק יבטל אותן ויביא שפע טוב לעולם. הן כך אמרו **חז"ל** (יבמות סד, א) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, וכוחה של תפילת צדיקים הלא הוא להפוך דעתו של הקב"ה, כדאיתא **במסכת סוכה** (יד, א): למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר? לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

והנה כל יהודי יש לו בחינת צדיק, כי כל יהודי יש לו בפנים חלק א-לוה ממעל, אלא שאצל היהודי הפשוט הוא בהעלם, כי הגוף מסתיר את נשמתו, ורק הצדיק מאחר שהוא עוסק בתשובה ומזדכך כל ימיו, הוא נעשה מחובר לבחינת הצדיק שבו. אולם כשמנין יהודים נאספים, אז מתגלית בחינת הצדיק שבהם, וממילא יכולים הם לבטל נידוי מדין צדיק גזר והקב"ה מקיים.

אמנם כן, צריך להזהר איך אומרים זאת, שהרי אנו אנשים קטני ערך. אבל הקב"ה רוצה מאתנו שנכיר בכח התפילה. הקב"ה מודיע לנו שהוא נותן לנו מתנה זו כי הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, ולכן גילה לנו על ידי חכמי שמנין יהודים יכולים להסיר נידוי שהוטל על האדם בשליחות השכינה.

כשיהודים נאספים יחדיו, ובפרט אם הם נמצאים באגודה אחת, באהבה ואחווה ושלוש ורעות, ולכולם מטרה אחת להתפלל זה על זה, כפי שיש לפעמים שמנין חברים נוסעים למקומות הקדושים לפעול ישועה

השראת השכינה כאמור לעיל, אלא אם כן יש לו לאדם עבירות בידו, כי אז הוא צריך לחזור עליהן בתשובה, אבל לא יתכן שיהיה דבר שלא יגיע לאדם על-ידי תפילה בציבור, ויגיע אליו על-ידי אופנים שונים ומשונים.

עשרה יהודים הם בחינת צדיק

הנה **במסכת נדרים** (ח, א) איתא: אמר רב יוסף, נידוהו בחלום, צריך י' בני אדם להתיר לו, והוא דתנו הלכתא, עיי"ש. וביאר הר"ן: "לפי שאפשר שבשליחות המקום נתנדה, ולפיכך צריך עשרה להתירו, ששכינה עמהם". הוי אומר: **כשנמצאים עשרה יהודים יחד, השכינה נמצאת עמהם, ולפיכך הם יכולים לדבר בשליחות הקב"ה ולהתיר את הנידוי שנעשה בשליחותו**, כי אילו לא היו יכולים לדבר בשליחות המקום, כיצד יתירו נידוי שהוטל על האדם על-ידי המקום. והוא דבר פלא.

אכן יש לבאר זאת על-פי מה שיש בספיה"ק **"בית אהרן"** שתפילה בציבור כוחה יפה כתפילת צדיק הדור, והרי ידוע מה דאיתא **בזוה"ק** שצדיק גזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גזר וצדיק מבטל, והיינו כי הקב"ה נותן רשות לצדיק להביא שפע לבני ישראל או לבטל גזירותיו עליהם, והוא חפץ בכך. וכפי שהבאנו כבר בעבר דברי הזוה"ק בענין המלאך שיצא להחריב את העולם בשליחותו של מקום ורבי שמעון עצר בעדו. הדבר לא הגיע מחוסר ביטול להקב"ה ח"ו, אלא להיפך מהבנתו שרצון הקב"ה שלא יהיו כל הגזירות

בכל לבבכם, ואין זו עבודה לבוא ולומר אני מאוד רוצה כסף. תכלית התפילה היא שיעמוד האדם ויכריז: "אלו הם חטרונתי ורק הקב"ה יכול לעזור לי. אין שום אחד מבלעדיו יכול לעזור לי".

כשהאדם מתפלל בשמו"ע על הדעת והסליחה והתשובה ועל הרפואה והפרנסה, וכן הלאה, הוא **משתמש בחלק הבקשה להזכיר לעצמו כמה הוא חסר ישע**, כי אין לו רפואה ולא פרנסה ולא שום דבר, ואינו יכול לפנות לאף אחד כי אם אל הקב"ה, ובחלק הברכה הוא משתמש להזכיר לעצמו שהקב"ה הוא מקור הברכה.

גילוי כבודו יתברך בעולם

אכן בדברי מהר"ח ויטאל כתוב יסוד נפלא, **שבעצם זה שאנו מגדלים שמו של הקב"ה על-ידי שמזכירים לעצמנו ולעולם כמה אנו חסרי ישע ורק הקב"ה יכול לעזור לנו, אנו מביאים את השפע הנצרך לנו**. וכפי שדיברנו בתחילת דברינו, **שגילוי כבודו יתברך שנעשה כשיהודי מגיע להכרה זו, הוא זה שמביא שפע וברכה**.

ובכן כשהאדם אוסף מנין יהודים לפעול איזו ישועה והוא מגיע עם האמונה בכח התפילה ובכח התפילה במנין שהוא נובע מבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים ככל האמור לעיל, סוף דבר **אמונתו היא בכח הנמצא בגילוי כבודו יתברך**, בכח הקיים כשהאדם הוא חסיד ועניו ושם את בטחונו על ה'. האדם אומר כך: למה כשיש מנין יהודים מתגדל שמו של הקב"ה? למה כשמקיימים כל סדר התפילה עם

לאחד מחבריהם, **יש לתפילתם כח גדול ועצום וצריך להאמין בזה**.

כעניי עבדים אל יד אדוניהם

אולם כאן נוסיף שצריך להזהר מאוד לעשותו כראוי, כי הנה יותר מצוי לשמוע אנשים מדברים: "התאספנו יחד מנין יהודים, ואנו גוזרים שיהיה כך וכך, וכפי שאנו גוזרים למטה, כך יתקבל למעלה". ביתר ביאור: או שיש אנשים שאינם מאמינים בכח התפילה במנין, או שיש אנשים שמאמינים בו, אבל ניגשים אליו מתוך מחשבה זו - "יש לנו כח, ואנו גוזרים, וכיון שאנו גוזרים, מוכרח הדבר להתקיים".

אך הגישה האמיתית היא לא זו אף לא זו, אלא כפי שיבואר. הנה מהר"ח ויטאל זיע"א כתב בשער הכוונות: **"בעת שמתפלל לפניו יתברך על צרכיו הפרטיים כמו מזונות ועושר ובנים וכיו"ב, לא יתפלל לסיבת עצמו שצריך לשאול אותה השאלה, רק לקיים מצותו יתברך להתפלל אליו בעת צרותינו, להורות כי הוא אלוקינו ואנחנו עמו ועבדיו ואליו עינינו תלויות כעניי עבדים אל יד אדוניהם, ואין לנו שום עזר אם לא ממנו יתברך, וישים כל בטחונו עליו"**.

וכן נמצא יסוד זה ממש בחובות הלבבות שער חשבון הנפש ובספר בית אלוקים להמבי"ט, כפי שכבר דיברנו בארוכה בשיעורי הבטחון (שיעור ס"ו). תכלית התפילה איננה שיבוא האדם ויבקש את צרכיו. **תפילה הלא נקראת עבודה**, כמו שנאמר (עקב יא, ג) ולעבדו

אני מבין אותך שאתה רוצה כל צרכיך, אבל איך מקבלים את כל הצרכים? איך מביאים אותם? האם על ידי שנעשים כאובים מאוד בעינינו?! האם על ידי שנעשים ברוגז?! לא כך מביאים אותם! **מקבלים אותם על ידי שמביאים את הקב"ה בעולם.** ואם כן הדבר הנכון הוא לא שתהיה כאוב כל-כך ותראה להקב"ה כמה אתה שבור ורצוץ.

הנה יש כאלה שבוכים ודואבים ומתהלכים כמדוכאים בחשבם בלבם שכך בוודאי ירחמו עליהם. זה לא עובד ככה. הלא נוכל ללמוד זאת גם מדרכם של בני אדם, כי כך עשה הקב"ה שנוכל ללמוד מבני אדם בבחינת מבשרי אחזה. המציאות היא שמי שמתהלך תמיד במרירות ורוגז על כולם ובטוח שכולם חייבים לו, אף אחד אינו יכול להתקרב אליו. ומצד שני, אדם שמח ומאושר שהכל טוב לו ותמיד נותן שבח והודיה, כולם רוצים להיות בקרבתו וכולם חפצים להטיב לו. בוודאי אין זו הסיבה אצל הקב"ה, אך עכ"פ יכולים ללמוד מזה שההתמררות אינה הדרך.

נמשלתי עם יורדי בור

כבר דיברנו מזה כמה פעמים שההתבוננות בצרה וההתעסקות בה מכל צידיה, אע"פ שהיא נעשית בצורה של התחזקות בבטחון, אינה מטיבה עם האדם, כי באופן זה האדם שקוע בתוך הבור, במקום שקשה לראות את הקב"ה. תחילה לכל צא מהבור הזה. בהזדמנות אחרת נדבר על אודות הבור. בינתיים הבה נשמח.

הקדישים מתגדל שמו של הקב"ה? כי אז נחרט בליבותיהם של כל המתפללים שיש אלוקים בעולם. כשהאדם אומר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד לבדו, הכרתו לוקה בחסר. מה שאין כן כשמנין אנשים אומרים זאת, שאז חודר היטב ללבו של כל אחד שהקב"ה מנהל את העולם ושכמה שירצה האדם איזה דבר, לא יועיל לו כלום, אך הקב"ה יוכל ליתן לו ויתן לו שהרי הוא טוב ומטיב.

הוי אומר: האמונה אינה שאשתמש בעצה זו ובעצה זו וכך אוכל להמשיך מה שאני רוצה. אדם שמתפלל מתוך אמונה זו, קשה לומר עליו שהוא מתלמידיו של אברהם אבינו. אי חסיד אי עניו מתלמידיו של אברהם אבינו אומרים על מי שמאמין שהשפע בא על-ידי קביעות מקום לתפילה, היינו על-ידי גילוי כבודו יתברך. אדם כזה, כשיש לו איזו צרה, הוא יודע שההכרה בהקב"ה היא זו שתביא שפע לעולם. הוא רוצה בכל נפשו שיקרה כאן גילוי כבודו יתברך, כי הוא רוצה שהשכינה לא תהיה בצער, הוא רוצה לפדות את הקב"ה ואת בני ישראל מן הגלות.

צדיק וטוב לו

מצוי הדבר שכאשר רואה אדם בספרי חסידות שכשהאדם מתפלל, אין לו לכוון לצורך עצמו אלא על צער השכינה, היינו שיבוא רפואה ופרנסה בעולמות העליונים, הוא חושב לעצמו: "מה אעשה שאני כאן רוצה רפואה ופרנסה". וכאן טמונה הטעות. אין הכי נמי, אתה צריך שיושפע לך כל צרכיך,

אלה שדחקו בו ולומר להם: "עשיתי בשבילכם".

זוהי אמת, זה נקרא להיות יהודי. נקודת הדבר היא **שפעל בשבילם אע"פ שלא ביקש עליהם בשומע תפילה**. תארו לכם שיהודי אחד פונה בבקשה לצדיק וירא שמים שיפעל בעבורו כי הוא שרוי בצרה גדולה, וכעבור יום או יומיים הוא שומע מהגבאי: "דע לך שהרבי נסע למירון במיוחד בשבילך, אמר שם את כל ספר התהלים וחזר". הן בוודאי יתרחב לבו לאמור: הרבי דואג בשבילי, הרבי פועל בשבילי, בוודאי תהיה ישועה. הנה כשיהודי זה עצמו יעמוד למחרת בבית הכנסת ויתן שיר ושבח להקב"ה ויאמר בפיו שכל הבריאה כולה מכירה שיש אלוקים בעולם, הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו, הללו את ה' מן הארץ, מלכי ארץ וכל לאומים שרים וכל שופטי ארץ, כל הבריאה כולה נותנת שירה, למה לא יבין שבאמצעות דבר זה הצדיק פעל בשבילו ישועה?

עם זו יצרת לי תהלתי יספור

צריך להבין זאת כדי להבין איך הבריאה פועלת, וכשמחדירים את הנקודות שלמדנו כה, מבינים כמה זה פשוט. **במקום לברוח לצפון ולדרום, צריך האדם לקיים את היסודות הפשוטים** (צפון ודרום יכול לרמוז גם על צפון ודרום ארץ ישראל, ואם כי בוודאי ראוי לנסוע לקברי צדיקים, כי יש בזה משום התבטלות ומשום אמונה בצדיק, לעולם לא יבוא על חשבון היסודות הפשוטים, אלא תמיד יבוא אחריהם). **היסוד הראשון שבקומו בבוקר יתן שיר**

אכן הרעיון של הסחת הדעת מהצרה אינו עצה מעשית בעלמא כדי שלא להשבר, אלא משום שכדי **שהאור והשפע יגיע לעולם, צריך שיהיה גילוי כבודו יתברך**. מטעם זה אמרו **צדיקים שעם שמחה אפשר לפעול כל דבר**. כי בשמחה תצאון. כי **על-ידי השמחה רואים כולם שיש אלוקים בעולם**. האדם פותח את פיו בשירה ובזמרה - מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ, כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו.

השתדלות אמיתית

בבוקר כשהאדם מגיע אל התפילה, אומר הוא כך: "יש עולם גדול עם הרבה בעיות?! אני הולך לעשות משהו בשביל זה". הוא עסקן גדול ויש לו אלף ואחד דברים על הראש וכל אחד דוחקים בו מתי תעשה בשבילי. אומר הוא לכולם: "היום אני הולך לעשות בשבילכם". הוא נכנס לבית הכנסת, לובש טלית ותפילין מתוך כוונה והתבוננות, ומתחיל להתפלל, וכשהוא אומר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם, הוא מרגיש שכל צרות העולם כהבל הן, ומה האמת? האמת היא יהי כבוד ה' לעולם, האמת היא כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו. כך הוא אומר יחד עם הציבור, הוא אומר עמהם, הוא שר עמהם, חנון ורחום ה' ארך אפים וגדול חסד, סומך ה' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים, פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. כך הוא מביא את השפע. לאחר התפילה הוא יכול בלי ספק להוציא את הפלאפון להתקשר לכל

את האור והמשיכו לתוך עסקי החולין שלו.

זוהי גם הסיבה שמקום שהוא שמור ומתנהג על-פי גדרי ההלכה עם כל הגדרים וסייגים שצריך, יש בו השראת השכינה, יש בו ברכה וסייעתא דשמיא, ואין בהן בעיות, כידוע וכמפורסם כמה ברכה והצלחה יש בכל המקומות ששומרים שם על הקדושה. פשוט הוא, כי זה מה שעושים בעת התפילה, וכשהאדם עושה בביתו ובעסקיו מה שהוא עושה בתפילתו, הברכה באה גם לשם.

ובחרת בחיים

לפני שעות אחדות שמעתי אברך מספר: לפני תקופה הוצע לי להצהיר שקר כדי לקבל זכאות לקצבה של כמה אלפי שקלים בחודש ובכדי לגמור את החודש. אמרו לי שרב פלוני מתיר ורב פלוני אומר מותר, אך לא עשיתי זאת, ובמקום זאת החלטתי שאני מתחיל להעמיד את ההוצאות מול ההכנסות. מה אומר ומה אדבר, כבר כמה חדשים שאיני יודע איך ההכנסות מכסות את כל ההוצאות...

צריכים הייתם לראות את אור השמחה שקרן מפני אברך מזה שראה את הרבונו של עולם. אכן זהו השכר. מי שבשעתו הקשה אומר: "אני מתנהג ביושר כי יש אלוקים בעולם", יזכה בשכר זה לראות את הרבונו של עולם. זהו הכלל. **גילוי כבודו יתברך יביא לו שפע, גילוי כבודו יתברך יועיל לא שלא יידע מחסור. הקב"ה רצה שנראה שיש אלוקים בעולם, ולכן אמר לנו:**

ושבח, כמו שנאמר (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", וכשמתגדל שמו יתברך על-ידי השמחה, כאשר קהילה שלמה מודים ומשבחים ומכירים בגדלותו של הקב"ה ובהשגחתו הפרטית, אז באה הברכה.

זה מה שאמר מהר"ח ויטאל. מהר"ח ויטאל התכוון לעזור ליהודי הפשוט. יש שחושבים שכשאמר שאין לו לאדם לחשוב על צרתו, התכוון לאיזו מדרגה גדולה - "הוא רוצה שאהיה בעל מדרגה גדול ואחשוב רק על השכינה, אך מה אעשה שאין כוונתי על השכינה". והאמת היא שהוא התכוון בשבילך, שאתה תוכל להשיג ישועה. הוא רצה ליתן לך עצה, והעצה היא שתבין מה שורש כל צרה. ובכן **שורש כל צרה הוא מה שחסר גילוי כבוד שמים בעולם, כפי שהפסוקים אומרים בפירוש שכאשר יש הסתרה בעולם, באות כל הצרות. וכשהאדם מגלה כבודו יתברך, הוא מסיר את כל הצרות.**

מספרים כבוד א-ל

אכן יש כמה דרכים כיצד לגלות כבודו יתברך. יהודי שיוצא לדוגמא עם טלית קטן ומתנהג בדרך ארץ ויראת שמים ומאהיב שם שמים, זאת על-ידי שרואים כמה נאמן הוא וששם שמים שגור על פיו - ראה כמה הוא שומר על עיניו ואיך הוא בשמחה תמיד - **הרי הוא מגלה כבודו יתברך.** יהודי! אין הוא מתבייש שהוא יהודי. הוא מדבר כיהודי, הוא הולך כיהודי. זה נקרא שלקח את התפילה והכניסה לתוך עסקיו. הוא לא רק התפלל במנין, אלא אף לקח אח"כ

שיהא שם שמים מתאהב על ירך

הנה חז"ל אמרו (יומא פו, א): ואהבת את ה' אלוקיך - שיהא שם שמים מתאהב על ירך. יסוד הדבר הוא כדלהלן: **כשהאדם אומר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד ומכריזו שיש אלוקים בעולם ומגלה בזה כבודו יתברך**, לא די לו שיעשה זאת לעצמו, אלא הוא צריך גם ללכת אל כל שכניו ומכיריו ולהכריז זאת בפניהם, ואיך יעשה זאת? **על-ידי שיתנהג כיהודי ירא ושלם, כי על ידי זה יהא שם שמים מתאהב על ידו, ויתגלה כבודו יתברך אצל כל רואיו**. כשהם רואים את השמחה האופפת את מי שמתנהג ביושר ומבטל עצמו להקב"ה ומקבל את תוכניותיו, הם רואים בחוש שיש אלוקים בעולם. וזה מה שמביא ברכה, זה מביא עשב בשדך הכתוב בפרשת והיה אם שמוע שהיא ההמשך של ואהבת את ה' אלוקיך. ככל שחוזרים יותר על היסודות האלה, הם נעשים יותר פשוטים, וזה מה שמביא את הגאולה, כלשון הגמרא: "מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם". זה גורם שכל הקטרוגים והצמצומים יסורו.

קיימו את התורה נכונה ובכוונות הרצויות, ושכרם יהיה שתפגשו אותי. לא תהיינה לכם שאלות. בדרך כלל כשהאדם אפוף צרות הרי זה משום שהוא עושה איזה דבר שאינו כהלכה, או שיש משהו בסגנון חייו שאינו ישר, ובגלל זה יש לו חסרון, וכיון שיש לו חסרון, מתעוררות אצלו קושיות על הקב"ה, וכיון שיש לו קושיות על הקב"ה, הוא מתרחק ממנו יותר, וחוזר חלילה. ואח"כ כשאומרים לו הרואה יסורים באים עליו יפשפש במעשיו, הוא מתמרמר עוד יותר, כך שקשה מאוד להתחיל עם אדם כזה, כי תמיד צריך להתחיל עם איזה דבר קטן כדי לעורר את האדם להטות אוזן לשמוע.

אך הקב"ה אמר לנו כך: אל תצפין ואל תדרים! קבע מקום לתפילותיך. תתחיל לעשות את כל הדברים שאתה צריך לעשות כמו שהם כתובים בתורה. עשה אותם עם הכוונה הראויה ועם הביטול הנכון. וכך תפרסם שיש אלוקים בעולם. **אברהם אבינו פרסם שיש אלוקים בעולם באמצעות תמימותו, במה שהלך אחרי בוראו בפשטות. אף אתה תתפלל באופן זה ותאמין שגילוי כבודו יתברך, זה מה שמביא את השפע.**

מדור שבת קודש

לע"נ ר' יעקב שמואל ב"ר אלתר אהרן ז"ל
נדבת משפחת פרייליך הי"ו
פטרונגי מדור שבת קודש

יום חמישי פרשת בלק (חקת בחו"ל) - ח' תמוז תשפ"ב

ידיד נפש אב הרחמן

מתענוג גשמי לתענוג רוחני

חיים חייקל מאמדור זיע"א¹ בספר "חיים וחסד" במאמר המתחיל "אל יתהלל חכם בחכמתו" (עמ' לט). המאמר שם עוסק בהרבה מושגים של קבלה, אך בתוך הדברים יש שם כמה שורות שפותחות לנו צוהר חדש ומעניקות לנו מבט חדש ומעמיק על תפילה זו, שתועיל לנו כל אימת שנאמר אותה, אם בערב שבת, אם בסעודה שלישית, ואם כל יום קודם התפילה בשחרית.

איש איש ותענוגו

כדי להבין את היסודות, יש להקדים הקדמה קצרה: הנה אנו רואים בענין התענוג שלא מה שגורם תענוג לזה גורם תענוג לזה. מאכל מסוים, הללו אוהבים אותו ומשתוקקים אליו והללו מואסים בו. ולא רק בענין מיני מאכלים

א-ל נא רפא נא לה

כהכנה לשבת קודש נוהגים החסידים לומר הפיוט "ידיד נפש" שחברה על-ידי בעל החרדים הגה"ק רבי אלעזר אזכרי ז"ל. התפילה עוסקת בענין ההשתוקקות שלנו להשי"ת ובה אנו מבקשים מהשי"ת שירפא את נשמתנו, א-ל נא רפא נא לה בהראות לה נועם זיווך, ושיגאלנו הן מהגלות הכללית והן מהגלות הפרטית של כל אחד ואחד.

אך האמת שיש נקודה יותר רחבה שאפשר להוציא מתפילה זו, נקודה שנוגעת אלינו תמיד וגם נותנת לנו הסבר הגון מדוע נחוץ להתפלל אותה לפני שנכנסים אל השבת. הנה ראיתי בספר "שבת מלכא קדישא"¹, שמביא בענין זה מדברי תורתו של הרה"ק רבי

1. להגה"צ רבי שרגא פייבוש האגער שליט"א האדמו"ר מקאסוב ודומ"ץ וויזניץ בברוקלין.
2. מתלמידי המגיד הק' ממעזריטש ז"ע, התקרב אליו דרך רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע.

תשוקתו הולכת ומתעצמת, ואח"כ כשהוא מוצא מאותו דבר ומצליח למלא את תשוקתו, הוא מרגיש מזה תענוג גדול.

דוגמא לדבר: האדם מעולם לא התפלל לפני העמוד וטוב לו. יום אחד, אולי היה זה בעת שמחה, הודיעו לו שייגש לתפילת מוסף. הוא הכין את עצמו היטב וניגש. הוא סלסל היטב בגרונו, וכשירד, ניגשו אליו כמה מהמתפללים והחמיאו לו בפה נדיב - "התפללת נפלא מאוד, עוררת את כולנו. דע לך שיש לך זכות גדולה". אין עוברות כמה שעות והמחשבה מתחילה להתרוצץ במוחו - "מתי אוכל להתפלל שוב? מתי אוכל לזכות שוב את העולם?". תאוותו נתעוררה.

מה עכשיו קרה? הלא העמוד היה תמיד שם, מדוע עד עכשיו לא השתוקק אליו? התשובה היא, שטעם מעט מדבר זה וקיבל ממנו חיות, ועכשיו שהתרחק ממנו הדבר, הוא רוצה לטעום ממנו שוב. מעכשיו הוא כבר משתוקק ומחפש, וכל פעם הוא ניגש אל הגבאי ואומר: "באמת איני רוצה, אבל אם הוא מקום שאין איש, אני מוכן לגשת".

כן הוא הדבר לגבי כל מאכל. מי שלא טעם מעודו מאכל מסוים, אין לו שום תאוה אליו. וכיון שטעמו פעם אחת והרגיש את טעמו הטוב, מעתה הוא כבר מקיים כל השבוע זכור את יום השבת לקדשו. הוא ממתין בכלות הנפש לשבת כדי שיוכל לטעום שוב ממאכל זה.

הוא כך, אלא כך הוא בכל דבר, יש שאוהבים להיות במקומות מסוימים ויש שאין אוהבים להיות שם, יש שאוהבים לעשות דברים מסוימים ויש שאין אוהבים לעשותם. אין דבר שנוכל לומר עליו שכולם יקבלו ממנו תענוג.

כך הוא לגבי התענוגים הגשמיים וכך הוא לגבי התענוגים הרוחניים. יש הרבה שמקבלים תענוג מהתפילה ולימוד התורה ומשבת קודש, ויש הרבה שחסומים לגמרי ואינם מרגישים שום תענוג מדברים כאלה. הם מסתכלים על חבריהם שמתהלכים כמדושני עונג, ואומרים: "אתה נהנה מדברים כאלה; אני לא נהנה. אם אתה רוצה לשבת וללמוד בחברותא - שיהיה לך לבריאות. אני איני נהנה מהישיבה כמה שעות על מקום אחד. אני אוהב יותר לעשות".

פורתא מגרר גריר

אכן ראוי שנדע מה הסוד שמאחורי זה, כי כשנכיר את הסוד, נדע מה לשנות כדי שאותם דברים שעד כה לא הסבו לנו שום תענוג, יתחילו להסב לנו תענוג רב. והנה שם בספר "חיים וחסד" מבואר כך: **כדי שהאדם יקבל תענוג מאיזה דבר, צריך שיהיה אצלו מעט מאותו דבר.** פירוש: כשהאדם נפגש עם איזה דבר, כגון מאכל מסוים, או אדם מסוים, **כדי שתהיה לו הנאה מזה, צריך שכבר קודם לכן תהיה לו מעט חיות מאותו דבר,** וזאת על-ידי שכבר טעם ממנו פעם, **כי מעט החיות שיש לו, מעוררת בו תשוקה לאותו דבר, והרי הוא מתחיל לחפש היכן יוכל למצוא עוד מאותו דבר, וככל שהוא מחפש,**

זהו אחד מההסברים לדברי רב הונא (קידושין מ, א): "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר", כי הוא מרגיש שהוא מוכרח לקבל לאותו דבר. כשהאדם עובר עבירה, ובפרט אם הוא מרגיל עצמו בעבירה, הוא נעשה חולה. פירוש: העבירה נעשית קשורה בו ככלב. ובשפה של ימינו: הוא נעשה מכור (בההידרופה) לאותו דבר. ויסוד הדבר הוא כאמור, שכלל שהאדם נותן לנפשו תענוג מעבירה, תענוג זה נעשה יותר מחובר לנפשו, וככל שהוא יותר מחובר אליה, כך היא מוסיפה לחפש ממנו עוד ועוד ברצונה לקבל עוד מאותו תענוג.

ואז נעשה מאוד מורכב למחוק זאת מהנפש, אם כי בוודאי הדבר אפשרי, וזאת **על-ידי שהאדם לומד את דרכי התשובה**, הוא מתחרט בחרטה עמוקה ומתפלל להקב"ה שיעזור לו מתוך אמונה שרק הוא יכול לעזור לו. כך הוא מדבר אל ה' יום בלי להרפות: "אני מאמין שאתה יכול למחוק את חלק החיות הזה שבנפש ואני מבקש ממך שתעשה זאת", ויחד עם כן הוא עושה פעולות בכל הכח שלא לחזור אל קיאו. כשהאדם עושה כן, נפשו חוזרת ומבריאה. הצרה היא שזו עבודה קשה מאוד וצריך בשביל זה הרבה זיכור.

עדותו של בעל תשובה

סיפר לי יהודי על בעל תשובה אחד שגדל בבית חילוני, שדרש פעם בפני קהל שומעים ודיבר על עברו. ישב שם איזה אברך והכריז בפני כל עם ועדה:

פירושו של דבר, שהתענוג הראשון שהרגיש התחבר לנפשו והעניק לה חיות, ואם עד כה נפשו לא ידעה שהיא יכולה לקבל מזה חיות, עכשיו היא יודעת היטב שהיא יכולה לקבל מזה חיות, וכיון שהיא משתוקקת בעל עת לחיות, היא מתאוה לאותו דבר בתקוה שזה מה שיספק לה אותה חיות.

כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה

והנה לפני שמתקדמים הלאה, צריך להדגיש שזהו אחד מהענינים של דבר עבירה. הקב"ה מזהיר את האדם שלא יפגום בעיניו ושלא יפגום בפיו, וכן הלאה, שלא יקח מכל אותם התענוגים שמקורם בסטרא אחרא. והיינו כי חוץ מזה שהעובר על איסורים אלה מתרחק מהקב"ה וחוץ מזה שדברים אלה אסורים בעצמותם וכיון שהם אסורים, מחויב האדם להשמר מהם מבלי להבין למה, שהרי הוא עבד ה', עוד יש בזה מרחמנותו של הקב"ה על האדם, כי כשהאדם טועם מדבר עבירה, נפשו מקבלת ממנו חיות, וכין שהיא מקבלת ממנו חיות, היא מקבלת תשוקה עזה לטעום ממנו שוב, ומעתה כשיזדמן לו לאדם שוב מאותו דבר ויטעום ממנו, תענוג זה יתחבר יותר חזק בנפשו ותשוקת נפשו תתעצם, וחוזר חלילה, כך שהתשוקה אל העבירה תלך ותתעצם ככל שיטעום ממנה שוב, וככל שהתשוקה אל העבירה תתעצם, כך באמת ירצה לטעום ממנו שוב, וימצא את עצמו במעגל שאין לו לא תחילה ולא סוף.

נותן לכספו להכנס ללבו, והיינו שמרגיש תענוג מעצם זה שיש לו כסף בחשבון הבנק, מיד הוא משתוקק להרבות הונו עוד ועוד. אין איסור להחזיק כסף, האיסור הוא ליתן לכסף להכנס ללב בבחינת 'יש לו מנה', כי זה מה שיוצר את הגלגל של יש לו מנה רוצה מאתיים. אכן יראי ה' האמיתיים היו יכולים להחזיק כסף מבלי ליתן לו להכנס ללבם - "יש כסף בבנק, מה זה קשור אלי?". הם חיו את חייהם בנעימים כשהם עובדים את ה' ונותנים צדקה לעניים, והכסף שהיה ברשותם לא דיבר אליהם כלל. אמנם עבודה קשה היא מאוד ורובא דרובא של המון העם אינם יכולים לה.

וכך הוא בכל דבר, וכגון במאכלים. כשזה נעשה חלק מהנפש, נפשו רוצה עוד. לעומת כן, אם לא היתה לה לנפש מעט מאותו דבר, אין היא משתוקקת אליו. זהו יסוד הדבר בתענוג. תענוג יכול להיות רק כשהאדם טועם מעט מאיזה דבר, ולא רק טועם, אלא מרגיש בו קצת תענוג, כי אז נפשו רוצה להרגיש עוד מאותו תענוג. וסיבת הדבר, כי הנפש באה מעולם התענוג ורוצה בכל עת להרגיש תענוג, וכיון שנותנים לה מעט תענוג מדבר מסוים, היא מתחילה להשתוקק לאותו דבר כדי לקבל שוב אותו תענוג.

תענוגים בראי החינוך

ובעסקנו בזה, כדאי לציין שמפני כך צריך להזהר כל-כך שלא ליתן לילדים תענוגים שאינם נחוצים, כגון אלה הקשורים לטכנולוגיה. האב חושב תמיד

"אף אני רוצה הייתי ליהנות מהחיים שלושים שנה ואח"כ לחזור בתשובה, להקהיל קהילות ולישא דרשות".

תיכף ומיד לאחר שהלה סיים את דבריו, פרץ הבעל תשובה בבכי נורא ואמר תוך כדי שהוא משתנק: "אילו היית יודע כמה קשה ומר למחוק את כל הזכרונות הישנים, אילו היית יודע כמה תמונות צצות להן בזמנים הנעלים ביותר, כגון באמצע תפילת כל נדרי, וכמה צריך להלחם ולהלחם, לא היית חולם לדבר כך..."

אכן כן, הדבר קשה עד מאוד, כי התענוג מתחבר אל הנפש והנפש אינה מצלחת להתנתק ממנו. לפיכך הקב"ה מזהיר אותנו לטובתנו: "אל תלכו לשם, אל תכניסו חיות לנפשכם ממקור הסטרא אחרא, כי אז תצטרכו לעבוד קשה להתנתק ולא תצליחו בפעם אחת". דעו לכם! אברכים בוכים. הם כבר קיבלו על עצמם מזמן תורה ותפילה וכל מה שצריך, אך הם זועקים מר: "איך נפטרים מכל המשיכות האלה?". ושאלתם במקומה עומדת.

יש לו מנה רוצה מאתיים

והאמת שזהו גם הפשט ביש לו מנה רוצה מאתיים. יש לך אדם שמסתדר פחות או יותר. הוא לווה ופורע, לווה ופורע. החיים זורמים. כל תשוקתו היא שיצליח להשיא את ילדיו בלי חובות, או לכל הפחות שיקבל איזו הלוואה טובה ולא יצטרך לגלגל חובות כל היום. אדם כזה חי את חייו ואינו רואה צורך להרבות את הונו. לעומתו, נוכל לראות מי שיש לו כסף מיותר, שכיון שהוא

מידה טובה מרובה

עיקר הדבר שצריך להוציא מזה, שהמידה טובה של כל זה היא מידה גדולה מאוד. **התענוג האמיתי הלא הוא התענוג של קרבת אלוקים, כי זהו התענוג שהרגישה הנשמה קודם שירדה לעולם בהיותה תחת כסא הכבוד.** וקרבת אלוקים מדרגות רבות יש לה בלי סוף, וכן יש לה צורות רבות, יש קרבת אלוקים של תורה לשמה, יש קרבת אלוקים של תפילה אמיתית, יש קרבת אלוקים של שבת קודש, יש קרבת אלוקים של ביטול במצב מסוים של חוסר אונים, וכן הלאה כמספר המצוות אשר הן כולן עצות לקרבת אלוקים וכולן שרשן באחד.

תענוג בכח אינו תענוג

והנה כשהגוף מסתיר את הנשמה, אין האדם זוכר אותה קרבה ולכן אינו מרגיש השתוקקות לאותו תענוג, כי אין לו עכשיו את המעט בכדי שישתוקק לעוד. **כשיש לו לאדם מעט תענוג של קרבת אלוקים, הוא רוצה עוד תענוג כזה, והוא מחפש ומשתוקק ומבקש, וכשהש"ת עוזר לו והשתוקקותו מתמלאת, הוא מרגיש תענוג עצום שאין לתארו.** אבל כשאין לו לאדם אותו מעט מפני ששכח את טעמו, הרי הוא כמי שאכל מאכל מסוים לפני עשר שנים וכבר שכח את טעמו, שאינו משתוקק לעוד ממנו. אף זה מאחר ששכח את התענוג של קרבת אלוקים, אין הוא משתוקק לעוד ממנו.

והנה כשאין לו לאדם השתוקקות לדבר מסוים ומלעיטים אותו ממנו

- "הלא אני רוצה ליתן לבני איזה דבר שיהנה ממנו, שהרי ילד הוא וילד צריך ליהנות". אך דווקא מפני כך, דווקא מפני שהבן זקוק כל-כך לתענוג, צריך להקפיד על אופי התענוג שנותנים לו. יעשה האב חשבון בנפשו שכל מה שיתן לו להתענג עליו, ירצה ממנו עוד ועוד. ובכן, אם יתן לו דבר שכשיתבגר בוודאי לא יישאר אצלו בצורתו, אלא יקבל צורה אחרת, לא יחליא אותו בכך. למשל, אם יתן לו לרוץ במרחבים ולרכב על אופניים וכדו', כמה נפלא הוא, שהרי עכשיו הוא נהנה מזה, וכשיתבגר, לא יישאר עם זה, כי צורתו תשתנה לפי המועיל לאנשים מבוגרים. אבל אם ירצה האב להקל על עצמו ויתן לבנו לצפות מעט, ויצטדק לאמור: "מותר ליתן מעט, העיקר שיהיה רגוע בבית", יחליאו בכך, כי ברגע שיתן לו מעט, תרצה נפשו עוד ויתחיל לרוץ אחרי זה בלהט גדול, ואז יצטרך לעצרו בכח, ולא יועיל לו, כי ימצא דרכים אחרות.

מאידך, כשמלמדים לילדים שלא לקחת תענוג מדברים כאלה, הם גדלים בריאים בנפשם וברוחם. אמנם כן, בוודאי צריך ליתן להם תענוג מדברים אמיתיים כפי שנראה להלן. אך עכ"פ דבר זה צריך להיות ברור לאדם, שכאשר הוא נותן לבנו תענוג מדבר מפוקפק, כיון שנתן לו כף אחת מאותו תענוג, גרם לנפשו שתצטרך שתי כפות. אתה כבר הסתלקת, אבל הוא נשאר רעב לשתי כפות. אתה יכול כבר לומר לא, אתה יכול לצעוק ולהסביר; הוא כבר צריך לשתיים.

לך: "הפלא ופלא! הלא אני עסוק למעלה ראש בענייני מסחרי, כך יהיו לי עוד שלושה ימים בשנה לעסוק בהם".
אכן כן, כי **אדם זה אינו מרגיש שום תענוג בשבת כי אין לו את הטעימה הראשונה** שיגרור אחריה עוד. אתה יכול לשיר אתו, לרקוד אתו, לדבר אתו על קדושת השבת. הוא לא נוכח כאן.

שמור את יום השבת לקדשו

בשביל זה צריך בוודאי עצה גדולה. ובכן, **ראשון לכל**, העצה היא **להכניס בתוכו רוחניות קודם השבת**. וזהו באמת יסוד ההכנה לשבת קודש. האדם מחויב להכניס רוחניות בתוכו קודם השבת. **ילמד לפני שבת** שני דפי גמרא; ילמד אור החיים הק' בחברותא; **יחשוב מהקב"ה ויעשה חסד** עם הכוונה הנכונה כדי להדבק בדרכיו ולהיות מרכבה לשכינה. **כשהאדם עושה כן, הוא מכניס מעט תענוג של קרבת אלוקים קודם השבת, וממילא ימתין ויצפה לשבת קודש כדי לקבל עוד תענוג של קרבת אלוקים.**

האדם יכול לבדוק את עצמו כבר ביום רביעי וכשיראה שיבש הוא כעץ, יאמר: "אם לא אעשה כלום בשביל השבת, לא ארגיש שום ציפיה לשבת. אני מוכרח להתחיל להרטיב את נפשי ברוחניות". הן כך פירשו **הראשונים** "שמור את יום השבת לקדשו" (ואתחנן ה, יא) שצריך להשתוקק ולצפות לשבת מלשון ואביו שמר את הדבר (וישב לו, יא). ובכן, איך משתוקקים לשבת? האדם

בכח, לא זו בלבד שאינו מרגיש תענוג, אלא הוא גם סולד (עקל - בצו"מ) ממנו. דוגמא לדבר: האדם ישן על מיטתו בלילה והנה מגיע אליו חבירו עם חתיכת בשר שמן ודוחפה לפיו. הלא בוודאי יבעט בו בידיו וברגליו ויצעק עליו: "לך מכאן! אני באמצע השינה עכשיו. אל תתן לי עכשיו לא בשר ולא דגים, לא משקאות יקרים ולא מיני מתיקה. הסתלק מכאן! אתה רק מצער אותי". הלה אינו מבין - "הרי תמיד אתה אומר לי שאתה מתגעגע לבשר זה!". והתשובה היא, שכדי שהאדם יתענג, הוא צריך להיות במצב של קבלת תענוג, דהיינו שיזכור את התענוג שהיה לו מדבר זה בעבר ותתעורר תשוקת לבו לאותו דבר, כי אז כשיבוא אליו חבירו ויתננו לו, ירגיש תענוג. אחרת, אין האדם מרגיש תענוג, אלא סלידה.

אף בענין התענוגים הרוחניים, שהם התענוגים האמיתיים, כך הוא. כל טיפת יהדות הלא מלאה תענוג. לימוד התורה, שירה לכבודו של מקום, דיבורים של אמונה, וכן הלאה, כל מה שקשור ליהדות, הכל מלא תענוג. וכן שבת קודש, הלא תענוג היא במהותה. אבל מי שבא לטעום כל אחד מהדברים האלה, אם לא יזכור תענוג כזה מן העבר ולא תהיה לו תשוקה בלב לאותו תענוג, השבת לא תעניין אותו כלל. תשאל אותו בין ארבע קירות: "אם היית מקבל היתר מאה רבנים לוותר על שלוש שבתות מתוך חמישים שבתות בשנה, מה היית עושה?". בוודאי יענה

יודע שאינו במצב הראוי לקבלת תענוג של קרבת אלוקים, כי יבש הוא כעץ מתורה ומצוות, שהוא עומד ומתחנן מהקב"ה שיעזור לו להרגיש קרבת אלוקים.

הרה"ק מאמדור זיע"א מביא את הפסוק **בתהלים** (מא, ב) "אשרי משכיל אל דל", שפירושו שהקב"ה עוזר גם לדל מן המצוות ואשרי המתדבק בדרכיו. וכן הוא בהמשך שם (פסוק ד) "ה' יסעדנו על ערש דוויו", היינו שהקב"ה עוזר אפילו לחולה ששרוי במצב של 'כל אוכל תתעב נפשם'.

תפילת ידיד נפש עוסקת במי שאינו בבחינת 'נפשי חולת אהבתך', אלא להיפך, הוא בבחינת 'כל אוכל תתעב נפשם', והיינו שנפשו אינה משתוקקת לקרבת אלוקים, כי על זה הוא מבקש "א-ל נא רפא נא לה". האדם מבקש מהקב"ה שירפא את נפשו - "רפא אותי". אני יודע שאני מלא חטאים ופשעים שגורמים לי להשתוקק להבלי הבלים. **רפא אותי כדי שאתחיל להשתוקק מעט לאהבתך, כי השתוקקות זו, תועיל לי להשתוקק ליותר.**

משוך עבדך אל רצונך

כן ראיתי להרה"ק **רבי אליעזר זוסיא מסקולען** זיע"א שאמר פירוש נאה על דרך זה. לכאורה יש לתמוה על הנוסח בתחלת ידיד נפש, פתח באב - ידיד נפש אב הרחמן, וסיים בעבד המתייחס אל האדון - משוך עבדך אל רצונך, ולכאורה היה צריך לסיים משוך בנך אל

שואל: "אני מצווה להשתוקק לשבת, אך מה אעשה שאיני משתוקק, מה לעשות שהשבת שלי אינה מאירה לי פנים, האוכל אינו יוצא טוב, בבית כנסת כולם מגיעים עם הילדים ומבלבלים אותי, כך שאין לי שבביל מה להשתוקק". התשובה היא, **שאם יתן לעצמו להרגיש קרבת אלוקים קודם שבת, ירצה להרגיש עוד קרבת אלוקים בשבת קודש.**

אמנם כן, **יתכן שאדם כזה יצטרך לסדר מחדש את הנהגתו ביום השבת.** אולי יצטרך לחפש בית כנסת אחר התואם את אופיו. אבל כלל הדברים הוא כאמור - **תעשה כל טצדקי לטעום תענוג קרבת האלוקים קודם שבת, חשוב והתבונן איזה דבר גורם לך להרגיש קרבת אלוקים.** המצוות, התורה והתפילה נותנות לאדם להרגיש קרבת אלוקים. **תכניס בקרבך מאלה, כך תשתוקק לעוד ותתחיל לצפות לשבת קודש.**

תפילה להסכים לקבל תענוג

ולענייננו, בתפילת ידיד נפש מדבר האדם עם הקב"ה ואומר: **"אני מרגיש שאני צריך שתעזור לי לעדן את גופי כדי שיסכים אל הנשמה וירצה לקבל תענוג".** זוהי תפילת ידיד נפש. **אף אם האדם הכין עצמו קודם שבת כאמור לעיל, הוא גם-כן מבקש על כך, ואדרבה, היות שהכין עצמו, הלא הוא מכיר טעמה של קרבת אלוקים, ועל כן הוא מבקש מהקב"ה שיזכה לאותו תענוג יותר ויותר. וכל שכן אם האדם**

נתינת שם למחלה

היהודי מעצם טבעו צריך להיות מוכן לקבל תענוג מתורה ותפילה ושבת קודש וכל כיו"ב, ואם האדם רואה שאינו משתוקק לכל אותם דברים, יידע שהוא חולה ויבין שזה מפני שלא נהג כראוי ומפני שהלך אחר תאוות העוה"ז.

כשהאדם בא אל הרופא, השאלה הראשונה שהרופא שואל אותו היא: "ממה אתה סובל?". אולם כשהדבר נוגע לרוחניות, הרבה אנשים אינם יודעים ממה הם סובלים. כשנשאל אותם: ממה אתם סובלים, יענו ויאמרו: "איננו יודעים, הכל מעורבב ומבולבל אצלנו, קצת מצוות, קצת עבירות. בקיצור, אנחנו חולים על כל הראש".

אולם בידיד נפש אנו נותנים שם ברור למחלתנו. המחלה נקראת: "חוסר השתוקקות לרוחניות". האדם עומד ואומר: "צרתי היא שאיני משתוקק מספיק לרוחניות. מדי פעם יש לי איזה רצון, אבל מיד הוא חולף עובר ואני ממשיך בדרכי לעשות ככל אשר עולה על רוחי. איני יכול לומר שאני משתוקק לשבת, איני יכול לומר שאני משתוקק לתורה ותפילה. על כן אני מבקש ממך ה' אלוקים שתעזור לי ותרפאני".

שורש החולאים - חוסר השתוקקות

עלינו להבין שהמחלה הזאת היא מחלה שורשית. יש שהאדם סבור שמדובר במדרגה גדולה. והאמת שאין מדובר כלל במדרגה, אלא בשורש הכל.

רצונך. ויש לתרץ דהנה איתא במסכת **ב"ב** (י, א): "אתם קרוים בנים וקריון עבדים, בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים". אולם כל זה הוא מצדנו כמדוייק מלשון הש"ס "אתם קרוים בנים וקריון עבדים", אבל מצד הקב"ה, **אין שום שינוי, ולעולם הוא קרוי אבינו.**

ופירוש הדבר על-פי האמור, כי הנה מהות הבן היא להתגעגע ולהשתוקק אל אביו, מה שאין כן העבד שאינו משתוקק, אלא ממלא רצון אדונו כשור לעול וכחמור למשא. ולכן **כשבני ישראל עושים רצונו של מקום הם קרוין בנים, כי עשיית רצונו של מקום מעוררת בהם התשוקה להקב"ה**, וכיון שהם משתוקקים להקב"ה, הם מרגישים עצמם כבנים אליו. מה שאין כן כשאין עושים רצונו של מקום, כי על ידי כן הם נעשים יבשים ואינם מרגישים שום השתוקקות להקב"ה, וכיון שכן, אינם מרגישים עצמם כבנים אלא כעבדים שעובדים בלי טעם.

ומעתה הנוסח בידיד נפש מדויק להפליא. ידיד נפש אב הרחמן, הלא **אתה אבי אתה לעולם**, אבל **אני עבד אנכי כי איני מרגיש אליך השתוקקות**, על כן **אני מבקש ממך: "משוך עבדך אל רצונך - עזור לי שאתחיל להשתוקק אליך** ואהיה בבחינת בן". זו כל התפילה מתחילתה ועד סופה. האדם מבקש ומתחנן להקב"ה שברוב רחמיו וחסדיו ירפאהו מחוליו ויעורר בו השתוקקות אליו.

מתרפא, וכיון שהיה מתרפא, היו הרבה מן החלאים הרוחניים באים אל קצם. זהו שאנו מבקשים בידיד נפש - "יערב נא ידידותך מנופת צוף וכל טעם". האדם אומר: חולה אנכי, אני אוהב גאווה, אני אוהב להיות עסקן גדול שכולם מדברים עליו. איני אוהב ענוה, איני אוהב להיות נחבא אל הכלים. אני אוהב שכולם יידעו שאני בעל הבית. אבל מתפלל אני אליך שתתן להרגיש ערבות ומתיקות בענוה ובכל הדברים האמיתיים, ותן בלבי אמונה הכנעה וענוה". אומר הוא: "א-ל נא רפא נא לה בהראות לה נועם זיווך", ואז מה יקרה? - "ואז תתחזק ותתרפא", כל החולאים האחרים יתרפאו, "והיתה לה שמחת עולם".

תאיר ארץ מכבודך

כן מבקש האדם: "הגלה נא ופרוס חביבי על סוכת שלומך", וממשיך "תאיר ארץ מכבודך". ארץ זוהי הארציות, החלקים המגושמים שבאדם המושכים אותו כלפי מטה. **האדם מתחנן בפני ה' שיאיר מכבודו את הארציות שבו, כי אז ייגאל מגלותו הפרטית ותהיה שמחתו שלמה** - "נגילה ונשמחה בך".

לפני שהאדם נכנס לשבת קודש, הוא נעצר ואומר: "הן לא אוכל להרגיש שום תענוג משבת קודש כל עוד אני חולה". על כן הוא פונה מיד אל ה' ומבקש: אנה ה'! עזור לי לכל הפחות לשבת זו, תרפא את נפשי כדי שתתחיל להשתוקק לקדושה, ואז אוכל להכניס בתוכי את כל הרפואות של שבת קודש.

כשייפטר האדם ממחלה זו, ייפטר מכל הצרות הרוחניות שלו.

ניקח נא דוגמא ממי שחלה ואיבד טעם באכילתו, וכיון שאינו אוכל, אין גופו מקבל את הוויטמינים והמינרלים הדרושים לו, וכיון שכן, הוא שוכב במיטתו והולך ודועך כנר. בני משפחתו מזעיקים רופא. הרופא מסתכל על החולה ושואל: "מה הבעיה שלך". מגלגל החולה בעיניו ומשיב: "איני יודע". מיד קופצים בני המשפחה - "מה זה נקרא איני יודע, הלא יודע אתה שאתה מתעב מזון ובגלל כן אינך אוכל, וכיון שאינך אוכל, אתה הולך ונחלש!". אומר החולה: "נו, זו רק בעיה אחת, אך יש לי עוד בעיה, שאיני יכול להתרכז". אומרים לו בני המשפחה: "בוודאי אינך יכול להתרכז, כי אינך אוכל". אומר החולה: "יתכן, אבל יש לי עוד בעיה, שאני חלש כל-כך". שוב אומרים לו בני המשפחה: "בוודאי אתה חלש, כי אינך אוכל כלום!". כך עובר החולה על שלל בעיות שיש לו ועל כולם משיבים לו בני המשפחה שהן באות כתוצאה מחוסר האכילה. שואל החולה: "אם כן, אמרו נא לי מדוע איני אוכל". אומרים לו בני המשפחה: "אינך אוכל כי יש לך חולי שגורם לך לתעב כל אוכל. אם ירפאו לך חולי זה, תתחיל לאכול, וכיון שתתחיל לאכול, תגלה פתאום שיש לך כח לרדת ממיטתך ולהתהלך כאחד האדם ואף גם לרכז את מוחך. תיהפך אז לאיש אחר ממש".

כן צריך האדם להבין שאילו היה מתחיל להשתוקק לרוחניות, היה

כי ממנו ניקח לעבוד את ה'

אמור מעתה: זוהי הכנה ראויה ונכונה לשבת קודש. אמנם כדי שיוכל האדם לומר ידיד נפש כיהודי, הוא זקוק להכנה גדולה. הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין זיע"א היה אומר שהאדם צריך ללמוד ארבע שעות רצופין כדי שיוכל לומר ידיד נפש כיהודי, כדי שיוכל לומר "בהראות לה נועם זיווך", נועם זיווך הלא הוא נועם מתיקות התורה. האדם מבקש: "הלא זה נעים ומתוק כל-כך, תן לי עוד מזה". כך היו הצדיקים אומרים בשפתם: "צריך לעשות הכנה לידיד נפש". וסיבת הדבר, כי אם האדם חולה לגמרי, לא יתחבר לידיד נפש ולא יבקש מעומק לבו, שהרי לא טעם קודם לכן מאותה קרבה. רק אם יטעם קודם לכל מעט תענוג של קרבת אלוקים, אז יבקש בידיד נפש שהקב"ה יאיר לו עוד ועוד, ולאט לאט תתרכך נפשו להתקרב אל ה' ולקבל אור השבת.

והדבר המפליא הוא שחוץ מממה שהאדם מבקש מה' שיעשה לו נס לרפואתו, בעצם אמירת תיבות אלו ובהתבוננות ביסוד התענוג שבאדם, הוא מתרפא. כשהאדם מתבונן ביסוד התענוג בגשמיות, הוא מבין איך יזכה לתענוג רוחני, בסוד כי ממנו ניקח לעבוד את ה' כדאיתא בבית אהרן. הלא אתה רואה בגשמיות שמעט מהעבירה מותר רושם של תענוג בנפש עד שלאחר מכן קשה כל-כך להיפטר ממנו, תבין שמידה טובה מרובה. ההתבוננות בתפילת ידיד נפש, היא עצמה מעוררת את התשוקה, היא גופא הרפואה. ידיד נפש היא רפואה לנפש. כשהאדם מתפלל לה' שיעורר בו את תשוקתו, הוא מגלה בזה את תשוקתו הפנימית לקדושה ומתרפא, ובוודאי יש בזה גם הכח הסגולי של התיבות והכח של קבלת התפילה.

מדור אור החיים הק'

זהירות מדברים בטלים בשביל קיומה של תורה

בקיום מצוה זו. וכן ידוע מה דאיתא **במסכת עירובין** (נג, ב): ברוריה אשכחתייה לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחשה, בטשה ביה, אמרה ליה: לא כך כתוב (ש"ב כג, ה) ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת. ועוד שם: אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא, פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, כי היכי דתתקיים ביך ותרויך חיי. שנאמר (משלי ד, כב) כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, אל תקרי למוצאייהם, אלא למוצאייהם בפה. ויותר מזה ידוע על-פי **קבלה**, שכאשר האדם מוציא דברי תורה מפיו הוא כבונה בנין מהרעיון שעד כה היה רק בהעלם, והרי הוא כמי שבונה בנין על-פי תכנית שהיתה לו עד כה רק על הנייר.

ומדברי האוה"ח הק' שמענו שהפה הוא זה שמקדש את דברי התורה היוצאים ממנו, בדומה לכלי שרת שכל מה שמניחים בתוכו מתקדש ונפסל מאז בפסול יום, בלינה וביוצא. ולכן **נחוץ לו לאדם להוציא את דברי התורה מפיו**, ועל ידי כן, **דברי התורה עולים במדרגה. ומהאי טעמא צריך האדם להזהר מאוד שלא לדבר דברים בטלים בפיו, כדי שלא למעול מעל בכלי השרת.**

ככלי שרת אשר ישרתו בם בקודש

בפרשה זו האוה"ח הק' מדבר הרבה בענין מ"ח קניני התורה. אנו נלמד חלק מדבריו על **הפסוק** (כו, כג) "לְפָנָהּ מְשֻׁפָּחַת הַפּוֹנִי". זה לשון האוה"ח הק': **ואומרו משפחת הפוני, פירוש צריך לפנותו** (את הפה. על פי מה שכתב שם קודם לכן ש'פָּנָה' הוא מלשון פה) **ממותרות המורגשות, גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם. ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אלשיך תצוה כח, לא) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בם בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול גם שאין בהם דברים האסורים** (כפי שאסור ליתן דברים של חול בכלי שרת).

ערוכה לכל ושמורה

יש כאן הבנה עמוקה בדברי האוה"ח הק', כי הנה בדרך כלל סבור האדם שהעיקר בלימוד התורה הוא הבנת המת, אלא שבדרך אגב הוא מוציא את דברי התורה מפיו. אכן כבר כתב בשו"ע **הרב** (הלכות ת"ת ב, יב) שעיקר מצות לימוד התורה הוא להוציא בפה והוא תנאי גדול

והאמת שהאזה"ח הק' מלמדנו כאן יסוד מיסודות החסידות (כפי הידוע לנו שכל יסודות החסידות מופיעים בדברי האזה"ח הק'), והוא שכל מה שהאדם לומד תורה הוא כדי שתחול עליו עוד ועוד קדושה ותשרה עליו השכינה, ולכן אם האדם מדבר בפיו דיבורי פוליטיקה או ליצנות וכדו', הוא מפסיד את העיקר. יתכן שיהיה האדם בעל כשרון, אולי גם יהיה בעל הסברה נפלאה, ושמה יהיה בעל אישיות נפלאה השובה אנשים בקסמיה. אבל כל אלה הלא רק דברים המסובבים את התורה הם, ואילו התורה עצמה - אלוקות היא, וזו הלא אינה הולכת יחד עם דיבורים בטלים. פה המדבר דיבורים בטלים של פוליטיקה ורכילות יכול גם יכול להמשיך להיות בעל הסברה נפלאה, אבל אינו יכול להיות מרכבה לשכינה, כי פה כזה הוא סתירה ליחוד שם י-ה ב-ה וממילא אין קדושת התורה יכולה לחול עליו.

ודברת בם ולא בדברים בטלים

בענין זה יש להעתיק מה שכתב האזה"ח הק' תחילת פרשת דברים על הפסוק "אלה הדברים אשר דיבר משה", וזה לשונו: **ירמוז על דרך מה שאמרו בגמרא** (יומא יט, ב) **אמר רבא ודברת בם ולא בדברים בטלים ע"כ, מכאן שאסור לדבר זולת בדברי תורה ויראה, והודיע הכתוב כי משה רבינו ע"ה אלה הם הדברים אשר דיבר כל ימיו מעצמו, לבד הדברים אשר צוה מה' לדברם, הא למדת שקיים ודברת בם, ודבריו אלה כל רואה יעיד כי כולן דברי תורה וחכמה ומוסר.**

וכולם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה

סיפר לי אחד על אביו מחסידי הרה"ק **רבי יוחנן מסטאלין** זיע"א שהיה נוסע להרבה צדיקים ושותה מבארם באר מים חיים. פעם שאל אותו רבו לאן הוא נוסע, והשיב לו לפלוני ולפלוני. אמר לו רבו בהאי לישנא: "כולם אהובים, כולם ברורים, אך צריך לראות שכאשר פותחים את פיהם, יהיה בקדושה ובטהרה". נתכוון לומר שמדרגה זו שהיו כל הדיבורים היוצאים מן הפה בקדושה ובטהרה, מדרגה גדולה היא מאוד ואפילו בקרב הצדיקים המכונים אהובים וברורים, לאו כל אחד בר הכי הוא.

עכ"פ דברי האזה"ח הק' מופנים גם כלפינו האנשים הפשוטים, שככל שנשמור יותר על היוצא מפינו, כך יהיה פינו יותר קדוש ויותר יתיקיים בנו התורה.

לפיה משפחת הפוני

ממשיך האזה"ח הק': **והוא מה שרמז במאמר לפיה, שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך** (וא"ו וה"א), **משפחת הפוני, פירוש צריך לפנות מפיו** (פוני מלשון פינוי) **כל [דבר] חוץ מהגות בתורה** (כי רק כך יוכל להתייחד השם י-ה של התורה עם ו-ה של הפה, מה שאין כן אם יהיו עוד דיבורים בפה חוץ מהגות בתורה, כי הללו יחצצו בין י-ה לו-ה, ולא יוכל להיות השם שלם, וממילא לא יוכל האדם לקנות את דברי התורה). **ובזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות** (וזהו משפחת הפוני, משפחה של כמה וכמה דברים שצריך לפנותם מהפה).

לא זכית לאור זה אלא מפני שמיעטת בדיבור שאינה של תורה ויראה". וסיים מהר"ח בדבריו: **"הקב"ה היה משגיח עלי הזה ונתן לי שכר מניעות הדיבור, כי הקב"ה משגיח על זה האדם שממעט בדיבור חול ונותן לו בעבור זה כפל כפליים מהארת התורה".**

לפום צערא אגרא

אכן פשוט הדבר שבימינו כל מה שהאדם ממעט אפילו מעט, חשוב הוא עד מאוד בשמים, כי אם בימיהם לא היתה השיחה בטלה נפוצה כל-כך והרוצה לזכות לכתר תורה היה צריך למאס בשיחה בטלה עד הקצה האחרון, הרי בימינו שהעולם מלא וגדוש בשיחה בטלה, כשהאדם ממעט ולו במעט, כבר הוא זוכה לכתרה של תורה לגודל המאמץ והיגיעה שצריך לכך.

אך בוודאי בזה יכול כל אחד להגדיר לעצמו, שלא לפרסם דברי שטות והבל, וכל שכן לשון הרע ורכילות, על-ידי האצבעות הכותבים דברים שבכתב. בענין זה שמעתי בדרך צחות: כתוב בתורה בסדר טהרת המצורע שצריך ליתן מדם האשם על תנוך אוזנו הימנית של המצורע, על בוהן רגלו הימנית ועל בוהן ידו הימנית. נשאלת השאלה: הא תינח על תנוך אזנו מפני ששמע לשון הרע, וכן על בוהן רגלו מפני שעבר על לא תלך רכיל, אך מאיזה טעם יש ליתן על בוהן ידו? התשובה היא שהתורה דיברה על שם העתיד שאז יפרסמו כל הלשון הרע ורכילות באצבעות הידים, ה' יצילנו.

עוד יש לציין לדברי הפרי מגדים **בהלכות שבת** (סי' שז סק"א) שהקשה על מה דאיתא שם בשו"ע שבשבת אסור להרבות בשיחה בטלה, ולכאורה קשה: א. מה צריך לזה, הרי אף בחול אסור לדבר דברים בטלים. ב. למה אסור רק להרבות ואפילו מעט אסור. ואם תרצה לומר שהאיסור להרבות בשיחה בטלה בשבת נוגעת לנשים שאין להם איסור לדבר דברים בטלים בימות החול, הלא מסתימת הפוסקים משמע שהאיסור נאמר גם לגברים. ומיישב הפרי מגדים שאולי מדובר כשהוא מספר לחבירו שמועות שהוא מתענג עליהן אך הוא עצמו אינו מתענג עליהן, שבחול זה מותר, ובשבת כיון שהוא עצמו אין לו עונג מזה - אסור.

מדרגות זכות מיעוט שיחה

עכ"פ **צדיקים** העידו שזכו למדרגותיהם הרמות על-ידי מיעוט שיחה. אכן כן, האדם יכול להתעלות עד אין סוף על-ידי התאפקות מלדבר דיבורים שאינם נחוצים. היום עושים כל טצדקי שלא לדבר דיבורים אסורים, אך שוכחים מה שכתוב כאן שבשביל זכות לתורה צריך האדם למעט גם בדיבורים שאינם אסורים. ואפילו יצמצם האדם את דיבורו ולו במעט, כבר יזכה לייחד בדיבורי התורה שלו י-ה ב-ה.

מהר"ח ויטאל זיע"א כתב **שהאר"י ז"ל** צוה עליו לעשות דברים שונים כדי לזכות למדרגות, ולאחר שזכה למדרגותיו הנעלות, אמר לו האר"י ז"ל בהאי לישנא: **"הגם שהתחסדת עם קונך,**

מדור הילולא דצדיקיא

גלמד לזכות דוד בן פייגא ומשפחתו
פטרון מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי שלמה (בהרה"ק רבי מאיר) הלוי מקארלין זיע"א הי"ד

כ"ב תמוז תקנ"ב

זיע"א, שילוהו לזלאטשוב. יש אומרים שטעמו היה כדי שאם לא יאמינו החסידים שאמר עליו המגיד מזלאטשוב שהוא רשע, יוכל הוא להעיד עליו ששמע זאת מפיו. ויש אומרים שטעמו היה כדי שאם יישבר וידוכא בנפשו כשישמע כל מה שיש למגיד מזלאטשוב לומר עליו, יוכל הוא לחזקו ולעודד את רוחו.

רבינו הגיע לזלאטשוב לקראת שבת ובמשך כל השבת המגיד כיבדו מאוד. עם צאת השבת, ביקשו בני המגיד מרבינו שיישאר לעוד שבת. אמר להם רבינו: "לכו אל אביכם ושאלו לדעתו ושובו להודיע לי מה אמר". מאחר שחשש שלא ירצו למסור לו את דברי אביהם שהוא איש ריק ופוחז ושיש לשלח אותו כמה שיותר מהר, הזהיר אותם שלא יעלימו ממנו שום דבר. בטוח היה שעכשיו נקלעה לפניו ההזדמנות שהמגיד יאמר עליו את כל האמת.

כשנכנסו לאביהם ואמרו לו שהם רוצים שרבינו יישאר לעוד שבת, אמר

שורש השרשים

הצדיקים דיברו הרבה בגדולת היום והגדירוהו כיום טוב. תלמידו הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א אמר: "כל צדיק הוא שורש נשמות ישראל, ומורי ורבי הוא שורש השרשים, והוא נשמת משיח בן יוסף".

לפני כבוד ענוה

לאחר הסתלקות רבו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א באו הרבה להסתופף בצל רבינו, אך ברוב ענוותנותו לא אבה לקבל את ההנהגה. משהפצירו בו החסידים הרבה, הציע לנסוע אל הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א אשר ידוע היה כבעל רוח הקודש גלויה והיה מגלה לאנשים את הנמצא במסתרי נפשם, ולשאל בעצתו. נימוקו היה שהמגיד מזלאטשוב יעיד בגלוי על שפלותו וכך יעזבוהו כולם לנפשו.

ביקש רבינו מהצדיק רבי מנלי, דודו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין

ה'בית אהרן': כי ימוך אחיך, פירוש כי יהיה אחיך בירידה ותרצה להעלותו, ומטה ידו עמך, רוצה לומר תראה שתהא שוה עמו, שיהיה בשוה עמך ואתה עמו, וזה נקרא ירידת המוחין, וכפי שאומרים בשם הצדיק הקדוש **רבי שלמה קארלינער ז"ל, כשרוצים להעלות אדם מרפש וטיט, אזי צריך לירד בעצמו לתוך הרפש עד מדרגתו של חברו, ובוה והחזקת בו, תחזק אותו.**

ובזה פירש ה'בית אהרן' לשון **המדרש** "כי ימוך אחיך - הדא הוא דכתיב אשרי משכיל אל דל", שמכניס השכל לתוך הדל כמו שכתוב משכיל על דבר ימצא טוב, רוצה לומר המשכיל בא על הדבר היאך להמציא הטוב.

יסוד גדול הוא וכפי שאנו רואים מדברי ה'בית אהרן' הוא נוגע לכל אחד ולא רק לצדיקים. הצדיקים יכולים להכנס לביצות יותר עמוקות כי הם יפלו ולא ישקעו בתוכן, ואפילו יפלו, יפלו רק ממדרגתם ויוכלו אח"כ לחזור. אבל אף היהודי הפשוט צריך לוותר לפעמים מהעבודת ה' שלו כדי לעזור לחבירו ולהוציאו מן הרפש, וזה גופא עבודה ה' היא. וזו היתה עבודת רבינו כל ימי חייו, לעזור לנשמות, לתקן נשמות ולהחזירן לשרשן.

תיקון הנשמות

מן הענין לציין שדברי התורה שדיבר ה'בית אהרן' בכ"ב תמוז בהילולת רבינו היה גם כן מענין זה, ונדפסו בספרו (קכא, ג). בדבריו שם ביאר שיש צדיקים

להם אביהם בזה הלשון: "מי שכל העולמות העליונים והתחתונים תלויים במעשיו ובמחשבותיו, הנוכל לבקש ממנו שיישאר לעוד שבת?! הלא יתכן שהדבר יפריע לו בעבודתו!".

כשמע רבינו את מה שאמר עליו המגיד, נכנס אליו וזעק מר: "מה אתם רוצים ממני? אפילו אצלכם האמת נעדרת?! הלא באתי הנה שתאמרו עלי את האמת!".

נענה המגיד ואמר: ר' שלמה, מיין גוטער פריינד, איר ווילט זיצן אין א קליין צימער פאר קלאפט און דינען דער אויבערשטער אליין?! דער אויבערשטער'ס קינדער זענען כדאי אז פאר זייערס וועגן זאלסטו גיין ווייט. איהר זאלט זיך אריין לייגן אין בלאטע ביזן אלדז אבי זיי ארויס צו ציעהן פון דארטן. גייט'ס פארט'ס אהיים, און איהר זאלט זעהן צו ארויס נעמען אידישע נשמות פון בלאטע [ר' שלמה חברי הטוב, הרוצה אתה לשבת סגור בחדר קטן ולעבוד את ה' לבדך?! בניו של מקום כדאיים שבעבורם תלך רחוק. תיכנס לתוך הבוץ עד לצווארך, העיקר להוציא אותם משם. לך סע לביתך ותראה להוציא נשמות יהודיות מהבוץ].

כשחזר לביתו לא היתה לו יותר ברירה וקיבל על עצמו הנהגת עדת ישראל וישורון. ואכן עבודה גדולה היתה לו להוציא נשמות ישראל מהבוץ, דהיינו מרפש העבירות.

ומטה ידו עמך והחזקת בו

עדות על כך אנו מוצאים בספה"ק "בית אהרן" (ריש פרשת בהר), וזה לשון

נתקרב כל-כך, עד שנעשה מאוכלי שולחנו ואף אכל בקערה אחת עם רבינו.

הנה לנו דוגמא חיה לאמרתנו של הרה"ק מסטרעליסק שיכול היה להוציא נשמה משפל המדרגה ולהגביה עד לרום הרקיע.

לבנו יבין ושב ורפא לו

פעם הגיע לעיר קארלין חזן בעל קול נעים ורבינו הלך לשמוע את תפילתו. כשנכנס לבית הכנסת, שמע את החזן עושה מי שברך ומסלסל בקולו. מיד פנה על עקבותיו ויצא, וכיון שיצא, מיד איבד החזן את קולו הנעים. קרא החזן לעוזרו שיסלסל במקומו, אך גם הוא איבד את קולו הנעים. אח"כ בשעת הסעודה כיבדו שוב את החזן לשיר, אבל קולו טרם חזר אליו. אמר לו הפרנס אשר היה נמנה על המתנגדים: "נראה לי שהרבי של החסידים שהיה פה גרם לך זאת. אני אומר לך, הוא אוהב כבוד. בוא ניכנס אליו אני ואתה והעוזר שלך, נעמיד אצלו משקה ונבקש ממנו שיחזיר לך את קולו".

כשהיו אצל רבינו ועדיין השבת בעיצומה, אמר הפרנס לרבינו: "המשקה הוא בשביל החזן, כדי שהרבי יחזיר לו את קולו". אמר לו רבינו: "מה יש לי עם החזן? וכי אני לקחתי לו את קולו?!". התלהם הפרנס והתחיל לצעוק: "למה לקחת לו את קולו? מה הוא עשה לך שאתה גוזל לו את פרנסתו?". מיד סובב

שבאים לעולם לא בשביל לתקן את עצמם, שהרי כבר הגיעו לשלמותם, כי אם לתקן את בני דורם להוציא נשמות ישראל מן הרפש, ולא רק לבני דורם אלא גם לדורות הבאים אחריהם, כי עדיין הם מאירים ממקום מנוחתם בגן עדן ומוציאים נשמות מטיט היון.

מתהום ארעא לרום רקיעא

תלמידו הרה"ק מסטרעליסק זיע"א אמר: "מורי היה יכול להרים אפילו נפשות שפלות שהגיעו לשפל המדרגה ולהעלותם עד לרום הרקיע". כעין זה אמר ה'בית אהרן': "הצדיקים כשנמצאים בעולם הזה, יש להם רשות להודיע לנפטרים בר מינן ולהזכירם את שמותם אשר שכחו בעצמן, מה שאין כן הצדיקים שבעולם הבא שכבר אין להן רשות להזכירם את שמותם. ומורינו רבי שלמה קארלינער אמר שמן השמים היו מודיעים לו על נפטרים הרבה ששכחו את שמותיהם כדי שהוא יזכירם להם".

אכן עובדות הרבה יש על אנשים שרבינו הצילם משאול תחתית. מסופר שפעם הגיע אליו אברך עם מכתב מהרב מבארדיטשוב שמתארו בתארים מופלגים. אולם רבינו הרגיש מיד שאין תוכו כבדו, מבחוץ הוא מחולל פלאות בכשרונותיו, אך בסתר הוא הולך אחר יצרו, אמר לו: "רשע! התוודה על חטאיך". הלה מיד פרץ בבכי, התוודה על חטאיו וביקש דרך תשובה. רבינו אמר לו שילמד ויתפלל במשך חודש אחד בריכוז כל כוחות המוח. בסוף

חבירו שלא רצה להתוודות על חטאיו, נשאר כל ימיו מחזר על הפתחים.

כך נתן רבינו דרך תשובה לרבים מאלה שפקדו את מעונו.

דרכי תשובה לדורות

ויש לציין בזה, שלא רק אז נתן דרכי תשובה, אלא אף היום, כי כן הותיר לנו שני יסודות שיש בהם משום דרך תשובה, האחד הוא **עבודת התפילה**, כידוע **שהנהיג להתפלל בצעקה ובכל הכח**, וזאת **בגלל קטרוג שריחף על בני ישראל**, ומאז נעשתה התפילה לעבודה ברת יגיעה בקרב כמה וכמה קהילות וחצרות, ואיתא ב'**בית אהרן**' שחוץ מממה שתפילה כזו מקרבת את האדם אל ה', היא גם **נחשבת לו כסיוג ומנקה את נשמתו**, וכפי שאמר האר"י ז"ל **שזיעת המתעסק בדבר מצוה מכבסת את הנשמה**.

והיסוד השני הוא מה שאמר רבינו **שהיצר הרע הגדול ביותר הוא מה שהיהודי שוכח שהוא בן מלך**. לימוד גדול הוא עד מאוד. ראו נא כמה חולשות ודכדוך הרוח נובעות אך ורק מזה שאין האדם חשוב בעיני עצמו. כשהאדם זוכר כמה חשוב הוא בהיותו בן מלך, הוא מתמלא חיות ויוצא מכל החולשות.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו את ראשו אל החזן ואמר לו: "רשע! תן תודה!". אבל החזן לא רצה להודות ורק עמד ובכה שהוא רוצה בחזרה את קולו. שלח אותם רבינו החוצה.

הפרנס והחזן יצאו ורק העוזר נשאר לעמוד בפנים וביקש מרבינו דרך תשובה. אמר לו רבינו: "שבת היום ואיני רוצה לשמוע וידוי, תבוא אלי אחרי הבדלה". כשהגיע אליו אחרי הבדלה, שאל אותו רבינו: "במה אתה חפץ בקולך, או בחזרה בתשובה?". השיב לו: "בחזרה בתשובה". אמר לו רבינו התיקון יהיה שלך, שתרוץ לפני סוסי. רבינו היה נוהג לנסוע כל יום בעגלה וסוס שש פרסאות, שעתיים בבוקר ושעתיים בערב. אמר לו שתיקונו יהיה כאשר ירוץ לפני סוסי. קיבל הלה ועשה כן במשך שלושה שבועות.

פעם אחת בתוך שלושת השבועות האלה, כשרץ לפני הסוס, נכמרו רחמי בעל העגלה בראותו שאינו יכול לתפוס את נשימתו והאט מעט את ריצת הסוס. הקפיד רבינו על בעל העגלה ואמר לו: "אתה הוא בעל רחמנות! אני מרחם עליו יותר ממך!". בתום שלושת השבועות, כשישבו בסעודה, אמר לו רבינו: "נו, אני סבור שאתה יכול כבר לשיר". מיד חזר לו קולו הנעים ושב להתפרנס ממלאכת החזנות, ואילו

בשורה משמחת

מוקדים להשיג את הקונטרס 'הבינני'

ארה"ק

מרכז בעלזא	חדר ארונות מס 105	ירושלים
מקוה יד כהן	רח' אוהל יהושע 8	בית שמש
מקווה רחוב דובר שלום	רמה ב'	
בית המדרש הגדול 'נדבורנא'	קרית נדבורנא	בני ברק
חנות 'מול איצקוביץ'	רחוב הרב שך	
מקוה בית פנחס	רחוב יואל	
מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5	
בית המדרש בית שלום	רחוב בעל הנס רובע ז	אשדוד
בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	
בית המדרש בית נפתלי	רחוב יהודה הנשיא רובע ז	
בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג	
בית מדרש בעלזא	רחוב אברהם שפירא	
בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5	ביתר עילית
בית המדרש	רח' הרצוג 5	חיפה
שכונת הבעש"ט	052-760-0162	פתח תקוה
חנות משקאות ישראל	מרכז מסחרי נחלת יצחק	אלעד

אם ברצונך לקחת חלק בזיכוי הרבים ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך,
ניתן לפנות ל'מכון הבינני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

בשורה משמחת

מוקדים להשיג את הקונטרס 'הבינני'

אריצות הברית

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
5302 13th Ave	ביהמ"ד שומרי שבת	
814 Bedford Ave.	סאטמאר בנין בראך	וויליאמסבורג
553 Marcy Ave.	סאטמאר קעסקעיד	
690 Myrtle Ave.	סאטמאר מירטל	
44 Grove Spring Court	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
153 E 7th St.	ביהמ"ד קארלין טטאלין	
31 Arosa Hl	ביהמ"ד בית נחום - ברוקהיל BrookHill	
547 Park Ave.	ביהמ"ד סקולען	
2 Milano Dr.	ביהמ"ד שמן למנחה דנאדפאלא ברוקהיל	
608 E Kennedy Blvd.	ביהמ"ד סאטמאר - קענעדי Kennedy	
610 E County Line Rd	ביהמ"ד ראחמיסטריוקא	
2201 N. Wood Ave.	בית המדרש חסידי קאסאן	לינדן
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין טטאלין	מאנסי
25 Phyllis Terrace Monsey NY	כולל ויזניץ	
	ע"י המקוואות	מאנרא

אירופה

Lange leem straat 170A	בית המדרש אהל משה	
Van spangen straat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	אנטווערפן
Lamorinierstraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן ישיבה ווילרייק	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	אנגליה - לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין די דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

שבת הבינוני

בחסדי ה' עלינו וברוב חסדיו
תנו שמחים לבשר כי עלה בידנו לארגן

שבת התרוממות הגוף
והתקרבות להשי"ת

בראשות

הרב שמואל שפיצער שליט"א

שתתקיים בעז"ה

בשב"ק פרשת מסעי ב' אב תשפ"ב

במתחם האירוח המרווח

"כפר הנוער - חרב לאת" עמק חפר

(סמוך לחדרה)

מחיר ההשתתפות 850 ש"ח. ניתן לחלק לתשלומים, 283 x 3 ש"ח
-מספר המקומות מוגבל-

ההרשמה בטלפון: 03-3096216

או באמצעות הדוא"ל: s033096216@gmail.com

בברכת ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו...

מכון "הבינוני"

7 27785 25652 0

727785256520